

***Regiunea de
Dezvoltare Nord***

***Strategia
de Dezvoltare***

Prezenta Strategie de Dezvoltare Regională a fost elaborată de Agenția de Dezvoltare Regională Nord, cu sprijinul Proiectului „Moldova: Cooperare în Dezvoltarea Regională”. Proiectul este finanțat de Departamentul Marii Britanii pentru Dezvoltare Internațională (DFID) și Agenția Suedeză pentru Dezvoltare și Cooperare Internațională (Sida) și implementat de Oxford Policy Management (Marea Britanie). Din consorțiu fac parte Institutul de Politici Publice (Republica Moldova) și Universitatea Birmingham (Marea Britanie). Opiniile exprimate aparțin autorilor și nu reprezintă neapărat punctul de vedere al DFID sau Sida.

Strategia de Dezvoltare Regională Nord a fost revizuită de ADR Nord în anul 2012 cu suportul experților letoni din cadrul Ministerului Protecției Mediului și Dezvoltării Regionale, Republica Letonia.

Cuvînt înainte

Stimați colegi,

După cum știți, în anul 2010 a fost elaborată și aprobată Strategia de Dezvoltare Regională Nord, pentru perioada 2010-2016, document care scoate în evidență valorile, capacitățile, necesitățile și oportunitățile caracteristice ale regiunii. Strategiile de Dezvoltare Regională pentru fiecare regiune în parte au fost pregătite împreună cu Consiliile de Dezvoltare Regională (CDR).

Ținînd cont de faptul că, în momentul de față, ne aflăm în plin proces de reforme, atît la nivel național, cît și internațional, sesizăm necesitatea revizuirii și actualizării documentului strategic, realizat prin prisma procesului de integrare a Republicii Moldova în Uniunea Europeană, avînd la bază atît factori spațiali și politici, cît și factori istorici, culturali, sociali, etc., precum și elaborarea unor măsuri de promovare a intereselor economice naționale pe plan extern, prin identificarea și valorificarea celor mai avantajoase modele pentru țara noastră.

Pe parcursul acestei perioade, membrii CRD Nord și specialiștii ADR Nord au participat la diferite programe de instruire, în cadrul cărora li s-au dezvoltat capacitățile instituționale. Totodată, specialiști din cadrul ADR Nord au efectuat vizite de studiu bilaterale în Republica Letonia, în rezultatul cărora au obținut abilități practice și suport metodologic în procesul de elaborare a documentelor strategice.

Exprimăm ferma convingere că recente modificări ale SDR Nord de către echipa de specialiști, asistată de partenerii de dezvoltare regională și consultate în dezbaterile publice cu actorii regionali, va conferi Strategiei un caracter aplicativ, corespunzător situației existente, formulînd soluții pentru diferite aspecte problematice. Totodată, sînt stabilite prioritățile actuale, cadrul instituțional și legal, precum și noi idei de proiecte, prin care se creează oportunități pentru redresarea economiei, ameliorarea mediului și ridicarea nivelului de trai al cetățenilor din regiune, astfel încît generațiile prezente și viitoare să beneficieze de o calitate mai bună a vieții.

Cu respect,

Ion PAREA,

Președintele Consiliului Regional pentru Dezvoltare Nord

Sumar executiv

Strategia de Dezvoltare Regională (SDR) pentru Regiunea de Dezvoltare Nord (în continuare RDN) reprezintă un document de politici publice, care are în vizor etapa de dezvoltare pe termen mediu a regiunii. Strategia este coerentă în raport cu cele mai importante documente de politici în domeniul dezvoltării regionale (DR):

- *Strategia Națională de Dezvoltare (SND) pentru anii 2008-2011* identifică dezvoltarea regională drept una dintre cele cinci priorități naționale și exprimă responsabilitatea asumată de Guvern la implementarea politicilor de stat în domeniul dezvoltării regionale.
- *Strategia Națională de Dezvoltare Regională (SNDR)* este principalul document sectorial de planificare a politicii sub responsabilitatea Ministerului Dezvoltării Regionale și Construcțiilor. SDR reprezintă documentul principal de planificare strategică pentru facilitarea și promovarea unei dezvoltări economice și sociale integrate la nivel regional și pentru contribuirea la realizarea obiectivelor de dezvoltare regională de durată medie.

Strategia de Dezvoltare a Regiunii Nord (SDRN) se bazează pe evaluarea detaliată economică, socială și de mediu a potențialului RDN, efectuată în baza constatărilor rezultate din numeroasele studii, inclusiv cele economice și sociale, raportul despre mediul ambiant, studiul privind dezvoltarea sectorului privat, studiul privind dezvoltarea sectorului drumurilor, IDAM și alte date statistice.

Principiul de participare activă a partenerilor locali și regionali a fost urmărit pe parcursul întregului proces de elaborare a SDRN. Au fost create Grupurile de Lucru regionale (GL), care au întrunit partenerii guvernamentali și neguvernamentali, astfel creîndu-se parteneriate durabile la nivelul stabilirii priorităților DR, care urmează a fi realizate și ulterior la promovarea proiectelor în DR. Cota medie de participare a femeilor în GL este de cca 21%. Au fost organizate conferințe și ateliere de lucru pentru GL, inclusiv cu invitarea reprezentanților mass-media și a experților regionali și naționali, pentru a asigura o diseminare uniformă și o înțelegere clară a obiectivelor DR, a schemelor financiare, situației curente la nivel regional și intraregional de către toți partenerii și pentru a implica toate părțile interesate în elaborarea documentelor strategice și consultările publice.

Dezvoltarea RDN, ca și dezvoltarea altor regiuni, este afectată puternic de factorii externi, în particular, fiind esențiale politicile implementate la nivel național. Acestea au influență atât asupra performanței economice, cât și asupra nivelului serviciilor publice prestate la nivel local. Influența politicii naționale este în special importantă în condițiile când veniturile autorităților locale din regiune sînt insuficiente, deoarece implementarea eficientă a politicii depinde de transferurile de la bugetul de stat.

RDN este cea de a doua regiune mare de dezvoltare, după Regiunea de Dezvoltare Centru. RDN se clasifică pe locul doi în termeni de Valoare Adăugată Brută (VAB) regională și VAB pe cap de locuitor, fiind depășită doar de Regiunea de Dezvoltare Chișinău. Această performanță se datorează folosirii capacității industriale și industrial-agricole existente a regiunii atât de către un număr tot mai mare de companii locale, cât și de către investitorii străini.

Municipiul Bălți, al doilea oraș din țară după mărime și importanță, servește drept un pilon de creștere pentru comunitățile din regiune din punct de vedere economic, educațional și cultural. Nivelul relativ înalt de urbanizare și accesul la rețeaua educațională relativ puternică, însoțit de nivelul relativ înalt de industrializare, favorizează creșterea productivă a forței de muncă și contribuie la formarea unui indice de dezvoltare a resurselor umane mai înalt în RDN.

Promovarea politicilor de dezvoltare regională și accentul Guvernului asupra descentralizării deschide noi perspective pentru dezvoltarea regiunii. În acest context, prioritățile definite de SDRN sunt:

- **Reabilitarea infrastructurii fizice.**
- **Susținere la dezvoltarea sectorului privat și a pieței forței de muncă.**
- **Îmbunătățirea mediului ambiant pentru a fi mai atractiv pentru turiști.**

Prioritățile menționate sînt completate cu măsuri privind sporirea eficienței energetice și utilizarea surselor regenerabile de energie, în scopul implementării politicilor naționale de dezvoltare, stipulate în Strategia Națională de Dezvoltare Regională a Republicii Moldova 2012-2020.

RDN este consolidată pe astfel de puncte forte cum ar fi disponibilitatea resurselor naturale/materiei prime pentru dezvoltarea unei industrii diversificate – industria de procesare, materiale de construcție, energie electrică, mașini și construcții, industria alimentară, potențialul resurselor umane, creșterea activă a afacerilor private și a investitorilor străini, care și-au exprimat interesul în regiune, rețeaua extinsă de transport și capacitățile de generare a energiei electrice și de stocare a gazelor naturale.

Mai mult ca atît, armonizarea politicilor R. Moldova cu cele ale UE deschide noi oportunități pentru afaceri și pentru autoritățile publice din regiune, care au obținut acces direct la programele de finanțare transfrontaliere ale UE. Folosirea fondurilor naționale și externe pentru reabilitarea infrastructurii regionale, implementarea programelor pentru susținerea businessului și îmbunătățirea mediului ambiant vor elimina constrîngerile în creșterea economică și vor accelera dezvoltarea RDN.

se preconizează că evoluția ascendentă

Dezvoltarea RDN implică devenirea acesteia într-o regiune dinamică, competitivă și unificată, unde generațiile din prezent și viitor vor avea o calitate mai bună a vieții, securizată prin activități economice diversificate, o atitudine deschisă față de inovațiile tehnologice, un mediu ambiant sănătos și o cultură regională distinctă. Fiecare va avea oportunitatea să-și realizeze potențialul său pe deplin.

Tabelul 1. Sumarul priorităților de dezvoltare ale RDN

Prioritate	Măsuri	Indicatori
1. Reabilitarea infrastructurii fizice	1.1 Extinderea și reabilitarea sistemelor de aprovizionare cu apă și canalizare	- Lungimea sistemelor de AAC construite/reabilitate - Numărul populației cu acces la servicii de apă și canalizare - Numărul de stații de epurare a apelor uzate reabilitate/construite - Numărul serviciilor de AAC regionale create
	1.2 Reconstrucția, reabilitarea și amenajarea drumurilor regionale, în special a drumurilor care se conectează la artere naționale și la alte porțiuni de drumuri renovate	- Lungimea drumurilor reparate/modernizate/construite - Volumul mărfurilor și pasagerilor transportați pe cale terestră
	1.3 Dezvoltarea infrastructurii și a serviciilor aeroportuare ale aeroporturilor de la Bălți și Mărculești	- Volumul mărfurilor și a pasagerilor transportați pe cale aeriană
	1.4 Stimularea activităților transfrontaliere prin sporirea investițiilor în crearea punctelor de trecere dintre Republica Moldova și România, aflate pe teritoriul RDN	- Numărul de activități transfrontaliere
	1.5 Eficientizarea energetică a clădirilor publice din RDN	- Numărul clădirilor publice eficientizate energetic - Rata reducerii cheltuielilor de energie pentru instituțiile publice

Prioritate	Măsuri	Indicatori
2. Susținerea dezvoltării sectorului privat și a pieței forței de muncă	2.1 Dezvoltarea formării continue. Sprijin pentru calificarea și recalificarea profesională a populației ocupate din regiune	- Numărul de programe de pregătire și reconversie profesională, corespunzătoare cerințelor pe piața muncii - Numărul de beneficiari ai programelor de instruire, încadrați în câmpul muncii conform competențelor profesionale
	2.2 Stimularea IMM prin dezvoltarea serviciilor de informare și consultare pentru IMM (industrie, servicii, turism etc.) și susținerea creării incubatoarelor tehnologice, a centrelor de inovații tehnologice și aplicării tehnologiilor inovative (frigidere, sere, industria de prelucrare etc.)	- Numărul de IMM care au beneficiat de servicii de consultanță - Numărul de locuri de muncă create în cadrul IMM-urilor asistate - Numărul de centre de consultanță create sau modernizate
	2.3 Creșterea atractivității regionale ca locație pentru investiții prin crearea infrastructurii de afaceri, conectarea la utilități publice și căi de acces a parcurilor industriale din regiune	- Numărul de parcuri industriale create/conectate la utilități publice - Numărul de noi locuri de muncă în structurile de afaceri create/extinse
	2.4 Sprijinirea întreprinderilor cu potențial de export, care implementează standardele internaționale de calitate	- Numărul de IMM care au beneficiat de servicii de consultanță
	2.5 Stimularea asocierii și cooperării tuturor actorilor din sectorul agroindustrial, în scopul asigurării echității în relația dintre producătorii de materie primă, procesatori și comercianți	- Numărul de IMM-uri care sau organizat în clustere - Numărul de evenimente organizate cu participarea tuturor actorilor din sector
	2.6 Promovarea principiilor de eficiență energetică în sectoarele economice în scopul optimizării cheltuielilor de producere	- Rata reducerii cheltuielilor de producere
3. Îmbunătățirea factorilor de mediu și a atractivității turistice	3.1 Sporirea accesului la informația de mediu și promovarea educației ecologice	- Numărul inițiativelor sociale și acțiunilor de conștientizare, mediatizare și educație ecologică realizate
	3.2 Dezvoltarea sistemelor de management integrat al deșeurilor solide, inclusiv colectarea separată, reciclarea și crearea poligoanelor moderne de stocare a deșeurilor nereciclabile, construcția unei uzine de prelucrare a deșeurilor în regiune	- Numărul de poligoane/depozite noi de stocare a deșeurilor construite/ amenajate - Numărul serviciilor regionale de management al deșeurilor create
	3.3 Sporirea securității ecologice în regiune, prin promovarea activităților de stopare a degradării solurilor și elaborarea unor programe de anticipare și răspuns la stările extreme de vreme.	- Capacitate crescută de intervenție rapidă în cazul accidentelor de mediu - Număr de sisteme de intervenție rapidă
	3.4 Reabilitarea obiectivelor turistice și promovarea integrării lor în circuitele turistice internaționale	- Numărul obiectivelor turistice reabilite și incluse în circuitul turistic

Prioritate	Măsuri	Indicatori
	3.5 Reducerea impactului negativ asupra mediului, generat de tehnologii învechite prin promovarea și stimularea utilizării surselor de energii regenerabile	- Număr de unități noi/modernizate de producere a energiei (electrice și termice) neconvenționale - Rata de reducere a costurilor la energia electrică/termică

Cuprins

Sumar Executiv	
Abrevieri.....	
1 Introducere	
1.1 Importanța dezvoltării regionale.....	
1.2 Contextul strategic.....	
1.3 Procesul și principiile de elaborare a strategiei	
1.4 Principiile de susținere a dezvoltării regionale	12
2 Analiza situației existente.....	
2.1 Date generale.....	
2.2 Amplasarea geografică și dezvoltarea spațială.....	
2.3 Conectivitate, accesibilitate, infrastructură.....	
2.4 Demografia.....	
2.5 Dezvoltarea economică	
2.6 Situația socială	
2.7 Capacități instituționale regionale	
3 Analiza SWOT.....	
3.1 Puncte tari.....	
3.2 Puncte slabe	
3.3 Oportunități.....	
3.4 Pericole.....	
3.5 Concluzii.....	
4 Viziune Strategică	
4.1 Viziunea.....	
4.2 Identificarea priorităților	
4.3 Parteneriate regionale	
5 Priorități	
5.1 Prioritatea 1. Reabilitarea infrastructurii fizice	
5.2 Prioritatea 2. Susținerea dezvoltării sectorului privat și a pieței forței de muncă	
5.3 Prioritatea 3. Îmbunătățirea factorilor de mediu și a atractivității turistice	
6 Monitorizare, raportare și evaluare	
7 Cadrul de resurse și finanțare	
7.1 Angajamente de finanțare existente	
Annex A Rețeaua de localități și distribuția populației pe raioane	
Annex B Ariile naturale protejate de stat	
Annex C Rețeaua de căi de comunicații rutiere	
Annex D Căi ferate și de navigație	

Annex E	Rețelele de alimentare cu apă, canalizare și stații de epurare.....
Annex F	Schema regională de salubritate.....
Annex G	Schema rețelelor de gaze
Annex H	Sistemul energetic
Annex I	Schema amplasării sectoarelor economice.....
Annex J	Potențialul complexului agroindustrial

Cuprinsul Figurilor:

Figura 1.	Densitatea drumurilor publice, km/100 km ² pe raioane
Figura 2.	Densitatea drumurilor publice, km/100 km ² pe regiuni
Figura 3.	Densitatea rețelelor de apeduct km/100 km ² pe raioane
Figura 4.	Densitatea rețelelor de apeduct km/100 km ² pe regiuni
Figura 5.	Numărul depozitelor existente
Figura 6.	Numărul depozitelor neautorizate
Figura 7.	Ponderea localităților gazificate, % pe raioane
Figura 8.	Ponderea localităților gazificate pe regiuni, %
Figura 9.	Rata localităților dotate cu rețele de iluminare stradală (funcționabile)
Figura 10.	Numărul posturilor de telefon ce revin la 100 locuitori pe raioane
Figura 11.	Numărul posturilor de telefon ce revin la 100 locuitori pe regiuni
Figura 12.	Ponderea populației absente în totalul populației, datele recensământului din 2004
Figura 13.	Structura populației absente pe grupe principale de vîrstă
Figura 14.	Structura populației angajate, %, 01.01.2011
Figura 15.	VAB per capita, MDL
Figura 16.	Ponderea VAB per capita în VAB național alocabil în 2008
Figura 17.	Structura ramurală a VAB, %
Figura 18.	Indicele de specializare industrială după numărul de personal, 2007
Figura 19.	Valoarea producției industriale pe raioane în Regiunea Nord (mil. lei)
Figura 20.	Valoarea producției industriale%
Figura 21.	Principalele produse industriale în Regiunea Nord (tone)
Figura 22.	Principalele culturi agricole cultivate în Regiunea Nord (tone)
Figura 23.	Cifra de afaceri din comerțul cu amănuntul pe tipuri de companii, în profil teritorial
Figura 24.	Nivelul sărăciei în Republica Moldova pe zone
Figura 25.	Nivelul de deprivare pe domenii
Figura 26.	Surse de venituri 2011
Figura 27.	Cheltuielile pe categorii

Cuprinsul Tabelelor:

Tabelul 1.	Sumarul priorităților de dezvoltare ale RDN
Tabelul 2.	Date generale privind Regiunile de Dezvoltare

Tabelul 3. Distribuirea populației pe localități în RDN

Tabelul 4. Rețeaua drumurilor publice din RDN

Tabelul 5. Captarea apei din obiectivele acvatice naturale în RDN

Tabelul 6. Managementul deșeurilor

Tabelul 7. Ponderea populației RDN

Tabelul 8. Ponderea populației urbane/rurale RDN

Tabelul 9. Mișcarea naturală a populației

Tabelul 10. Populația prezentă

Tabelul 11. Rata de ocupare

Tabelul 12. Rata șomajului

Tabelul 13. Principalii indicatori economici ai Regiunii de Dezvoltare Nord

Tabelul 14. Numărul de IMM, salariați, cifra de afaceri

Tabelul 15. Numărul IMM pe raioane în RDN

Tabelul 16. Investiții în capital fix, în profil teritorial

Tabelul 17. Numărul instituțiilor de învățământ din RDN

Tabelul 18. Evoluția populației școlarizate

Tabelul 19. Rețeaua de instituțiilor medico-sanitare

Tabelul 20. Număr de spitale, număr de paturi/locuitori

Tabelul 21. Cuantumul Fondului Național pentru Dezvoltare Regională în anii 2008-2012

Tabelul 22. Analiza situațională privind domeniul energetic în RDN

ACRONIME

ADR	Agentia de Dezvoltare Regională
APL	Administrația Publică Locală
BERD	Banca Europeană de Reconstrucție și Dezvoltare
BIM	Biroul Internațional al Muncii
BNS	Biroul Național de Statistică
CBGC	Cercetarea bugetelor gospodăriilor casnice
CNDR	Consiliul Național pentru Dezvoltarea Regională
CRD	Consiliul Regional pentru Dezvoltare
DUP	Documentul Unic de Program
FISM	Fondul de Investiții Sociale din Moldova
FNFM	Federația Națională a Fermierilor din Moldova
FNDR	Fondul Național pentru Dezvoltare Regională
ISD	Investiții Străine Directe
MCDR	Ministerul Construcțiilor și Dezvoltării Regionale
MF	Ministerul Finanțelor
ONG	Organizații neguvernamentale
PIB	Produsul Intern Brut
POR	Planul Operațional Regional
RDC	Regiunea de Dezvoltare Centru
RDCH	Regiunea de Dezvoltare Chișinău
RDN	Regiunea de Dezvoltare Nord
RDS	Regiunea de Dezvoltare Sud
RDT	Regiunea de Dezvoltare Transnistria
RDUTAG	Regiunea de Dezvoltare Unitatea Teritorială Autonomă Găgăuzia
RM	Republica Moldova
SDR	Strategia de Dezvoltare Regională
SDRN	Strategia de Dezvoltare a Regiunii Nord
SND	Strategia Națională de Dezvoltare
SNDR	Strategia Națională de Dezvoltare Regională
SP	Sector Public
UE	Uniunea Europeană
UNDP	Programul de Dezvoltare al Națiunilor Unite
VAB	Valoare Adăugată Brută

I. Introducere

1.1 Importanța dezvoltării regionale

Pentru a-și atinge obiectivele naționale de dezvoltare economică și socială, orice țară are nevoie de regiuni dinamice și competitive, dezvoltarea regională fiind o politică complementară pentru politicile macroeconomice și structurale.

Globalizarea oferă suficiente argumente pentru ca problematica dezvoltării social-economice să fie abordată, în anumite limite și de o manieră optimală, la nivel regional, adică la nivelul intermediar dintre entitățile economice ale localităților și sistemul economic național. Este un adevăr recunoscut, că o politică de dezvoltare regională coerentă, credibilă și adaptată la specificul regiunii, nu poate fi promovată la randament maxim nici de Guvern, nici de fiecare autoritate locală în parte. Sînt necesare, deci, parteneriate, menite să producă un efect sinergic, fiind mai aproape de realități decît guvernul central, dar cu un potențial superior în ce privește resursele, care pot fi mobilizate de o autoritate publică locală.

Dezvoltarea regională durabilă este un imperativ asumat și Guvernul Republicii Moldova și-a confirmat angajamentul ferm pentru distribuirea echitabilă a șanselor de dezvoltare pe întreg teritoriul țării. Acest lucru este confirmat atît la nivel legislativ, cît și la nivelul planificării strategice. Succesul implementării politicii regionale va impulsiona și accelera dezvoltarea țării per ansamblu, scopul final fiind îmbunătățirea calității vieții cetățenilor, indiferent unde locuiesc aceștia pe teritoriul R. Moldova.

1.2 Contextul strategic

Strategia de Dezvoltare a Regiunii Nord este rezultatul final al unui proces complex de consultări și dezbateri pe tema dezvoltării durabile și echilibrate a regiunii. SDRN reprezintă un document de politici publice, avînd rolul de a trasa dezvoltarea pe termen mediu a regiunii de dezvoltare.

Evoluțiile în toate domeniile de politici tind să producă impact regional și este important ca autoritățile publice să găsească soluții de integrare și complementare a politicilor sectoriale pentru a asigura coerența măsurilor de dezvoltare. Din aceste considerente, SDRN este corelată cu politicile și strategiile de dezvoltare la nivel național.

Strategia Națională de Dezvoltare (SND) pentru anii 2008-2011, aprobată prin *Legea nr. 295 din 21.12.2007 privind aprobarea strategiei naționale de dezvoltare pe anii 2008–2011*, identifică dezvoltarea regională ca pe una dintre cele cinci priorități naționale cu scopul general de realizare a „unei dezvoltări social-economice echilibrate și durabile pe întreg teritoriul Republicii Moldova prin corelarea eforturilor în cadrul regiunilor de dezvoltare”. SND este un document intrasectorial, care include măsuri în domeniul dezvoltării regionale, întreprinse de mai multe autorități ale administrației publice centrale și reprezintă responsabilitatea asumată de Guvern pentru implementarea politicii de stat în domeniul prioritar al dezvoltării regionale.

Legea nr. 438 din 28.12.2006 privind dezvoltarea regională în R.M. (LDR) definește obiectivele principale și principiile dezvoltării regionale, setează cadrul instituțional și instrumentele de planificare pentru dezvoltarea regională. Conform *HG nr. 158 din 04.03.2010 cu privire la aprobarea Strategiei Naționale de Dezvoltare Regională* (SNDR), SDRN este un document pe termen mediu (7 ani) de nivel regional, care identifică prioritățile și măsurile specifice DR. Documentul a fost elaborat de ADR Nord în condiții de activă participare a tuturor părților interesate și aprobat la 26.03.2010 de CRD Nord.

Spre deosebire de SND, Strategia Națională de Dezvoltare Regională este un document intersectorial de planificare a politicilor, sub responsabilitatea Ministerului Dezvoltării Regionale și Construcțiilor. Respectiv, și sursele de finanțare ale ambelor documente sînt diferite: în cazul SND acesta fiind bugetul de stat în întregime, pe cînd în cazul SNDR este vorba, în principal, de Fondul Național pentru Dezvoltare Regională, cît și alte surse de finanțare, conform prevederilor Legii nr. 438-XVI din 28.12.2006 privind dezvoltarea regională în Republica Moldova.

SDRN servește drept documentul de politici pe termen mediu la nivel de regiune și reprezintă cadrul strategic pentru a facilita și a stimula dezvoltarea spațială, economică și socială integrată la nivelul regiunilor de dezvoltare și a contribui la atingerea obiectivelor regionale de dezvoltare durabilă. Totodată, este clar că problemele și soluțiile spațiale nu respectă întocmai hotarele administrative, iar procesul de elaborare a SDR în acest context strategic oferă oportunitatea de a discuta problemele comune ale tuturor regiunilor, probleme ce depășesc limitele regiunilor de dezvoltare, ca unități teritorial-statistice funcționale.

Strategiile de Dezvoltare Regională oferă dezvoltării un context „orizontal” mai vast, care trebuie să permită o coordonare și concentrare mai eficientă a cheltuielilor sectoriale ale ministerelor și donatorilor în regiuni. Acestea, de asemenea, vor căuta să majoreze capacitatea regională de absorbție eficientă a fondurilor de investiții. Aceasta va aduce Republica Moldova în conformitate cu practicile europene în contextul „guvernării integrate” și sinergieii dintre programele naționale „verticale” și programele regionale „orizontale”. În acest fel, SDR devine un vehicul important pentru interconectarea măsurilor de la nivelele național, regional și local.

SDR contribuie la mobilizarea parteneriatelor regionale pentru elaborarea unui șir de proiecte viabile, care să fie incluse în Planul Operațional Regional (POR). POR este planul de punere în aplicare a SDRN, prevăzut pentru o perioadă de trei ani, care cuprinde programe, proiecte și activități prioritare, axate pe dezvoltarea regiunii și diminuarea decalajului de progres intraregional. Programele, proiectele, și activitățile specifice strategiei de dezvoltare regională din POR trebuie să se bazeze pe prioritățile SDRN pentru perioada respectivă. POR trebuie să fie actualizat periodic; de regulă, anual, potrivit deciziei Consiliului Regional pentru Dezvoltare (CRD). Documentul Unic de Program (DUP) la nivel național trebuie să fie elaborat în baza Strategiilor de Dezvoltare Regională și a planurilor operaționale din toate regiunile, integrând astfel toate prioritățile și proiectele axate pe dezvoltarea regională.

ADR Nord va asista mobilizarea dezvoltării parteneriatelor regionale, care, la rândul lor, vor elabora proiecte viabile pentru a fi incluse în Planul Operațional Regional (POR). Acestea au la bază prioritățile principale ale SDRN pentru perioada respectivă.

1.3 Procesul și principiile de elaborare a strategiei

Strategia de Dezvoltare regională Nord este elaborată în baza unui model unic, **conform LEGII Nr. 317-XV din 18.07.2003 privind actele normative ale Guvernului și ale altor autorități ale administrației publice centrale și locale**, care a permis analiza particularităților de dezvoltare ale fiecărei regiuni și identificarea priorităților și mecanismelor de suport a dezvoltării regiunii. În procesul elaborării Strategiei de Dezvoltare a Regiunii Nord, au fost instituite 6 Grupuri de Lucru cu următoarea specializare:

- Dezvoltarea sectorului privat și a întreprinderilor mici și mijlocii;
- Industrie și turism;
- Agricultură și industrie prelucrătoare;
- Infrastructură;
- Mediu;
- Sfera socială: sănătate, învățământ, protecția păturilor socialmente vulnerabile.

Totodată, în scopul fundamentării empirice a SDRN, au fost efectuate un șir de studii minuțioase privind dezvoltarea economică, problemele mediului, aspecte sociale, infrastructura fizică și cea de suport a dezvoltării businessului în Regiunea de Dezvoltare Nord.

Formatul grupurilor a asigurat o reprezentativitate echitabilă a autorităților administrației publice locale din toate raioanele regiunii, a sectorului privat, a societății civile – prin prezența ONG-urilor, asociațiilor de afaceri, cu respectarea reprezentării echitabile a genurilor și păturilor sociale. Au avut loc 7 sesiuni de lucru a GL, în rezultatul cărora a fost definită analiza SWOT¹, formulată viziunea strategică, prioritățile și măsurile de dezvoltare a RDN, care au fost puse la baza elaborării SDR Nord. ADR Nord s-a încadrat la etapa de finalizare a strategiilor.

SDR Nord a fost revizuită conform metodologiei propuse de ADR-urile din RM și coordănată cu MDRC în cadrul ședințelor grupului de lucru național, care prevede: actualizarea datelor statistice din Strategie, formularea obiectivelor generale și specifice, formularea măsurilor cu privire la eficiența energetică pentru fiecare prioritate, stabilirea indicatorilor de produs și rezultate, discutarea propunerilor de actualizare în cadrul grupului de lucru regional și organizarea audierilor publice. Procesul de actualizare a SDRN a fost asistat de către experții letoni din cadrul Ministerului Protecției Mediului și Dezvoltării Regionale a Republicii Letonia

¹ Analiza SWOT reprezintă un instrument de planificare strategică care examinează Puncte tari, Puncte slabe, Oportunități și Pericole.

SDR Nord a fost revizuită și conformată la regulile de elaborare și cerințele unificate față de documentele de politici, stipulate în Hotărîrea Guvernului RM nr. 33 din 11.01.2007.

În cadrul procesului de elaborare și revizuire a SDR Nord, au fost asigurate următoarele principii de bază:

- **Consecvența.** SDRN este consecventă cu documentele politice principale, care reflectă dezvoltarea regională, îndeosebi cu Legea cu privire la dezvoltarea regională, Strategia de Dezvoltare Națională și Strategia Națională de Dezvoltare Regională. Metodologia și procesele de revedere a strategiilor pe parcursul ulterioarelor etape de dezvoltare regională, propuse de ADR trebuie să corespundă instrucțiunilor ministerului de resort și să fie acceptate de CRD Nord.
- **Abordarea comprehensivă analitică.** SDRN se bazează pe o evaluare economică, socială și de mediu conștiincioasă, care descrie potențialul regiunii. Se va acorda o atenție specială identificării rezultatelor și experienței în filiera dezvoltării regionale și asigurării șanselor echitabile, indiferent de apartenența de gen sau grup social.
- **Un proces participativ activ.** Au fost organizate consultări atât la subiectul metode noi de abordare metodologică, cât și de actualizare a SDRN, consolidînd rolul societății civile și a sectorului privat în dezvoltarea regională prin reprezentarea echitabilă a tuturor grupurilor de interes. Acest proces a asigurat colectarea și examinarea minuțioasă a opiniilor și încorporarea lor în SDR-uri. Grupuri de lucru moderate, grupuri focale, sondaje, organizate pentru a efectua consultări cu privire la analize, proiecte de documente și idei de proiect, toate avînd ca scop atingerea consensului cu privire la esența, obiectivele și măsurile dezvoltării regionale pentru perioada de rigoare.
- **Parteneriate locale și regionale.** În cadrul grupurilor de lucru au fost convocate împreună persoanele interesate din partea entităților de stat și celor neguvernamentale pentru a dezvolta parteneriate eficace atât pentru ierarhizarea măsurilor prioritare din strategii, cât și pentru analiza ulterioară a unor proiecte concrete.
- **Transparență și publicitate.** ADR-urile au asigurat organizarea consultărilor publice largite ale proiectelor SDRN la fiecare etapă de elaborare și actualizare. ADR Nord a îndeplinit rolul de lider al procesului de elaborare și ajustare a strategiilor la fiecare din perioadele de dezvoltare conform metodologiei și a proceselor acceptate de CRD, dirijînd activitățile respective pînă la finalizarea și aprobarea SDR (inclusiv la organizarea consultărilor publice și prezentarea proiectelor de Strategii la CRD pentru aprobare).

1.4 Principiile de susținere a dezvoltării regionale

Principiile de bază pentru susținerea dezvoltării regionale sînt elucidate de Legea privind Dezvoltarea Regională a Republicii Moldova și Strategia Națională de Dezvoltare Regională:

- **Eficiență:** utilizarea eficientă a resurselor naturale, umane, financiare și de producție pe întreg teritoriul Republicii Moldova;
- **Echitate:** toți cetățenii Republicii Moldova au drepturi și acces egal la valorile economice, sociale și culturale, indiferent de locul lor de trai;
- **Durabilitate:** toate măsurile, programele și proiectele finanțate cu scopul susținerii dezvoltării regionale trebuie să fie tehnic, financiar și instituțional viabile;
- **Planificare:** toate măsurile, programele și proiectele, menite să susțină dezvoltarea regională, trebuie să fie elaborate și implementate în conformitate cu strategiile naționale și regionale de dezvoltare, precum și să aibă obiective, priorități și mecanisme clar definite;
- **Coordonare:** toate măsurile, programele și proiectele, menite să susțină dezvoltarea regională, trebuie să fie concordate atât la nivel național, cât și regional;
- **Parteneriat:** planificarea, dezvoltarea și implementarea măsurilor, menite să susțină dezvoltarea regională, trebuie să fie bazate pe un parteneriat dintre autoritățile publice centrale și locale, sectorul public și cel privat, precum și organizațiile societății civile;
- **Transparență:** trebuie să existe claritate în procesul de alocare, distribuire și utilizare a resurselor menite pentru implementarea strategiilor, programelor și proiectelor de dezvoltare regională.

II. Analiza situației existente

2.1 Date generale

Analiza situației este un capitol comprehensivă conceput pentru a crea o imagine de ansamblu cuprinzătoare a tendințelor sociale și economice de dezvoltare a RDN, care include următoarele domenii:

- Localizare geografică și dezvoltare spațială, care prezintă structura administrativă și aspectele de mediu, ce țin de rețeaua hidrologică, zonele naturale protejate, resursele minerale disponibile, caracteristicile climatice ale regiunii etc.;
- Conectivitate, accesibilitate și infrastructură, care oferă informații cu privire la rețelele inter- și intraregionale de drumuri, rețelele de alimentare cu apă și canalizare, gaz, electricitate, accesul la rețeaua Internet;
- Demografie, care arată structura populației RDN, dezagregată după factorii de sex, vîrstă, prezentînd totodată și unele tendințe în procesul migrațional;
- Dezvoltarea economică, care include profilul sectorial al regiunii, referindu-se și la activitatea investițională în RDN;
- Situația socială, care este axată pe analiza nivelului de sărăcie și nivelul de deprivare în baza indicatorilor IDAM;
- Capacitatea instituțională regională, care oferă profiluri ale partenerilor regionali principali – autoritățile APL, ADR, CRD, consiliile locale și primăriile.

Toate capitolele sunt argumentate suplimentar prin hărțile atașate la SDRN și servesc drept sursă informațională pentru compartimentele ulterioare ale SDR cu caracter analitic, cum ar fi analiza SWOT.

Principalii indicatori de dezvoltare din regiune sînt prezentați în Tabelul 2. Analiza acestor indicatori este prezentată în subcapitolele sectoriale de mai jos, informația din tabel a fost actualizată conform datelor BNS, la 01.01.2012.

Tabelul 2. Date generale privind Regiunile de Dezvoltare

	RDN
Populația ² , 000 persoane	1002,6
Ponderea, %	28,17
Populația rurală, %	64,5
Populația urbană, %	35,5
Suprafața, km ²	10.014
Ponderea, %	32,9
Densitatea, loc/km ²	102
Valoarea adăugată brută (VAB), 000 mii MDL (2008)	7221
Ponderea, %	21
VAB per capita ³ , MDL (2008)	7476
Investiții per capita, MDL	2.011
Administrații publice locale de nivelul 2, unități	12
Administrații publice locale de nivelul 1, unități	315

Sursa: BNS, 2012

² Datele cu privire la populație se referă doar la populația din dreapta Nistrului.

³ Valoarea adăugată brută (VAB) și VAB per capita au fost calculate în prețurile anului 2008, pe baza datelor furnizate de Biroul Național de Statistică pe baza Anchetei Forței de Muncă.

2.2 Amplasarea geografică și dezvoltarea spațială

Date generale

Regiunea de Dezvoltare Nord acoperă teritoriul din Nordul Republicii Moldova. Geografic, regiunea se învecinează la Nord și la Est cu Ucraina, la Vest cu România, la Sud-Est cu raionul Camenca (Regiunea de Dezvoltare Transnistria), la Sud cu raioanele Ungheni, Telenești și Șoldănești (Regiunea de Dezvoltare Centru).

Regiunea de Dezvoltare Nord (în continuare – RDN), include municipiul Bălți, 11 raioane (Briceni, Edineț, Dondușeni, Drochia, Fălești, Florești, Glodeni, Ocnița, Rîșcani, Sîngerei, Soroca), cu o suprafață totală de circa 10.014 km² (1.001.394 mii ha), ceea ce constituie aproximativ 29,6% din suprafața totală a Republicii Moldova. Populația regiunii în 2009 a constituit 1018,0 mii persoane (25% din populația țării). **Populația regiunii la începutul anului 2012 a constituit 1 002,60 mii de persoane (28,17% din populația țării). În perioada 2008-2012 s-a înregistrat o descreștere a numărului populației cu – 15,4 mii de persoane (vezi tabelul 7). Principalele cauze ale acestei descreșteri le constituie sporul natural negativ și migrația populației.**

Din regiune fac parte **315 administrații publice locale de nivel I**, compuse din 571 localități, inclusiv 20 de orașe. Majoritatea populației (peste 60%) locuiește în localități de pînă la 5 mii de persoane, 20% – în orașe și sate cu o populație cuprinsă între 5 mii și 20 mii locuitori. Numărul total de localități din regiune constituie aproximativ 33,8% din numărul total pe țară, ponderea orașelor fiind de circa 32%. Datele desfășurate privind distribuirea populației pe localități cu prezentarea hărții rețelelor de localități urbane sînt prezentate în anexa A și **tabelul 3**.

Distribuția populației urbane se clasifică astfel: (I) Pînă la 5 000 locuitori – 5 orașe; (**Ghindești, Mărculești, Frunză, Costești, Biruința**); (II) 5 000 – 15 000 locuitori – 9 orașe (**Briceni, Lipcani, Dondușeni, Cupcini, Glodeni, Ocnița, Otaci, Rîșcani, Sîngerei**); (III) 15 000 – 25 000 locuitori – 4 orașe (**Drochia, Edineț, Fălești, Florești**); (IV) 25 000 – 50 000 – un oraș (**Soroca**); și **municipiul Bălți cu 149,2 de mii locuitori**. Harta rețelei de localități urbane și distribuției populației pe raioane este prezentată în Anexa A.

Mediul

Relieful RDN cuprinde Podișul Moldovei în partea de nord, Cîmpia Moldovei de Nord – în centrul regiunii, Cîmpia Prutului de Mijloc – la vest, partea de nord a Podișului Nistean – la est și partea de nord a Podișului Moldovei Centrale – la sud. Relieful regiunii, în mare parte, reprezintă o cîmpie deluroasă, puternic dezmembrată de văi, cu o înclinație generală din nord-vest spre sud-est. Altitudinile maxime sînt la Lipnic (259 m), Vîsoca (348 m) și Băxani (349 m) în partea de nord-est. Relieful RDN este puternic influențat de procesele exogene (alunecări de teren și eroziuni). Aceste fenomene au o frecvență de 10-30 alunecări de teren la 100 km², cele mai afectate fiind raioanele Rîșcani, Glodeni, Sîngerei (30-50 alunecări la 100 km²). Ravenele în urma eroziunilor se formează în mediu cu o frecvență de 5 ravene la 10 km². Cele mai afectate de eroziuni (20-30 ravene la 10 km²) sunt raioanele Ocnița și Soroca.

Clima este de tip continental, cu veri călduroase și secetoase și cu ierni reci. Cantitatea medie anuală a precipitațiilor variază între 520-620 mm. Temperatura medie anuală constituie +8 grade **pe scara Celsius**. Minimul absolut al temperaturii înregistrate a fost -36⁰ C , iar temperatura medie în luna ianuarie este de minus 5⁰ C. Maximumul temperaturii înregistrate a fost +38⁰ C, iar media temperaturii în luna iulie o constituie +20⁰ C. Raionul agroclimateric de nord se caracterizează prin condiții optime de umiditate, cu cea mai scurtă perioadă de vegetație activă (175 – 182 zile). Pentru comparație: în Regiunea Sud acest indicator constituie 180 - 190 zile și cu cea mai scurtă perioadă a duratei fără înghețuri (178 -188 zile). În regiune sînt condiții agroclimaterice favorabile pentru creșterea cerealelor, sfeclei de zahăr, floarei-soarelui, tutunului și pomilor fructiferi. O altă caracteristică a RDN este și frecvența înaltă a inundațiilor, ploilor excesive, alunecărilor de teren și vulnerabilitatea sporită față de hazardurile climatice și sporirea variabilității climei.

Rețeaua hidrologică include râul Prut, care reprezintă și graniță naturală la vest, râul Nistru – fluviul cu cel mai mare debit de apă din zonă, care este sursă de alimentație cu apă a unor orașe din RDN – graniță naturală la est. Bazinul hidrografic al râului Prut include afluenții: a) Camenca, b) Ciugur, c) Răcovăț, d) Larga, e) Vilia, f) Draghiște, g) Gîrla Mare, h) Căldărușa. În RDN își are începutul râul Răut cu afluenții: a) Căinar, b) Cubolta, c) Camenca, d) Ciulucul Mare. Lucrări de amenajare și regularizare

au fost efectuate pe cursul râului Prut (Costești-Stîncă), unde se află cel mai mare lac de acumulare din regiune. Complexul hidrografic include și hidrocentrala construită în anul 1976. Suprafața lacului este de 59 km², acesta fiind al doilea lac artificial ca mărime din Republica Moldova, după lacul de acumulare Dubăsari de pe râul Nistru.

Solurile. Resursa naturală principală a RDN sînt solurile cu bonitate înaltă, care permit obținerea recoltelor înalte la culturile tehnice agricole. Pe teritoriul RDN se întîlnesc următoarele tipuri de soluri: cernoziomurile tipice; argiloiluviale; levigate; cambice; freatic umede; soluri cenușii. Bonitatea medie a solurilor din RDN este de 72 puncte (din 100 posibile). Cea mai înaltă bonitate (74 puncte) o au solurile din raioanele Edineț, Briceni, Ocnița. Aceste caracteristici ale solului permit obținerea performanțelor în agricultură. Ca rezultat, 701,72 mii ha din totalul suprafeței RDN (1.001.394 ha) sînt terenuri agricole, ceea ce constituie 70% din suprafața totală a regiunii. Din punct de vedere agroclimateric și a calității solurilor, în RDN sînt condiții favorabile pentru creșterea cerealelor și culturilor tehnice (zahăr, floarea soarelui, tutun etc.). Totodată, aici există cea mai scurtă perioadă de vegetație activă și cea mai scurtă perioadă a duratei fără înghețuri. În regiune sînt condiții inadecvate pentru creșterea culturilor cu perioada de vegetație mai mare. Însă degradarea și contaminarea excesivă a solului, stimulate de predominarea practicilor agricole neprietenoase mediului, eroziune, carst și alunecări de teren, precum și de stocarea neadecvată a chimicalelor agricole cu termen expirat, provoacă o situație critică în domeniul mediului în RDN. La aceste probleme se mai adăugă și problema gestionării nesustenabile a deșeurilor solide și lichide, cota foarte redusă a deșeurilor reciclate și a emisiilor gazeoase colectate.

Resursele minerale solide în majoritatea cazurilor sînt folosite ca materiale de construcție. Calcarele pentru construcții sînt larg răspîndite în raioanele Ocnița, Rîșcani, Edineț, Briceni. Nisipurile pentru fabricarea sticlei sînt localizate în Ocnița, resursele de gips sînt localizate în Briceni, iar cele pentru construcții – în raioanele Florești, Glodeni, Sîngerei, Ocnița, Soroca. Argila pentru producerea cărămizii și a țiglei are o distribuție spațială largă, cele mai mari zăcămintele fiind localizate în raioanele Florești, Glodeni, Rîșcani, Sîngerei, Drochia, Bălți, Ocnița. În raionul Soroca este valorificat unicul zăcămint de cretă tehnică din țară, sînt exploatate zăcămint de granit, se extrage piatră de var, au fost descoperite zăcămint de tripoli, care pot fi utilizați la producerea detergenților, plăcilor pentru izolarea termică și a zeoliților sintetici pentru dedurizarea apei. Însă valorificarea inefficientă și insuficientă a resurselor minerale disponibile în regiune provoacă sporirea volumului și impactului deșeurilor miniere și a celor din activitățile de construcție.

Surse de ape minerale. Regiunea dispune de importante surse de ape minerale. În partea de nord predomină apele sulfato-bicarbonatato-calcico-sodice (Soroca, Bălți, Gura Căinarului, etc.), în partea de nord-vest – apele bicarbonatato-sodice. În prezent se exploatează sondele de apă minerală de la Soroca, care poate fi utilizată pentru tratarea bolilor cardiovasculare și gastrointestinale, cea de la Gura Căinarului și de la Crișcăuți fiind îmbuteliată pentru consum curent.

Aerul. În ultimele decenii s-a redus poluarea aerului de la sursele staționare, în temei datorită înlocuirii masive a combustibilului solid cu gaz natural în sectorul energetic și de termificare. **Emisiile în atmosferă de la sursele staționare s-au redus cu aproape 25% din 1999 pînă în 2004, cauza fiind staționarea întreprinderilor industriale, dar este în creștere în perioada 2000-2010 datorită creșterii numărului de transport auto – în majoritate, cu o vechime mare. Astfel, emisiile în atmosferă au crescut cu aproape 30%, cele mai poluate zone din cauza emisiilor transporturilor fiind la Bălți, Sîngerei, Briceni și Florești. Potrivit datelor Inspectoratului Ecologic de Stat, cele mai poluante întreprinderi din RDN sînt în municipiul Bălți, orașele Florești, Fălești, Drochia. Principalul poluant din sectorul termoelectric al RDN reprezintă CET „Nord-Bălți”, care elimină în atmosferă circa 70t de substanțe toxice anual. O soluție pentru îmbunătățirea factorilor de mediu și protecției aerului atmosferic ar fi implementarea pe larg a tehnologiilor nepoluante, dotarea întreprinderilor cu mijloace performante de purificare.**

Fondul forestier. În RDN pădurile constituie aproximativ 27% din fondul silvic pe țară, zonei mun. Bălți revenindu-i cea mai mică suprafață împădurită. Deforestarea intensivă, reducerea biodiversității, arealelor umide, fișiiilor forestiere, spațiilor protejate de stat și utilizarea insuficientă și nesustenabilă a resurselor energetice locale afectează potențialul turistic și recreativ foarte bogat.

Zonele naturale protejate. Dintre zonele naturale protejate din RDN, Pădurea Domnească reprezintă cea mai mare rezervație științifică din Moldova, care este amplasată în Lunca Prutului de Mijloc. Suprafața totală a rezervației este de 6032 ha. Suprafața pădurilor naturale din rezervație constituie

3054 ha – 52% din tot teritoriul ei. Majoritatea pădurilor naturale constau din arbore de stejar – 17,7%, plop-alb – 17,8% și salcie albă – 6,3%. Pe teritoriul rezervației se întâlnesc peste 79 specii de plante rare. Harta ariilor naturale protejate de stat este prezentată în Anexa B.

Grădini de arhitectură peisagistică și dendrologice:

- Parcul Țaul se află în mijlocul satului Țaul și are o suprafață totală de 46 ha. Colecția botanică a parcului din Țaul deține circa 150 de specii, dintre care mai bine de 100 sînt exotice. La începutul sec. XX, parcul dispunea de aproximativ același număr de specii de animale, în prezent fiind considerabil redus. Însa în parc, ca și altădată, se pot întâlni căprioare, într-un bazin special amenajat trăiesc rațe și lebede albe.
- Parcul din Reditul Mare se află în apropierea satului Reditul Mare cu o suprafață de 10 ha. Este alcătuit din 4 poieni. Parcul cuprinde diverse specii de foioase. Plantațiile acestui landsaft numără 26 specii și forme de arbori și arbuști, printre care este și castanul porcesc, forma coroanei căruia este sferică, arțari argintii, stejari pedunculați, plopi albi etc.
- Parcul din Mîndîc este situat la o distanță de 4 km de satul Mîndîc și 7 km de satul Cotova, cu o suprafață totală de 16,4 ha. Parcul prezintă o colecție de specii a florei și dendroflorei rare și valoroase în Republica Moldova. În total, în parc există 15 alei, 5 izvoare, 3 lacuri și 2 pîrăiașe.

Alte rezervații peisagistice importante din regiune se considera: Parcul din satul Pavlovka – 18,3 ha, Aleea de tei dintre satele Pavlovka și Larga – 3 ha, Parcul „Iasnaia Poliana” – 12,8 ha, Parcul din satul Brînzei – 2 ha, Parcul din satul Hincăuți – 27 ha, Parcul din satul Stolniceni – 3 ha. Rezervații naturale silvice: rezervația din raionul Ocnița și rezervația din raionul Briceni.

2.3 Conectivitate, accesibilitate, infrastructură

Conectivitate

RDN are 11 puncte de conexiune internațională cu țările învecinate – România și Ucraina. Conexiunea feroviară este asigurată prin 4 puncte de trecere: Criva-Mămăliga, Larga-Kelmenți, Ocnița-Sokireanî și Vălcineț-Moghilev-Podolsk. Primele trei fiind plasate pe același tronson feroviar, Ocnița-Cernăuți (Ucraina). 6 puncte de trecere rutieră: Criva-Mămăliga, Larga-Kelmenți, Ocnița-Sokireanî, Otaci-Moghilev-Podolsk și Unguri-Bronnița; 2 puncte de trecere fluvială: Soroca-Țekinovka și Cosăuți-Yampil și 4 puncte de trecere rutieră în regim simplificat: Medveja-Zelionaia, Lipcani-Podvorievka, Grimăncăuți-Vîșkivți și Clocuşna-Sokireanî.

Conexiunea cu Uniunea Europeană, prin România, este prin punctul de trecere Costești-Stîncă, deși în ultimii ani au fost construite alte două puncte la Lipcani-Rădăuți Prut și Criva-Darabani. Deocamdată, legăturile cu UE sunt dificile, dat fiind faptul că din 3 puncte de trecere existente activează doar primele două, nominalizate mai sus. Motivul principal al acestui fapt îl constituie factorul politic, care cauzează prin aceasta contacte minime, costuri mari, relații transfrontaliere economice, sociale și culturale limitate.

La Sud, RDN are conexiune cu Regiunea de Dezvoltare Centru printr-o mulțime de trasee republicane și locale. În partea de Sud-Est, RDN se mărginește cu Regiunea de Dezvoltare Transnistria pe drumul național R19 și podul peste Nistru Sănătăuca-Camenca.

Distanța pînă la principalele centre comerciale mari este: Chișinău – 100-190 km; Botoșani, România – 70-200 km; Suceava, România – 140-270 km, Cernăuți, Ucraina – 50-260 km, Jitomir, Ucraina – 200-400 km. Distanțele pînă la principale orașe ale țării sînt următoarele: Bălți-Chișinău – 131 km, Bălți-Ungheni – 77 km, Bălți-Tiraspol – 202 km, Bălți-Cahul – 263 km.

Toate unitățile administrativ-teritoriale ale regiunii sînt și părți componente Euroregionale. Din Euroregiunea „**Prutul de Sus**” fac parte raioanele Fălești, Edineț, Glodeni, Ocnița, Rîșcani și Briceni; din Euroregiunea „**Siret-Prut-Nistru**” – raioanele Florești, Soroca; în Euroregiunea „**Nistru**” au intrat raioanele Dondușeni, Ocnița, Soroca, Florești.

Accesibilitate

RDN este accesibilă prin toate căile celor patru tipuri de transport: aerian, auto, fluvial și feroviar.

RDN e unica regiune care dispune de oportunitatea accesului aerian prin două aeroporturi – Aeroportul Internațional Bălți și Aeroportul Internațional Liber Mărculești. Însă ambele aeroporturi sînt utilizate la capacități minime, oferind servicii de transport de mărfuri, în majoritate pe curse interne și, ocazional, zboruri externe.

Aeroportul din Bălți este civil, iar cel din Mărculești (raionul Florești) este mixt (militar și civil). Ambele dispun de statut de aeroport internațional. Aeroportul din Bălți este certificat și deschis pentru transporturile de călători și mărfuri, dar, în prezent, este utilizat doar pentru zboruri neregulate unice. Pista de decolare-aterizare are lungimea de 2 240 m și lățime de 42 m, cu o suprafață totală de 2 640 m², poate suporta exploatarea regulată a avioanelor de tipul IL-18, AN-12, YAC-42 și TU-134 și cele din clase mai mici.

Aeroportul din Mărculești a fost certificat de Administrația de Stat a Aviației Civile și a devenit de curînd cel mai mare aeroport de transport de mărfuri din regiune. Aeroportul ocupă o suprafață de 265,2 ha, dispune de o pistă de decolare-aterizare, drum de manevre, peron, mijloace de radio-navigare, care permit exploatarea diferitor nave aeriene, inclusiv de tip IL-76, TU-154, Boeing, Airbus și marfare de mare tonaj, cu efectuarea zborurilor pe orice timp de zi sau noapte și în condiții meteorologice dificile.

RDN este traversată doar de un singur traseu rutier internațional: Coridorul Giurgiulești-Briceni (GBC), cu o lungime de 460 km, și care este nefuncțional (nefinalizat) și două trasee naționale: M14 și M2. Legăturile de transport rutier de importanță internațională și națională care trec prin RDN sînt:

- Direcția Nord, spre orașele Cernăuți-Jitomir-Lvov-Varșovia: M14 pînă la hotarul cu Ucraina și în continuare pe traseul E583.
- Direcția Nord-Est, spre orașele Vinița-Kiev: M2 pînă la hotarul cu Ucraina și, în continuare, pe traseul A253 și E95.
- Direcția Sud, spre orașele Chișinău-Cahul-Galați-Tulcea-Constanța-Varna-Istanbul: M14 pînă la hotarul cu Ucraina și drumul European E80.
- Direcția Sud-Est, spre orașele Chișinău-Odesa-Nicolaev-Herson-Ialta: M2 și R30 pînă la frontiera cu Ucraina și mai departe pe drumul European E581.
- Direcția Vest, spre orașele Botoșani-Suceava-Cluj-Oradea-Budapesta: Drumul European E581.

Rețeaua de drumuri interregionale. Legătura cu Regiunea de Dezvoltare Centru se efectuează spre municipiul Chișinău (traseele M14, M2 și R13, R14, R17). Legătura cu Regiunea de Dezvoltare Transnistria se realizează prin satul Sănătăuca, pe traseul național R19. Drumul M14 intersectează RDN de la Nord la Sud. Intensitatea circulației este de 1200-5400 unități de transport pe zi în ambele direcții. Cele mai intense sectoare sînt în apropierea orașelor Edineț și Bălți, unde intensitatea acestora constituie peste 5000 unități în 24 ore. Drumul M2 asigură conexiunile spre direcția Nord-Est. Intensitatea circulației variază de la 1180 pînă la 12250 unități de transport pe zi. Cele mai aglomerate sectoare fiind intrările în orașul Soroca și intersecția spre orașele Florești-Bălți.

Prezența *căii ferate* pe teritoriul regiunii reprezintă un avantaj, deoarece nodurile feroviare intraregionale Bălți și Ocnița, în același timp, sînt și căi de acces către Ucraina, Rusia, Belarusi și Uniunea Europeană. Configurația rețelei de cale ferată este de un singur tip – cu o singură linie. Intensitatea circulației trenurilor de pasageri este de 1-6 garnituri pe zi și 2-4 garnituri marfare pe zi. Problemele principale ale organizării traficului pe calea ferată sînt: asamblarea tehnică necorespunzătoare creează dificultăți în gestionarea fluxului de vagoane, amenajările de triaj sînt pe o singură platformă, stațiile de sector sînt slab mecanizate.

Transport fluvial. Pe teritoriul RDN activează două puncte navale de trecere a frontierei, care sînt utilizate la capacități minime, atît pentru transportul de mărfuri, cît și pentru transportul de pasageri: podul plutitor Soroca-Țekinovka și podul plutitor Cosăuți-Yampol. Din cauza limitei adîncimii și albiei rîurilor Nistru și Prut, pe sectoarele navigabile se exploatează doar nave marfare de mic tonaj și vase mici de pasageri.

Infrastructura

Rețeaua de drumuri intraregionale. Distanțele dintre punctele extreme sînt de cca 170 km pe direcția Nord-Sud și de cca 130 km pe direcția Vest-Est. În medie, centrele raionale din RDN sînt amplasate la o distanță de 55,3 km față de municipiul Bălți⁴.

Legăturile dintre orașele RDN sînt asigurate de o rețea densă de drumuri naționale. Principalele centre urbane au legături de transport directe – Bălți-Sîngerei (R14); Bălți-Edineț-Briceni (M14); Bălți-Glodeni (R15); Soroca-Drochia-Rîșcani-Coșești (R7); Soroca-Otaci (R9) Ocnița-Briceni (R11) și Soroca-Florești (M2) - Bălți (R13) - Fălești (R17) –, sau prin centrul regional Bălți, care asigură funcții de tranzit între raioanele din partea de nord și cele din partea de sud. Traseele internaționale și naționale sînt în stare satisfăcătoare, cu unele porțiuni deteriorate. Rețeaua de transport existentă asigură o cooperare și legături de transport suficiente.

Rețeaua de drumuri locale. Lungimea totală a drumurilor publice în RDN constituie circa 3,82 mii km sau 36,2% din lungimea totală a drumurilor pe republică (vezi tabelul 4). Dintre acestea, 31% sînt drumuri naționale, toate acoperite cu îmbrăcăminte rigidă. Ponderea drumurilor locale este de 39,4%, dintre care 94% sînt acoperite cu îmbrăcăminte rigidă. Densitatea drumurilor publice din RDN este de 33,6 km/100 km², la acest indicator RDN se plasează pe primul loc în republică în fața RDC și RDS, și media acestui indicator este mai mare decît media națională. Cea mai mare densitate a căilor de transport este în raioanele Briceni, Soroca și Ocnița. La extrema opusă se plasează raioanele Drochia și Glodeni.

Figura 5. Densitatea drumurilor publice, km/100 km² pe raioane

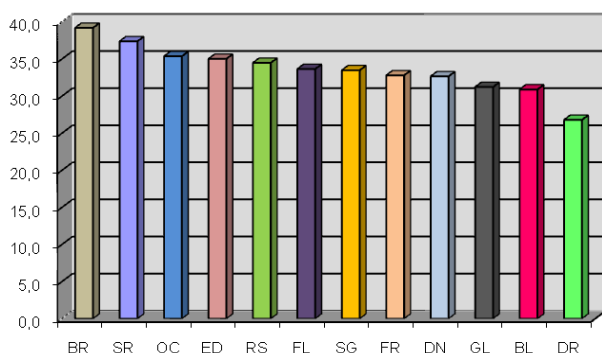
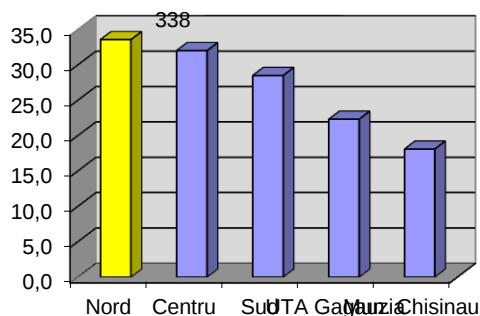

Figura 6. Densitatea drumurilor publice, km/100 km² pe regiuni

Sursa: BNS, 2010

Transportul feroviar. Densitatea rețelelor de căi ferate în RDN este cea mai mică din republică și constituie 2,1 km /100 km², fiind sub media republicană de 3,3 km/100 km². Principalele joncțiuni feroviare ale RDN se află în municipiul Bălți și orașul Ocnița⁵. Prin aceste conexiuni, rutele feroviare moldovenești se diversifică și cuprind următoarele destinații: Rusia (Moscova și Sankt Petersburg), Belarus (Minsk), Ucraina (Kiev, Cernăuți, Ivano-Frankovsk etc.). Rutele de cale ferată internațională sînt: Chișinău-Ungheni-Bălți-Ocnița (punct de control și trecere a frontierei). Rutele de importanță regională sînt ramificațiile: Bălți-Rîbnița, Bălți-Glodeni, Bălți-Slobodka și Bălți-Cupcini.

Alimentarea cu apă și canalizare

Alimentarea cu apă. Alimentarea cu apă în RDN este efectuată preponderent din captările de apă subterană, dar și din râurile Prut și Nistru. La începutul anului 2009, ponderea localităților, care dispun de rețele de alimentare cu apă potabilă, a fost de 35%, crescînd nesemnificativ față de anul 2006. 70% din apa consumată este extrasă din fîntînile arteziene. În același timp, 80% din resursele de apă nu corespund standardelor de calitate a apei potabile. Acest fapt se datorează rețelei învechite de apeduct și standardelor și condițiilor tehnice învechite de tratare a apei. **Potrivit datelor BNS din**

⁴ Harta căilor de comunicație și rețelei de artere internaționale, naționale și locale, informația desfășurată privind distanța până la principalele centre comerciale mari și intensitatea legăturilor de trafic sunt prezentate în Anexa C.

⁵ Harta rețelei căilor ferate existente și de perspectivă este prezentată în Anexa D

2011, majoritatea populației din localitățile rurale se alimentează cu apă din 99719 fântini de mină și 818 izvoare. După seceta din ultimii ani, nivelul apelor din fântinile de mină au scăzut cu circa 2 m.

Conform datelor statistice, densitatea rețelelor de apeduct în anul 2009 a constituit 39,3 km/km². La acest indicator, RDN este depășită doar de municipiul Chișinău și se poziționează peste media națională.

Figura 7. Densitatea rețelelor de apeduct km/100 km² pe raioane

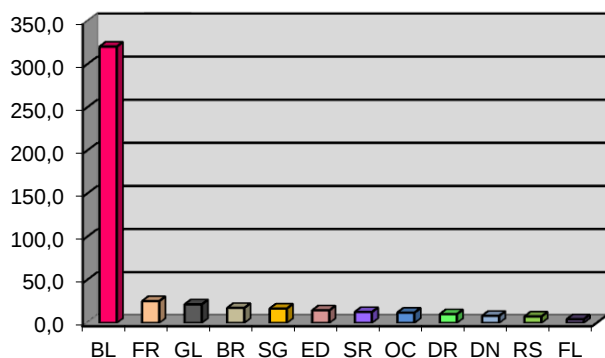
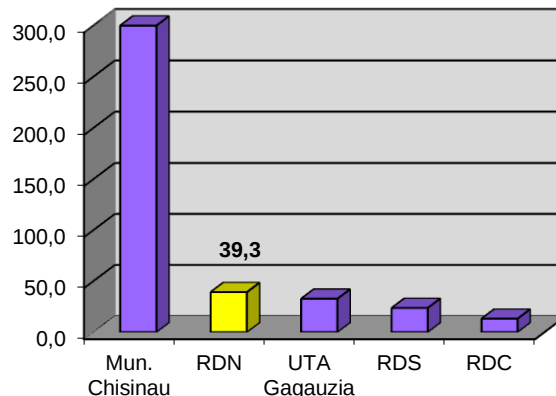

Figura 8. Densitatea rețelelor de apeduct km/100 km² pe regiuni

Sursa: BNS, 2009

Dacă ne referim la utilitățile conexe apeductului, constatăm că în RDN doar 34% din gospodării sînt conectate la apeduct. Cea mai mare pondere a localităților care dispun de rețele de apeduct sînt în municipiul Bălți și raioanele Florești și Glodeni. Raioanele cu ponderea cea mai joasă sînt Fălești, Rîșcani și Dondușeni. În regiune se remarcă o discrepanță mare între indicatorii calitativi și cantitativi ai asigurării cu apă potabilă între municipiul Bălți și celelalte localități. În majoritatea localităților din RDN starea apeductelor este deplorabilă, deoarece pentru construcția rețelelor de apeduct sînt necesare surse financiare considerabile, pe care autoritățile locale nu le pot acoperi. De aceea, este necesară implementarea diferitor programe naționale și internaționale în domeniu.

În regiune funcționează apeductul Soroca-Bălți, livrînd apă potabilă consumatorilor din municipiul Bălți și localităților din aria învecinată traseului. În perspectivă, pentru extinderea numărului consumatorilor, se preconizează racordarea la apeduct a încă 5 raioane din nordul republicii: Sîngerei, Florești, Drochia, Rîșcani și Telenești. Harta rețelelor de alimentare cu apă este prezentată în Anexa E.

În RDN activează 13 întreprinderi municipale de aprovizionare cu apă, care au în gestiune rețele de apă cu lungimea de 1028,9 km și care anual captează circa 40 mln. m³ de apă (vezi tabelul 5). Aceste întreprinderi activează în centrele urbane, iar în localitățile rurale, pe lângă APL, sînt create servicii de administrare a sectorului de aprovizionare cu apă.

Calitatea apei potabile din regiune este la nivel nesatisfăcător. Din cauză că nu s-a investit în restabilirea instalațiilor de epurare biologică a apelor reziduale și în sistemele de canalizare, activitățile casnice și industriale au devenit surse majore de poluare. În prezent, nu funcționează nici a cincea parte din cele 580 de stații de epurare construite în Republica Moldova înainte de 1990 și sînt epurate numai 67% din scurgerile care necesită epurare. Impactul acestei stări de lucruri asupra dezvoltării umane este evident. Lipsa de investiții în infrastructura de evacuare și epurare are consecințe negative directe asupra sănătății populației, mai ales în mediul rural. Îmbunătățirea calității apei ar conduce la ameliorarea stării sănătății populației și diminuarea răspîndirii maladiilor gastro-intestinale.

Canalizare. Sistemele de canalizare în RDN sînt slab dezvoltate, situația fiind similară cu situația pe țară. Sistemele de canalizare funcționează, în mare parte, doar în localitățile urbane. Densitatea rețelelor de canalizare este de aproximativ 20 km /100 km² ceea ce este sub media națională de 22,6%. În municipiul Bălți acest indicator este de 9 ori mai mare, constituind 185 km/100 km².

Subdezvoltarea rețelelor de canalizare este agravată de starea tehnică a stațiilor de epurare a apelor reziduale, care, în majoritatea localităților, lipsesc cu desăvârșire, precum și de rețeaua de canalizare învechită. Orașul Soroca, cu o populație de circa 40 mii locuitori, este, în general, lipsit de stație de epurare, iar apele pluviale sînt deversate direct în râul Nistru. Zilnic, în râu ajung 2040 de tone de deșeuri, care nu trec prin instalațiile de epurare.

În RDN activează 10 întreprinderi municipale prestatoare de servicii „canal”, care gestionează 14 sisteme de canalizare cu o lungime totală de 433,1 mii km. Harta rețelelor de evacuare a apelor uzate și stațiilor de epurare este prezentată în Anexa E.

Tendința de viitor este regionalizarea serviciilor de apă și canalizare, în scopul asigurării sănății populației și ridicării nivelului de trai în regiune.

Gestionarea deșeurilor

În RDN infrastructura și managementul de gestionare a deșeurilor menajere solide este foarte slab dezvoltat. La nivel regional se atestă un grad înalt de poluare a solurilor, apelor și aerului, poluare cauzată preponderent de lipsa sistemelor de management integrat al deșeurilor și infrastructura slab dezvoltată de colectare a deșeurilor solide și lichide, inclusiv a celor toxice. Cu excepția municipiului Bălți și a centrelor raionale, pentru regiune este specifică lipsa întreprinderilor, tehnologiilor avansate și practicilor de reciclare. Zilnic, în RDN se produc mii de tone (vezi tabelul 6) de deșeuri menajere solide, care sînt colectate și stocate în peste 614 de depozite mici, amplasate, de regulă, la marginea localităților. Majoritatea acestor depozite sînt neamenajate și neautorizate, numărul acestora, potrivit datelor Ministerului Mediului, reprezintă 220 de unități.

Figura 5. Numărul depozitelor existente neautorizate

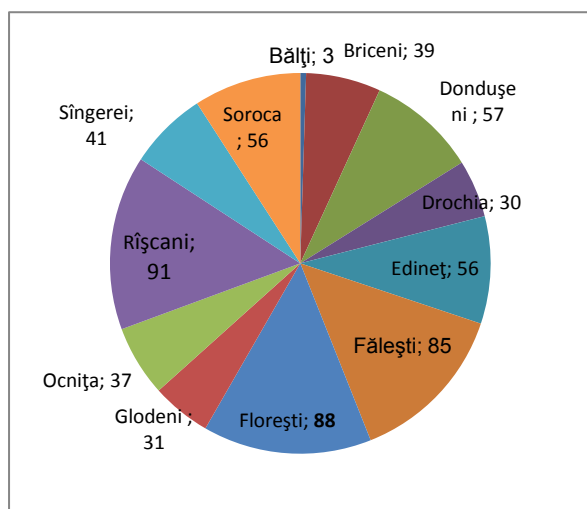
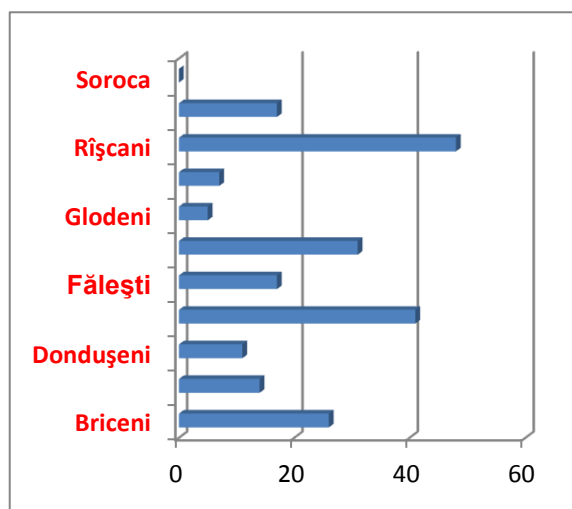

Figura 6. Numărul depozitelor

Sursa: Ministerul Mediului (anuarul IES-2010)

Mult mai eficientă și inofensivă pentru mediu ar fi schimbarea radicală a infrastructurii colectării deșeurilor menajere, care ar prevedea colectarea acestor deșeuri în poligoane mari, ce ar permite separarea lor, reciclarea parțială și colectarea biogazului de la descompunerea deșeurilor nereciclabile

Conform proiectului Planului Național de Amenajare a Teritoriului și Strategiei Naționale de Gestionare a Deșeurilor, se planifică construcția a 4 poligoane mari (Glodeni, Drochia, Ocnîța și Sîngerei) și a unei uzine de prelucrare a deșeurilor la Sîngerei, care vor asigura un management mai eficient al deșeurilor solide. Harta schemei regionale a depozitelor pentru depozitarea și prelucrarea deșeurilor este prezentată în Anexa F.

Asigurarea cu gaze naturale

Asigurarea cu gaze naturale a localităților RDN este prevăzută de la conductele de gaze magistrale cu presiune înaltă, ce vin din Ucraina: Ananiev-Kotovsk-Florești-Drochia-Edineț-Alexeevka (Ucraina) și conducta Moghiliov-Podolski- Ocnîța-Bogorodceni. În anul 2010, **ponderea localităților din regiune, conectate la gazoduct, constituia 30%, fiind sub media națională de 35%**. Cea mai mare pondere a localităților conectate la rețeaua de gaz o au municipiul Bălți, raioanele Ocnîța și Briceni. Raioanele cu cea mai mică pondere a localităților conectate la rețeaua de gaz sînt: Soroca, Sîngerei și Fălești. RDN dispune de oportunități de stocare a gazelor naturale în galeriile subterane și mine. Aceste oportunități nu sînt valorificate. Harta rețelelor existente și prognozate de gaze naturale este prezentată în Anexa G.

Figura 7. Ponderea localităților gazificate, % pe raioane

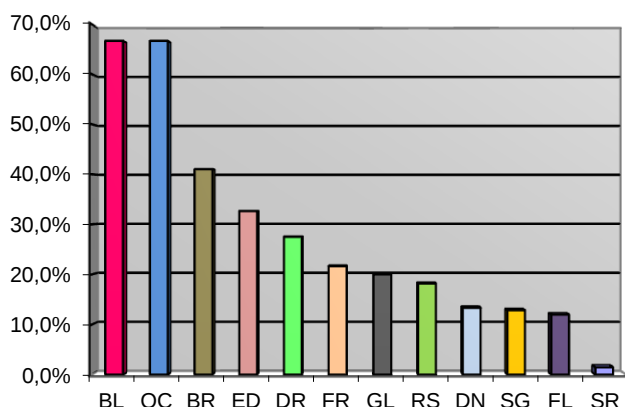
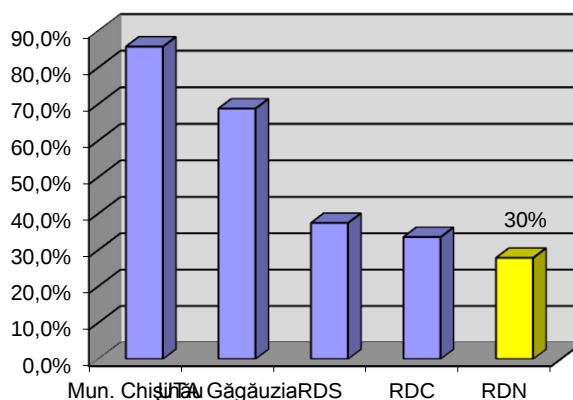

Figura 8. Ponderea localităților gazificate pe regiuni, %

Sursa: BNS, 2010

Asigurarea cu energie electrică și termică

Alimentarea cu energie electrică. Sectorul energetic în Republica Moldova funcționează aproape în totalitate (98%) pe baza resurselor energetice importate. Se importă atât electricitate, cât și combustibil pentru producerea energiei electrice și termice. Alimentarea cu energie electrică în RDN se efectuează prin intermediul rețelelor de distribuție, care aparțin Întreprinderii de Stat Rețelele Electrice „Nord” și Întreprinderii de distribuție a energiei electrice SA „RED Nord –Vest”. Toate localitățile din regiune sunt conectate la rețelele electrice. Fiecare consumator al energiei electrice are încheiat contract individual cu companiile de distribuție.

În mun. Bălți este amplasată Centrala electrotermică „Nord”, cu o putere electrică stabilă - 24,0 Mwt și cu o capacitate de producere a energiei electrice de 57700 mii kwt/h, însă această centrală deservește doar mun. Bălți. În raionul Rîșcani funcționează stația hidro-electrică Costești-Stîncă, care produce în jur de 83 mln kwt/h. Menționăm, însă, că aceste resurse sunt net insuficiente pentru necesitățile regiunii. O soluție în acest sens ar putea fi soluționarea litigiului legat de activitatea centralei electrice de la Naslavcea (24,0 Mwt). Harta sistemului energetic regional este prezentată în Anexa H.

În condițiile absenței resurselor energetice proprii și dependența tot mai mare de importurile resurselor energetice, o soluție pentru sectorul energetic, precum și pentru îmbunătățirea factorilor de mediu, ar fi implementarea pe larg a tehnologiilor inovaționale și utilizarea surselor de energie regenerabilă (eoliană, solară, biomasă), asigurînd astfel fiabil economia RDN și populația cu energie și combustibil în cantități necesare și la prețuri rezonabile.

Alimentarea cu energie termică reprezintă o problemă comună la nivel regional. Din toate localitățile regiunii doar municipiul Bălți este asigurat cu energie termică de la Centrala electro-termică „Nord”. În celelalte localități centralele termice municipale nu funcționează. **Din cele 894 cazangerii de pe**

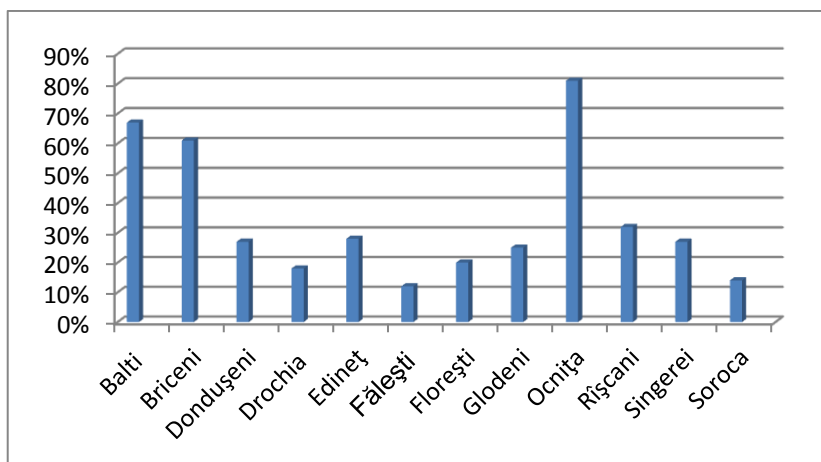
teritoriul RDN, 226 activează pe bază de combustibil solid (cărbune), 20 pe bază de păcură/motorină și 641 pe gaze naturale, 7 cazangerii din numărul total au fost lichidate pe parcursul anului 2010.

Astfel, locuitorii blocurilor locative din localitățile gazificate și-au construit cazangerii autonome, unii au construit sobe în blocuri, iar alții folosesc diverse mijloace electrice pentru generarea căldurii în anotimpul rece al anului. Specialiștii de resort nu prea agreează faptul, că în blocurile locative regimul termic este foarte divers de la apartament la apartament, ceea ce influențează gradul de uzură al pereților blocurilor. Situația este similară și în instituțiile publice, care, fie că și-au construit cazangerii autonome, sau sobe. Sectorul particular (casele pe pământ) atît în mediul urban, cît și în mediul rural, utilizează ca sursă de încălzire sobele. Sursele de energie sunt lemnele și cărbunii. Problemele principale ale acestui sector se referă la lipsa resurselor pentru aprovizionarea cu energie termică și pierderi mari de energie din cauza sistemelor termice uzate.

Iluminare stradală

Potrivit studiului realizat de către ADR Nord privind dotarea localităților din RDN cu sisteme de iluminare stradală, resursele de întreținere a serviciului dat, precum și utilizarea surselor alternative de energie regenerabilă în instituțiile publice din localitățile din Nordul RM, de servicii de iluminare stradală beneficiază locuitorii din 89 UAT din totalul de 315 UAT a RDN, ceea ce constituie 28,5% din UAT (mun. Bălți - 67%, Briceni - 61%, Dondușeni - 27%, Drochia - 18%, Edineț - 28%, Fălești - 12%, Florești - 20%, Glodeni - 25%, Ocnița - 81%, Rîșcani - 9%, Sîngerei - 27%, Soroca - 14%). În majoritatea raioanelor cheltuielile pentru întreținerea serviciului de iluminare stradală sunt în creștere, iar mun. Bălți devine liderul RDN la capitolul dat, cheltuielile constituind în mediu 5-6 milioane lei anual, cele mai mici cheltuieli înregistrează raionul Rîșcani, cu toate că numărul localităților cu rețele de iluminare stradală este mai mare decît în alte raioane (vezi tabelul 22).

Figura 9. Rata localităților dotate cu rețele de iluminare stradală (funcționabile)

Sursa: Calculele ADR Nord, 2011

Dotarea slabă a localităților cu rețele de iluminare stradală funcționabile (28,5%), rata înaltă a cheltuielilor pentru întreținerea serviciului dat, precum și numărul scăzut al proiectelor investiționale cu impact socio-economic regional în domeniul dat, generează ideea utilizării surselor alternative de energie regenerabile, inclusiv și pentru iluminarea stradală.

Comunicații

Din punct de vedere al accesului gospodăriilor la rețeaua de telefonie fixă, în RDN se constată, că circa 82% din gospodării sunt conectate la acest serviciu.

Telefonia fixă în RDN este asigurată de către filialele întreprinderii de stat SA „Moldtelecom”. Conform situației la 01.01.2005, nivelul de asigurare cu posturi telefonice în regiune era de 22 posturi

telefonice la 100 locuitori și **27 posturi telefonice la 100 locuitori în 2009**, ceea ce este mai puțin, în comparație cu media pe republică, dar indicatorul este mai mare în comparație cu celelalte regiuni. Cel mai înalt grad de telefonizare se atestă în mun. Bălți și raioanele Glodeni, Soroca, Rîșcani. Cel mai jos nivel este înregistrat în raioanele Fălești, Florești și Sîngerei. Rețeaua de telecomunicații pe parcursul ultimilor ani a înregistrat o dezvoltare ascendentă, exprimată atât în indicatori cantitativi, cât și calitativi.

Figura 10. Numărul posturilor de telefonie fixă ce revin la 100 locuitori pe raioane

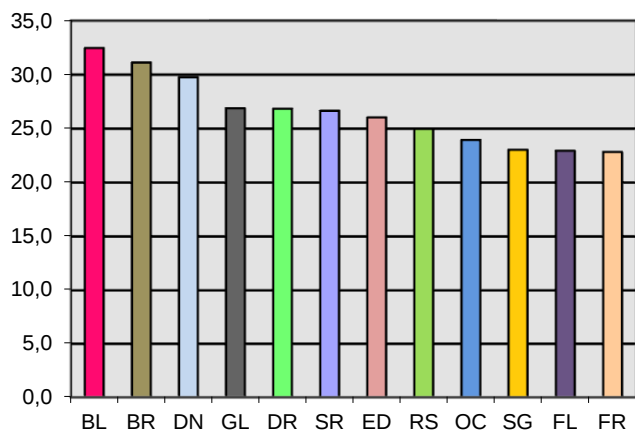
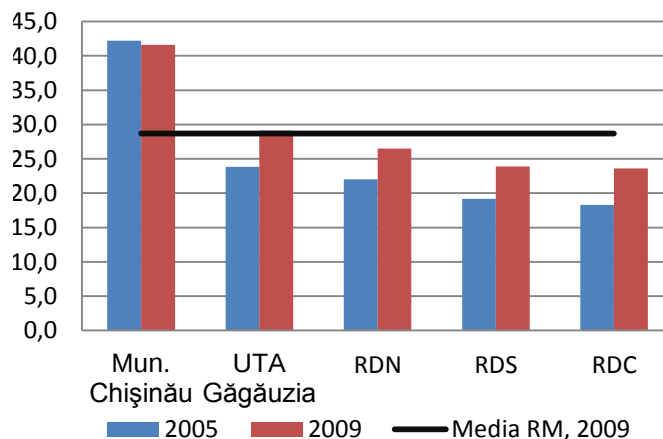

Figura 11. Numărul posturilor de telefonie fixă ce revin la 100 locuitori pe regiuni

Sursa: SA "Moldtelecom", 2010

Serviciile de telefonie mobilă au înregistrat o evoluție ascendentă în ultimii ani, și, potrivit datelor CBGC, 34,9 % din gospodării dispun de cel puțin un telefon mobil.

Telefonia mobilă este reprezentată de rețelele „Orange”, „Moldcell” și „Unite” care acoperă prin serviciile lor întreg teritoriul RDN. Deși costurile pentru servicii sunt înalte, conform datelor operatorilor de telefonie mobilă, în ultimii trei ani se remarcă o tendință de creștere constantă a numărului de utilizatori.

Accesul la Internet rămâne a fi încă slab dezvoltat în RDN. Conform datelor ultimelor studii, 30% din populația din RDN dispune de calculatoare conectate la internet. Ponderele persoanelor juridice, care dispun de calculatoare conectate la internet, este de circa 30%, discrepanța rural/urban fiind de 90/10. Instituțiile publice sunt, în mare majoritate, conectate la rețeaua internet.

2.4 Demografia

Populația stabilă a RDN la 1 ianuarie 2012 constituia 1 002,60 mii persoane. Această valoare continuă cursul unui trend general negativ al volumului demografic aferent perioadei 2008-2011. Evoluția populației în această perioadă a fost negativă pentru toate unitățile administrative cuprinse în regiune. Descreșterea populației înregistrată în această perioadă este de 15,4 mii persoane, ceea ce reprezintă -1,5% (vezi tabelul 7). Cauza acestei descreșteri este sporul natural negativ și migrația populației.

Densitatea medie a populației RDN este de 101 pers/km², fiind practic cea mai înaltă, comparativ cu celelalte regiuni de dezvoltare (cu excepția mun. Chișinău). Maximumul densității, atât pe regiune, cât și pe întreaga țară, o deține mun. Bălți cu 1898 locuitori/km². Iar printre raioanele din componența regiunii pe primul loc se situează raionul Soroca (97 locuitori/km²). Cea mai mică valoare a densității demografice se înregistrează în raionul Donușeni (71 locuitori/km²). Harta distribuției populației pe raioane este prezentată în Anexa A.

Structura populației nu denotă dezechilibre majore la capitolul gender. Astfel, populația masculină a RDN, conform BNS la 31.12.2011, constituia 47,6%, iar cea feminină – 52,4%. Un raport similar este atestat atât la nivel de țară, cât și la nivel regional. Majoritatea predominantă a populației locuiește în

spații rurale – 64,5% (vezi tabelul 8). Totodată, ponderea populației urbane din regiune este mai înaltă în comparație cu regiunea Centru și Sud.

După categoria de vîrstă, cea mai înaltă rată în RDN o înregistrează grupa de 16–56/61 ani - 63,2%, fiind urmată de grupa de vîrstă 57/62 ani - 19,3% și încheie șirul grupa de 0-15 ani - 17,5%. Dinamica scăderii în ultimii ani a ratei grupului de vîrstă 0-15 ani denotă faptul reducerii natalității și emigrației tinerilor din RDN.

Mișcarea naturală a populației

Sporul natural negativ, înregistrat în regiune, este mai înalt decît media pe țară, fiind influențat de scăderea ratei fertilității și de îmbătrînirea populației. În anul 2010 natalitatea înregistra o valoare de 10 881 nou-născuți, cu un spor natural de - 2,9. Cea mai gravă situație la acest capitol este atestată în raioanele Dondușeni (-9,5) și Ocnița (-5,7). În această perioadă, doar mun. Bălți (0,9) și raionul Sîngerei (0,1) înregistrează o valoare pozitivă a sporului natural (vezi tabelul 9).

Analiza stării demografice pe localități urbane ne arată, că în 12 unități, în perioada ultimilor trei ani, populația prezentă la începutul anului se află în stare stabilă sau cu o ușoară dinamică (Briceni, Lipcani, Dondușeni, Edineț, Cupcini, Ghindești, Mărculești, Ocnița, Frunză, Costești, Sîngerei, Bîruița). În trei unități din numărul total populația prezentă se află în descreștere (Glodeni, Otaci, Rîșcani), și numai în 5 (Bălți, Drochia, Fălești, Florești, Soroca) numărul populației prezente este în creștere (vezi tabelul 10).

Procese migratoioniste influențează profilul demografic și au un rol important în viața economică și socială a RDN. Deși lipsesc datele statistice pentru a face concluzii mai riguroase vizavi de toate aspectele, putem constata existența a trei fluxuri migratoioniste principale care se manifestă cu un grad diferit de intensitate: migrația rural – urban în interiorul RDN, migrația RDN – Chișinău, Bălți (în această direcție migrează în special studenții care învață la instituțiile superioare de învățămînt localizate în Chișinău și Bălți și care se stabilesc aici cu traiul) și emigrația (migrația peste hotarele Republicii Moldova). Acesta este cel mai puternic flux migrator al populației din RDN. Conform rezultatelor recensămîntului general al populației din 2004, circa 86000 rezidenți ai RDN erau „temporar absenți”. Aceasta reprezintă circa 9% din populația regiunii, iar după ultimele date ale BNS constituie circa 14%.

Figura 12. Ponderea populației absente în totalul populației, conform datelor recensămîntului din 2004

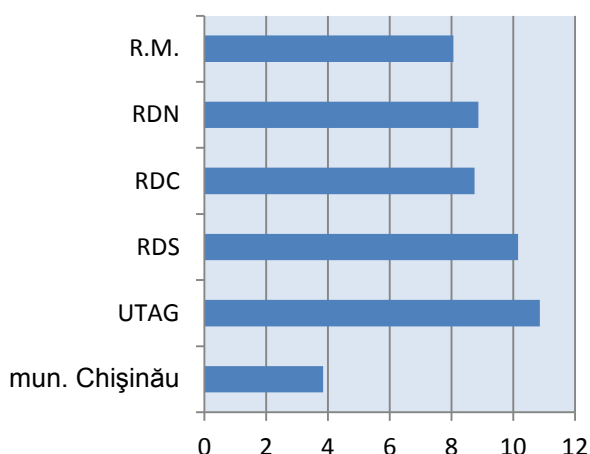
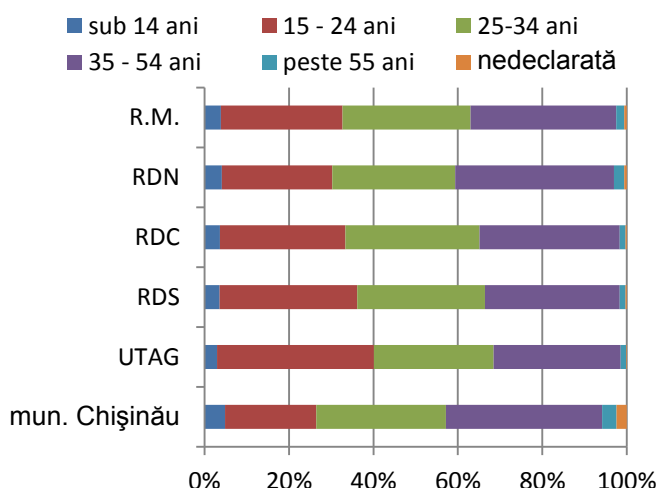

Figura 13. Structura populației absente pe grupe principale de vîrstă

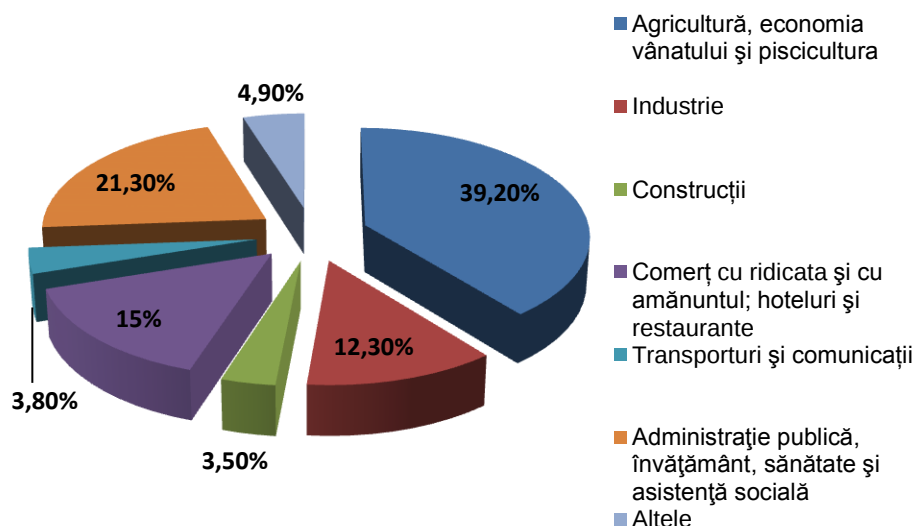
Sursa: Calcule Expert-Grup [1]

În anul 2010 durata medie a vieții pentru bărbați în RDN constituia 65,7 ani și 74,7 ani pentru femei. Datorită nivelului diferențiat al mortalității, durata medie a vieții pentru locuitorii din mediul urban a fost mai mare decît a celor din mediul rural, respectiv cu 4,4 ani la bărbați și cu 4,5 ani la femei.

Forța de muncă

Conform datelor Biroului Național de Statistică pentru anul 2011, în RDN rata de activitate a populației constituie - 39,0 %, rata de ocupare – 37,0%. În sectorul public sunt angajați 35,1%, iar în cel privat - 64,9% (vezi tabelul 11). Din numărul total, circa 49,5% (322,9) din populație este angajată în câmpul muncii, iar 39,2% (127 mii) din populația angajată muncește în domeniul agriculturii, care este în mare parte o agricultură de subsistență.

Figura 14. Structura populației angajate, %, 01.01.2011

Sursa: BNS, 2012

În 2011, salariul mediu lunar al unui angajat din RDN constituia 2747,8 lei, față de 2972,9 lei, salariul mediu pe țară. Salariul mediu lunar al unui angajat din municipiul Bălți constituie circa 3469,5 lei, sau 83,8% din salariul mediu pe economie. Salariile pentru celelalte reședințe de raion variază între 1 997 lei la Glodeni și 1 980 lei la Sîngerei.

Conform datelor BNS, în 2011 în RDN s-au înregistrat 15 431 șomeri, cu 61 șomeri mai mulți decât în 2010. Rata șomajului în RDN constituie 5,2%, în rândul femeilor fiind de 5,0%, și în rândurile bărbaților de 5,5%, atât în mediul urban, cât și în mediul rural. Cei mai afectați de șomaj sunt persoanele cuprinse între vîrsta de 35-44 ani, înregistrînd rata de 6,1% (vezi tabelul 12).

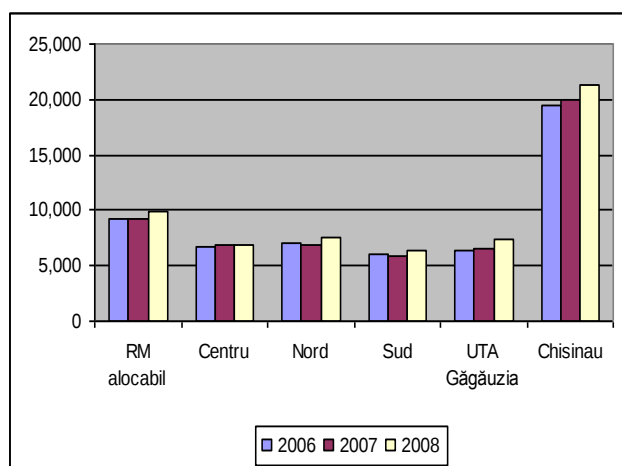
2.5 Dezvoltarea economică

Valoarea Adăugată Brută a Regiunii⁶

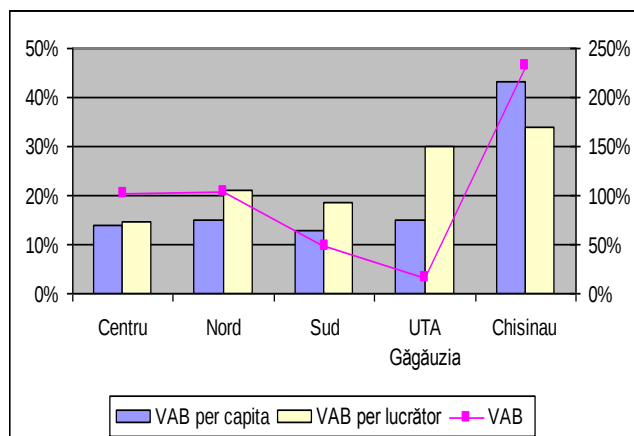
Valoarea Adăugată Brută (VAB) a RDN în 2008 se estimează la 7,22 miliarde lei sau 21% din VAB național alocabil⁷. În comparație cu anul 2006, VAB s-a modificat nesemnificativ, iar VAB per capita a constituit puțin sub 500 Euro sau 76% din nivelul național.

⁶ Datele privind VAB pe regiuni sunt preluate din Matthew Powell [1].

⁷ Nu a fost posibil de alocat pe regiuni întreaga valoare adăugată înregistrată în conturile naționale (vezi Powel 2009, Anexa B). În special, nu există o metodă bună pentru alocarea domeniului servicii financiare calculate indirect și nici date necesare pentru alocarea venitului guvernului și instituțiilor non-profit din servicii prestate gospodăriilor casnice. Astfel, VAB nealocat reprezintă circa 12,5% din VAB pentru anul 2006 în prețurile anului 2006 și circa 14,5% din VAB pentru anul 2008 în prețurile anului 2006. Estimările pentru VAB național și VAB per capita utilizate pentru comparație în această secțiune reprezintă VAB alocabil pentru toate regiunile și nu include VAB nealocabil.

Figura 15. VAB per capita, MDL

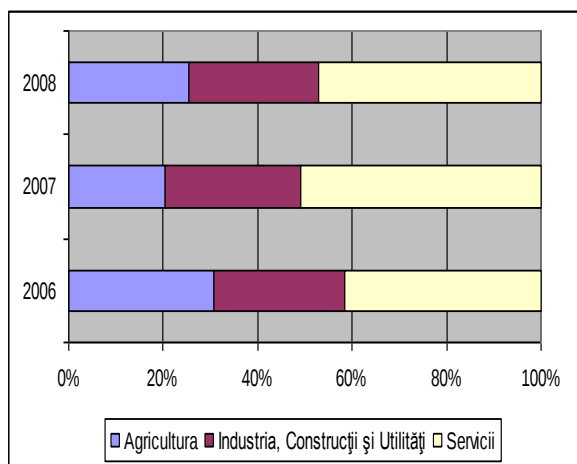
Sursa: Powell 2009, (Raportul statistic regional)

Figura 16. Ponderea VAB per capita în VAB național alocabil în 2008

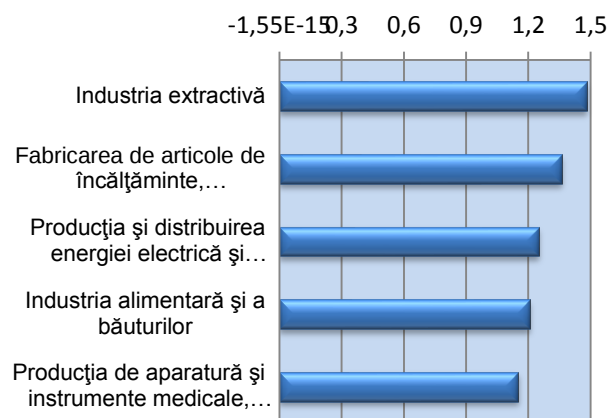
La nivelul anului 2011, valoarea Produsului Intern Brut (PIB) în prețuri curente este de 911, 8 mii lei. Valoarea PIB/locuitor este de 9,026 lei/locuitor.

Profil sectorial

Sectoarele economice contribuie diferit la formarea produsului regional. În ultimii ani se manifestă tendința schimbării structurii ramurale a economiei regionale. Astfel, în 2008, cota agriculturii în VAB a constituit 25%, reducându-se față de anii precedenți cu 6-11%. Totodată, contribuția serviciilor a crescut în aceleași proporție, ajungând la 47%.

Figura 17. Structura ramurală a VAB, %

Sursa: Powell 2008, (Raportul statistic regional)

Figura 18. Indicele de specializare industrială după numărul de personal, 2007⁸

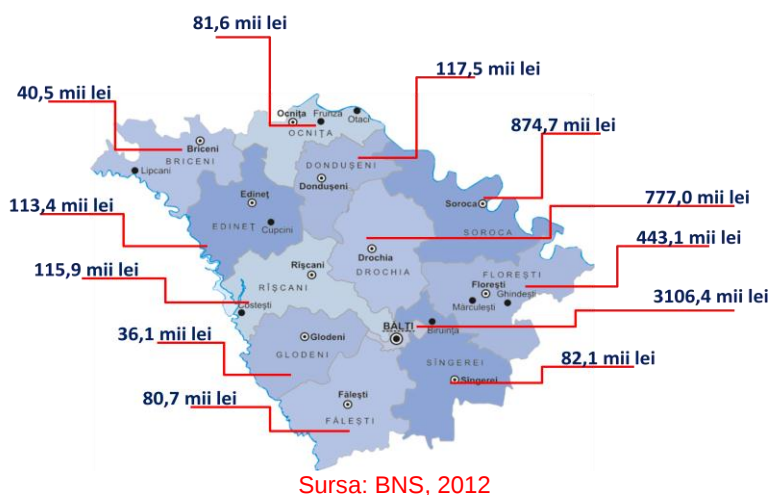
Sectorul industrial

Comparativ cu Regiunile de Dezvoltare Centru și Sud ale Republicii Moldova, Regiunea de Dezvoltare Nord se caracterizează cu nivelul cel mai înalt de dotare și dezvoltare a sectorului industrial. Acest fapt se datorează, în special, activității unui număr mai mare de întreprinderi industriale, amplasate în mun. Bălți și raioanele Drochia, Edineț, Soroca, Fălești, Florești etc., comparativ cu celelalte regiuni.

⁸ Calcule efectuate în cadrul studiului ASEM [2]

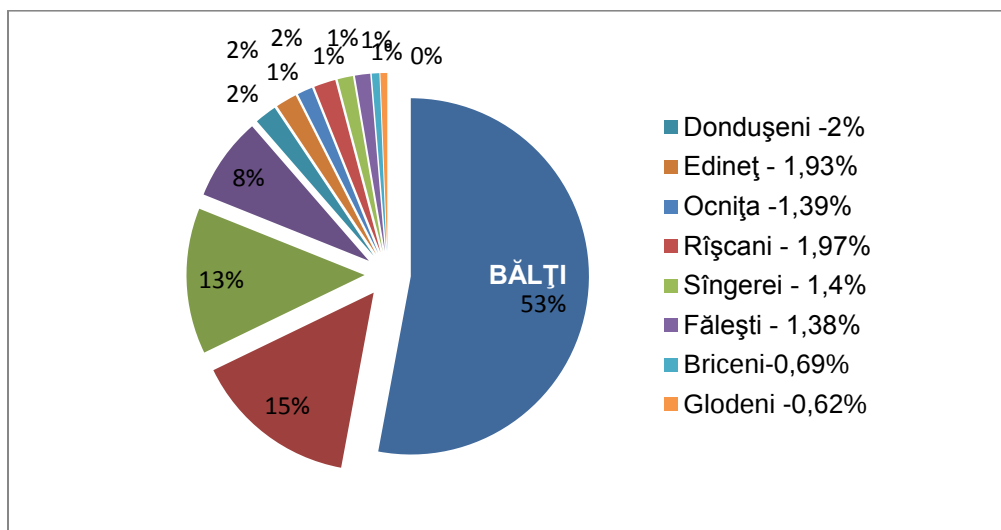
În anul 2011 RDN a înregistrat o valoare a producției industriale în mărime de 5869,0 mil. lei, sau 20% din valoarea producției industriale la nivel de republică. RDN a obținut cel mai înalt ritm de creștere a producției industriale – 8,3% comparativ cu anul 2009 și 1% comparativ cu anul 2010, față de Regiunea Centru – 2% și Regiunea Sud – 6,7%.

Figura19. Valoarea producției industriale pe raioane în RDN (mil. lei) (2011)

Mun. Bălți este zona cea mai dezvoltată industrial, înregistrând peste 50% din valoarea producției industriale din regiune și constituind - 3106,4mil.lei, fiind urmată de raioanele Soroca (874,7 mil. lei) și Drochia (777.0 mil. lei).

Figura 20. Valoarea producției industriale%

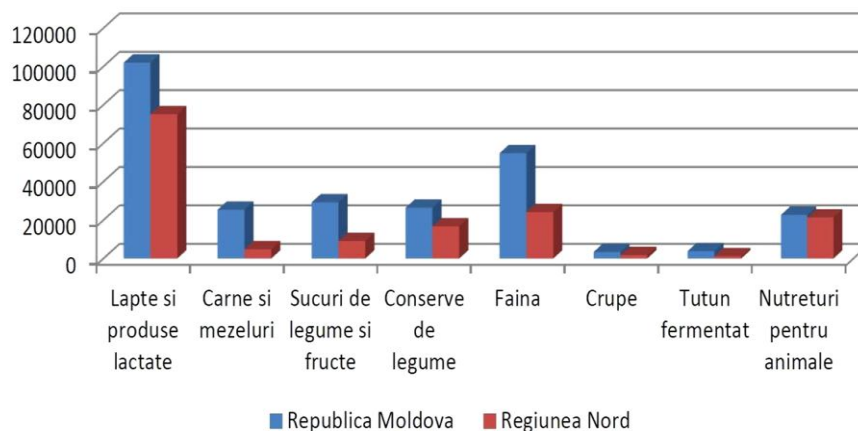
Sursa BNS, 2012

Cel mai slab dezvoltat industrial este raionul Glodeni, valoarea producției industriale a căruia în anul 2011 a constituit doar 36,1 mil. lei (0,6% din indicatorul regional).

Avînd un potențial industrial mai dezvoltat, RDN înregistrează o productivitate înaltă, în special, în sectorul procesării laptelui (cașcaval, brînzeturi, lapte prins, iaurt, chefir, unt), conservelor de legume, producerii nutrețurilor pentru hrana animalelor, făinii și crupelor, fermentării tutunului, etc.

Totodată, RDN este caracterizată printr-o industrializare slabă în sectorul procesării producției viticole și producerii băuturilor alcoolice (vin, divin, votcă), datorită climei nefavorabile de creștere a strugurilor, și ca rezultat a ineficienței amplasării fabricilor vinicole în regiune.

Figura 21 . Principalele produse industriale în RDN (tone) (2010)

Sursa: BNS, 2011

RDN este exclusiv specializată în fabricarea zahărului (ramură strategică a economiei Republicii Moldova), în această regiune fiind amplasate toate fabricile de zahăr din Republica Moldova, fapt care stimulează cultivarea sfecei de zahăr în regiune. La momentul actual, sfecla de zahăr este prelucrată de către trei companii, care asigură piața internă cu zahăr, iar surplusul se exportă peste hotarele țării. Acestea sunt: Î.M. „Sudzucker-Moldova” S.A., avînd în componența sa fabricile de zahăr din Drochia, Fălești și Alexăndreni, și „MAGD Vest” S.R.L. - fabricile de zahăr din Glodeni și Dondușeni, și Krajowa Spolka Cukrowa S.A. cu fabrica de zahăr din Cupcini. (Vezi tabelul 13).

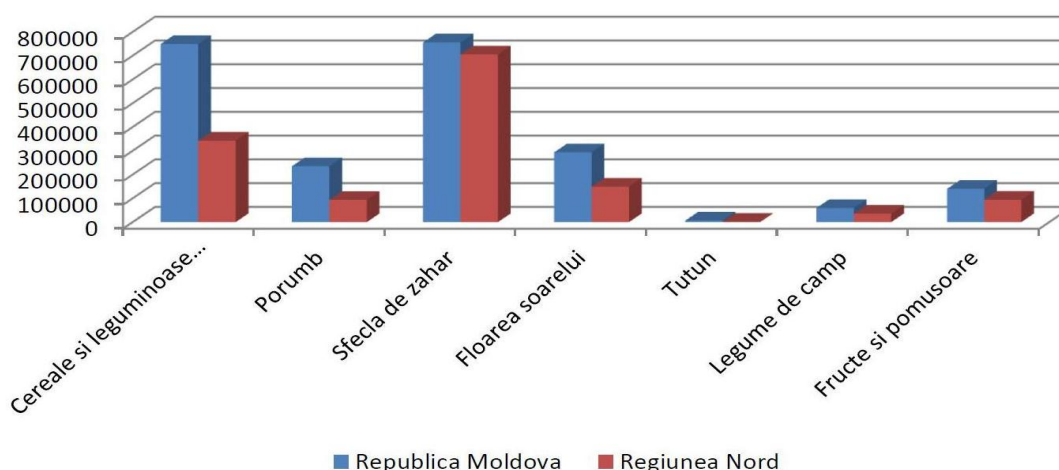
Dispunînd de un potențial industrial relativ dezvoltat, în RDN activează întreprinderi industriale din domeniul prelucrării laptelui și producției produselor lactate (S.A. „Incomlac”, S.A. „JLC”), materialelor de construcție (S.A. „CMC-KNAUF”), producerea mezelurilor (S.A. „Basarabia Nord”, S.A. „SoroMeteor”), fabricarea sticlei, fabricarea articolelor de îmbrăcăminte (S.A. „Mioara”, „Rada”), fabricarea încălțămintei, prelucrarea lemnului, producția de articole de cauciuc și plastic, extracția uleiului (S.A. „Floarea Soarelui”) etc.

Sectorul agrar

Sectorul agrar al Regiunii Nord, la fel ca și sectorul industrial, are o importanță semnificată la dezvoltarea economică a regiunii. Aceasta se datorează, în principal, solurilor fertile de cernoziom, care au o bonitate medie de 72 puncte. Suprafața terenurilor agricole reprezintă cca 79% din suprafața totală a regiunii (cca 1 mil. hectare).

Agricultura Regiunii Nord este specializată atât în sectorul fitotehnic, prin cultivarea plantelor, cît și zootehnic, prin reproducerea și creșterea animalelor, contribuind cu aproximativ 40% la producția agricolă globală a Republicii Moldova. În structura producției agricole pe regiune ponderea cea mai înaltă - de 70% - o realizează producția de origine vegetală, și 30% - cea de origine animalieră.

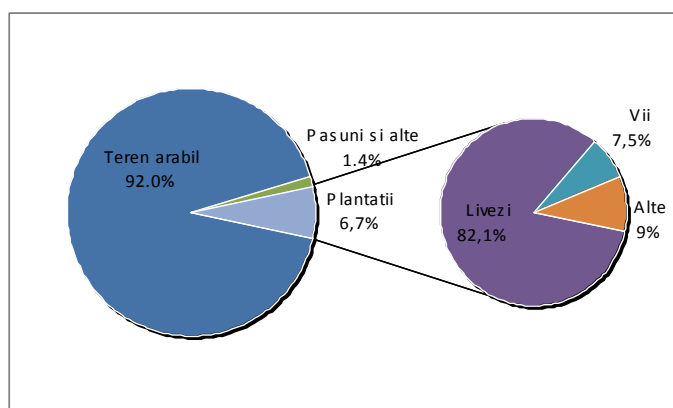
Figura 22. Principalele culturi agricole cultivate în RDN (tone) (2010)

Sursa: BNS, 2011

Sectorul agricol al Regiunii de Nord este specializat în cultivarea cerealelor și culturilor tehnice, printre care se numără: sfeclă de zahăr, boboasele, floarea soarelui, porumbul, tutunul, ș.a. Producția globală a acestor culturi în anul 2010 a constituit 63,3% din producția globală la nivel național (2.040 mii tone), și anume: sfeclă de zahăr (93,3%), cereale și leguminoase pentru boabe (45,7%), floarea soarelui (50,8%), porumb (39,7%), tutun (19,9%). Volume semnificative de producție a culturilor nominalizate înregistrează raioanele Drochia, Florești, Fălești și Dondușeni.

Figura 23 . Structura terenurilor agricole, %

Sursa: BNS, 2011

Totodată, RDN are avantaje competitive semnificative în creșterea fructelor și legumelor, datorită solurilor fertile și climei favorabile din regiune. Producția globală de fructe și legume în regiune în anul 2010 a constituit 129,4 mii tone, sau 65% din producția globală a acestor culturi la nivel de republică. Cca 65 la sută din plantațiile multianuale din această regiune o reprezintă cele de măr, fapt care generează o cotă parte de cca 70-75% din exportul acestei culturi pe țară.

În anul 2010, producția globală de fructe și pomuşoare a constituit 67% din producția globală de fructe și pomuşoare a Republicii Moldova (140 mii tone), principala producție fiind obținută în raioanele Soroca, Briceni, Ocnița și Dondușeni.

Producția de legume în câmp constituie 60,2% din producția globală de legume de câmp a țării (59 mii tone), cantitățile de bază fiind obținute în raioanele Briceni, Soroca, Edineț și Rîșcani.

Sectorul zootehnic în RDN are o pondere semnificativă în totalul efectivului de animale la nivel național. Principalul efectiv de animale din regiune în anul 2010 a cuprins: bovine – 100,7 mii capete (46,1% din totalul efectivului de bovine la nivel de țară), inclusiv vaci – 76 mii capete (47,7%); porcine – 152,3 mii capete (31,7%); ovine și caprine – 226,4 mii capete (25,5%).

Ponderea principalelor produse de origine animalieră în RDN este înregistrată în sfera producției laptelui de vacă – 7,7 mii tone, sau 53,4% din producția globală a laptelui de vacă și producției ouălor – 140,3 mil. Bucăți, sau 50,8% din producția globală de ouă la nivel național.

Sectorul turismului

RDN dispune de un potențial turistic important, care cuprinde atracții naturale unice, arii protejate, muzee, edificii eclesiastice de importanță națională, mănăstiri, peșteri, parcuri și rezervații naturale etc.

Industria hotelieră a Regiunii Nord este compusă din hoteluri și unități de cazare cu o capacitate totală de peste 2,5 mii locuri, majoritatea cărora sunt amplasate în mun. Bălți și orașul Soroca.

Patrimoniul turistic al regiunii cuprinde 178 edificii eclesiastice de importanță națională, 102 arii protejate, avînd o suprafață de 16 mii ha, 2 plaje de importanță națională (Costești și Soroca), 5 mănăstiri, 46 monumente ale naturii, 20 muzee. Muzeul de istorie și etnografie din mun. Bălți este vizitat anual de circa 20,0 mii persoane.

Principalele atracții naturale unice ale regiunii includ:

- Rezervația științifică Pădurea Domnească, r. Glodeni.
- Cetatea Sorocii, întemeiată de Ștefan cel Mare.
- Rezervația peisagistică Suta de movile, raioanele Glodeni și Rîșcani.
- Toltrele Prutului, raioanele Glodeni și Edineț.
- Arcul geodezic Struve, inclus în lista patrimoniului mondial UNESCO, r. Soroca.
- Monumentul natural Peștera Emil Racoviț, r. Briceni.
- Parcul Țaul, cu o suprafață totală de 46 ha, r. Dondușeni.
- Parcul din Mîndîc, cu o suprafață totală de 16,4 ha, r. Drochia.
- Parcul din Rediul Mare, cu o suprafață de 10 ha, r. Dondușeni.
- Mănăstirea Rudi, r. Soroca.

Includerea obiectivelor turistice ale Regiunii Nord în circuitul economic prin dezvoltarea unei rețele naționale de zone turistice, localizarea în zonele turistice a activităților de deservire corespunzătoare a turiștilor, încurajarea antreprenoriatului în turismul rural, reprezintă unele aspecte ale oportunităților de dezvoltare a sectorului turismului în regiune.

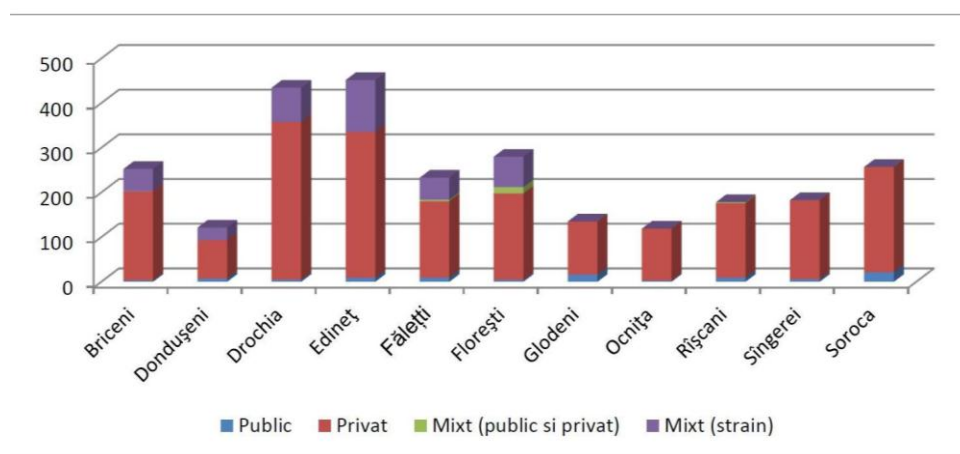
Sectorul serviciilor

Sectorul serviciilor în RDN este reprezentat, în temei, de companiile din comerțul cu amănuntul și servicii cu plată prestate populației din regiune. Comerțul cu amănuntul în regiune este efectuat, în principal, în baza unităților comerciale existente (magazine și gherete), numărul cărora este în permanentă creștere. La data de 01.01.2010 în regiune activau 3 000 magazine și 460 gherete. În regiune este amplasat cel mai mare număr de magazine, comparativ cu toate regiunile de dezvoltare, reprezentînd 33,7% din numărul total de magazine din Republica Moldova. Totodată, în regiune activează cel mai mare număr de gherete, comparativ cu Regiunile de Dezvoltare Centru și Sud, reprezentînd 21% din numărul total de gherete din țară, fapt care demonstrează că RDN este

cea mai dezvoltată regiune în domeniul comerțului cu amănuntul. Numărul cel mai mare de unități comerciale sunt localizate în mun. Bălți (21,2% din totalul pe regiune), fiind urmat de raionul Florești (12,3% din totalul pe regiune), la finele clasamentului plasându-se raionul Dondușeni (3,9% din totalul pe regiune).

În anul 2010 cifra de afaceri a comerțului cu amănuntul a constituit 25,1 miliarde lei, dintre care RDN a contribuit cu 5 miliarde lei sau 20% din totalul cifrei de afacere pe țară. Cota cea mai mare a pieței de servicii este deținută de către companiile private locale – 72%, fiind urmate de companiile mixte străine – 25%.

Figura 24. Cifra de afaceri din comerțul cu amănuntul pe tipuri de companii, în profil teritorial (2010)

Sursa: BNS, 2011 (Informația pe RDN nu include mun. Bălți)

Comparativ cu numărul unităților comerciale existente, la capitolul cifra de afaceri întâietatea o deține mun. Bălți, urmat de raionul Edineț și Drochia. Clasamentul este încheiat de raioanele Ocnița și Dondușeni, care au cel mai mic număr de unități comerciale.

Serviciile cu plată prestate populației din regiune au înregistrat în anul 2010 o cifră de afaceri de 2 miliarde lei sau 14,2% din cifra de afaceri pe republică. La acest capitol, cea mai mare cota a pieței o dețin companiile publice cu 60% din totalul pe regiune, fiind urmate de companiile private de cca. 36%. Companiile mixte (publice și private) și companiile mixte (străine) dețin doar 4% din cifra de afaceri pe regiune.

Mun. Bălți deține cea mai semnificativă cotă de piață de cca. 37% din totalul pe regiune, fiind urmată de raioanele Soroca (7,3%), Briceni, Drochia și Edineț cu câte (7,1%).

Specifice pentru Regiunea de Nord sunt prestările de servicii în domeniile: servicii de reparații auto, reparații electrocasnice, frizerii, telecomunicații, servicii de transport, servicii de construcții, tâmplărie, stații tehnologice de deservire a companiilor agricole.

Antreprenoriat

Întreprinderile micului business reprezintă un segment important al dezvoltării economice la nivelul întregii regiuni, participând activ în procesul de relansare a economiei Republicii Moldova, inclusiv prin crearea de noi locuri de muncă.

În anul 2010, în RDN activau 5, 675 întreprinderi mari, micro, mici și mijlocii sau 12,1% din numărul total al IMM din Republica Moldova. Numărul IMM din regiune a înregistrat o descreștere de 0,2%

comparativ cu anul 2009. Ponderea cea mai mare în numărul total al IMM o înregistrează întreprinderile micro, fiind urmate de întreprinderile mici și cele mijlocii (vezi tabelul 14).

Întreprinderile mari angajează circa 41,0 mii salariați, iar IMM circa 58,5 mii salariați. Cu toate că numărul întreprinderilor mijlocii este cel mai mic în regiune, acestea înregistrează cel mai mare număr de salariați – 26,002 persoane (45% din total pe regiune) Întreprinderile micro angajează cel mai mic număr de salariați - 18%, întreprinderile mici angajează 37,5% (vezi tabelul 14).

Numărul cel mai mare a IMM este înregistrat în mun. Bălți, care deține 36,45% din numărul total al IMM din regiune. Acesta este urmat de raioanele Soroca – 9,74%, Drochia și Rîșcani cu câte circa 7, 0% și Briceni și Sîngerei cu câte 5,9%. Totodată, raionul Florești are cel mai mic număr de IMM – doar 3,9% (vezi tabelul 15).

În anul 2009, cifra de afaceri a IMM din RDN a constituit 7.616 mil. Lei, sau 13% din totalul cifrei de afaceri a IMM pe țară. RDN înregistrează cea mai mare cifră de afaceri a IMM comparativ cu Regiunea Centru (12%) și Regiunea Sud (5%), dar cu mult mai puțin, în raport cu mun. Chișinău (67%).

La nivel teritorial, cea mai mare cifră de afaceri o înregistrează IMM din mun. Bălți (35% din indicatorul regional), raioanele Soroca (9%), Edineț (8%) și Drochia, Fălești, Florești și Briceni (6-7% respectiv). Cea mai mică cifră de afaceri este obținută de către IMM din raioanele Glodeni (4%) și Dondușeni (3%).

Investiții și procesul investițional

Conform datelor ME, în timp ce întreprinderile cu proprietate publică înregistrează anumite progrese din punct de vedere al activității investiționale, sectorul privat (autohton, mixt și străin) are nevoie de o stimulare suplimentară.

Activitatea investițională este distribuită neuniform pe teritoriul RM, fiind puternic concentrată într-un singur centru - municipiul Chișinău, unde volumul investițiilor pe parcursul ultimilor ani variază între 59 - 66% din totalul pe republică. De menționat, că a scăzut activitatea investițională în zona Sud și în zona Nord, pe cînd investițiile în capital fix în UTA Gagauzia chiar au înregistrat o creștere.

Analizînd datele statistice din tabelul următor, vizînd investițiile în capital fix, utilizate în economia națională, cît și în cea regională, poate fi sugerată tendința de micșorare a activității investiționale în capital fix, începînd cu anul 2009, care a continuat pînă în 2010. În anul 2010 se observă o tendință de stabilizare a situației la capitolul investițiile în capital fix din regiune (Vezi tabelul 16).

Zone Economice Libere și Parcuri Industriale

În Regiunea de Dezvoltare Nord există trei Zone Economice Libere: Zona economică liberă Bălți, care are trei subzone, cu suprafața totală de 147,85 ha, unde activează 15 rezidenți, Zona economică liberă „Otaci-Business” - constituită din 2 subzone, cu suprafața totală de 32.17 ha, unde activează 12 rezidenți și Aeroportul Internațional Liber „Mărculești” - suprafața Aeroportului Liber este de 265,2295 ha, compus din teritoriul aerodromului (205,59457 ha) și teritoriul de dezvoltare (59,6395 ha).

În RDN activează trei Parcuri Industriale: Parcul Industrial „Răut” - Suprafața PI este de 14,68 ha, unde sunt amplasate hale de producere, depozite, clădirea administrativă etc, Parcul Industrial „Fălești” - Suprafața PI este de 13,2 ha, unde sunt amplasate hale de producere, depozite, clădirea administrativă etc. Conform planurilor de dezvoltare a Ministerului Economiei, se preconizează crearea Parcul Industrial de tip green-field în Edineț - Terenul destinat Parcului Industrial (PI) Edineț este proprietatea APL Edineț, cuprinde o suprafață de 18,6 ha, cu ieșire nemijlocită la drumul

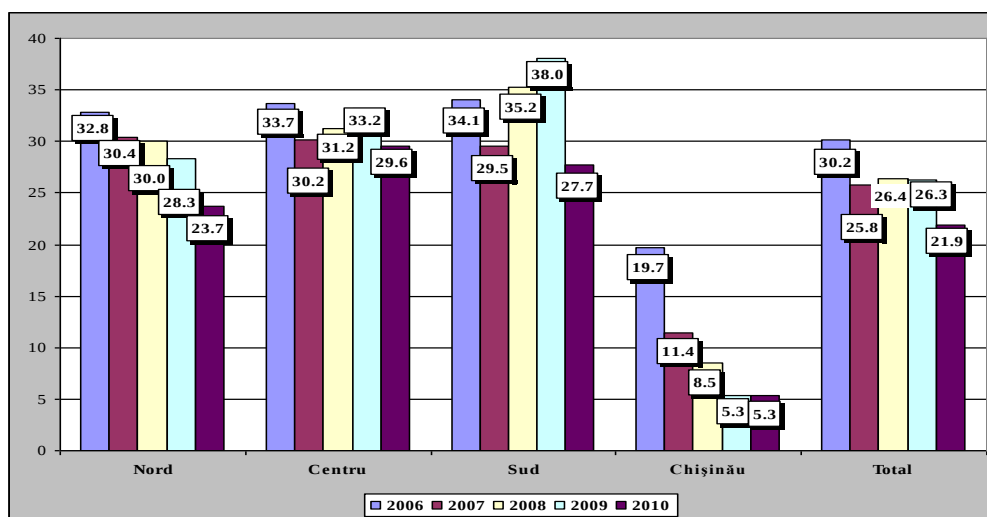
internațional M14 Chișinău - Cernăuți și ieșire la drumul european E583, și Parcului Industrial amplasat în satul Țarigrad, raionul Drochia, pe terenul cu suprafața de 13,49 ha, proprietate privată a Societății cu Răspundere Limitată „Bioenergagro”.

Totuși, regiunea este cunoscuta investitorilor străini nu numai prin prezența companiilor străine în ramurile tradiționale – sector bancar și distribuția petrolului - dar și în producția materialelor de construcție (Knauf), sectorul alimentar (Sudzucker, Metro, Furshet), construcția de mașini (Draexlmaier), etc.

2.6 Situația socială

Nivelul de trai în Moldova este relativ jos, în special, în zonele din afara capitalei. Astfel, în anul 2010 au fost constatate diferențe semnificative în ceea ce privește incidența sărăciei pe regiuni. După zonele statistice, datele arată, că cea mai săracă zonă din Moldova în 2010 a fost zona de Centru (30%), după care urmează zona de Sud (28%), apoi Nordul țării (24%), care își păstrează poziția pe parcursul a câtorva ani, comparativ cu celelalte regiuni. Cea mai spectaculoasă reducere relativă cu 10,3 puncte procentuale a fost înregistrată în zona de Sud, urmată de Nord cu 4,6 puncte procentuale, cea mai mică reducere relativă fiind constatată în zona de Centru cu 3,6 puncte procentuale.

Figura 25. Nivelul sărăciei în Republica Moldova pe zone, anii 2006 – 2010

Sursa: ME, în baza CBGC

Învățământ și educație

Potrivit datelor BNS pentru anul de învățământ 2010-2011, pe întreg teritoriul Regiunii de Dezvoltare Nord activează 972 instituții de învățământ, dintre care: 3 universități, 15 colegii, 28 de instituții de învățământ secundar profesional, 482 de instituții de învățământ preuniversitar și 444 instituții preșcolare.

Instituțiile de învățământ superior, colegiile și instituțiile de învățământ secundar profesional din RDN constituie punctele forte pentru dezvoltarea profesională și creșterea competitivității pe piața muncii a capitalului uman din regiune. Universitățile din m. Bălți au avut în anul de învățământ 2010-2011 7379 studenți, din care 2426 studenți au absolvit, colegiile din RDN în aceeași perioadă au înmatriculat 6594 studenți.

Analizând evoluția numărului instituțiilor de învățământ în RDN pe perioada anilor 2008-2011, observăm o dinamică în creștere numai la numărul instituțiilor preșcolare și o dinamică în descreștere a instituțiilor școlare (vezi tabelul 17), care este în continuă descreștere și în anul de învățământ 2011-

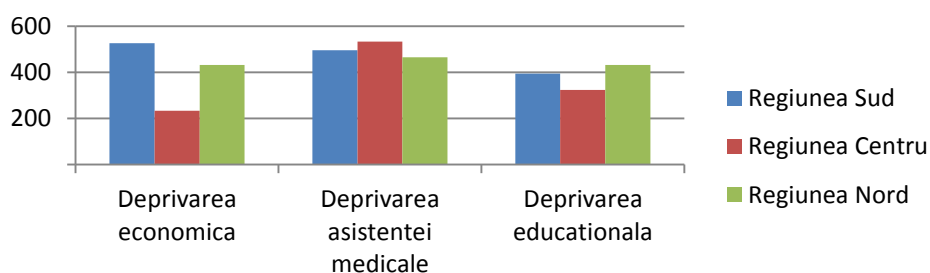
2012 constituie 476 instituții, astfel numărul școlilor în Regiune în perioadă 2008 -2012 s-a micșorat cu 17 unități, și va continua să descrească în contextul implementării reformelor Ministerului Educației. În următorii ani se așteaptă reducerea și mai considerabilă a numărului de instituții școlare, odată cu crearea instituțiilor cu statut de școală de circumscripție, arondând un șir de școli mici. Pentru RDN este preconizat a deschide 54 de Instituții școlare de circumscripție (vezi tabelul 17).

Rezultatele analizei dinamicii numărului de elevi în cifre comparabile pe anii de învățământ 2008/2009 – 2011/2012, denotă o descreștere anuală a numărului de elevi, în mediu, cu 3%, adică în decurs de 4 ani numărul elevilor instituțiilor școlare preuniversitare a diminuat cu mai bine de 12%, sau, în exprimare numerică – cu 14474 (vezi tabelul 18).

Principalele cauze, care afectează învățământul din regiune, sunt aceleași, caracteristice pentru întreaga Republică Moldova: exodul masiv de populație peste hotare, inclusiv a cadrelor didactice, diminuarea ratei natalității, resurse insuficiente pentru susținerea domeniului educațional, ș.a. Conform estimărilor, cota cheltuielilor din bugetele APL de nivelul I pentru întreținerea instituțiilor de învățământ este la nivel de 14-15%., în afara salarizării corpului didactic. Reducerea cheltuielilor de întreținere a edificiilor școlare este posibilă prin aplicarea metodelor de eficiență energetică a clădirilor publice cu impact regional.

Educația este strâns corelată cu sărăcia materială și este un aspect important al deprivării multidimensionale. Accesul la educație și calitatea educației determină oportunitățile personale în viitor, posibilitățile de a obține un venit mai mare, deci, și nivelul de bunăstare a populației. Cercetările demonstrează, că riscul sărăciei descrește direct proporțional cu nivelul de studii. Accesul la educație, mai cu seamă în mediul rural din Moldova, mai este considerată a fi o problemă, în special, în domeniul educației preșcolare și al studiilor superioare. Indicatorii selectați pentru acest domeniu au drept scop măsurarea accesului la educație în mediul rural. Cu cât mai mulți copii nu frecventează instituțiile preșcolare și de învățământ, cu atât mai deprivată este localitatea respectivă. Este considerată importantă și asigurarea cu cadre didactice atât a instituțiilor preșcolare, cât și a instituțiilor școlare.

Figura 26. Nivelul de deprivare pe domenii

Sursa: Raportul privind sărăcia și impactul politicilor 2010

Nivelul de deprivare pe domenii arată, că accesul la educație a localităților din RDN este mai mare decât în Regiunile de Dezvoltare Centru și Sud.

Sănătate publică

Starea de sănătate a populației poate fi măsurată prin câțiva indicatori puși la dispoziție de BNS pentru anul 2011. Astfel, în RDN activează 41 instituții medico-sanitare cu potențial de circa 40,9 de paturi la 10,0 mii locuitori. Din totalul de instituții activează 11 spitale raionale și un spital clinic municipal, care deservește locuitorii întregii Regiuni (vezi tabelele 19-20).

În RDN activează 2023 medici, față de totalul de 12914 pe țară, cifră, care este depășită doar de numărul personalului medical al municipiului Chișinău (2225 persoane), gradul de asigurare a populației cu medici constituie 20,2% la 10,0 mii locuitori din RDN.

Veniturile populației

După datele BNS în RDN, cea mai mare parte a veniturilor populației se constituie din veniturile salariale (31%). O parte considerabilă (22,0%) revine remitențelor și veniturilor din agricultură (18,5%), dar prevalează veniturile din prestațiile sociale (24,5%). De menționat, că în 2011 salariul mediu pe RDN constituia - 2734,6 lei, reprezentând 82,7% din salariul mediu pe economie. Venitul bărbaților depășește cu peste 27% salariul mediu al femeilor.

Figura 27. Surse de venituri 2011

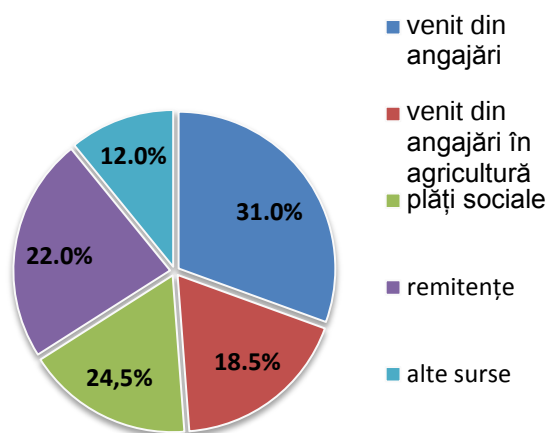
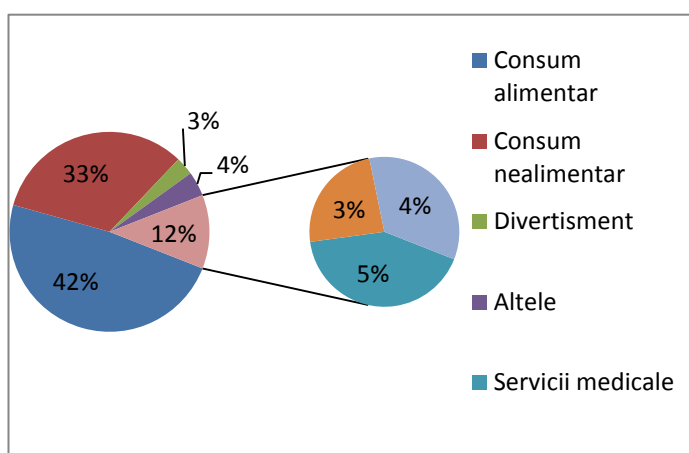

Figura 28. Cheltuielile pe categorii

Sursa: BNS 2011

Cheltuielile populației

În structura cheltuielilor de consum ale populației din RDN prevalează cheltuielile alimentare (42%) și nealimentare (33%), serviciilor revenind 18%. Această proporție se menține pentru toate regiunile. Vom menționa ponderea redusă a cheltuielilor pentru sănătate (4% din total) și, în special, pentru educație - doar 1%, ceea ce este de 2,5 ori mai puțin decât în capitală.

2.7 Capacități instituționale regionale

RDN oferă un format de cooperare regională între autoritățile publice locale și partenerii sociali de interes regional pentru: (i) obținerea unei dezvoltări social-economice echilibrate și durabile pe întreg teritoriul regiunii; (ii) reducerea dezechilibrelor în nivelul de dezvoltare social-economică intern; (iii) consolidarea oportunităților financiare, instituționale și umane pentru dezvoltarea social-economică și (iv) susținerea activității APL și a colectivităților locale orientate spre dezvoltarea social-economică.

RDN cuprinde unsprezece raioane și municipiul Bălți în calitate de unități teritoriale administrative de nivelul II și 315 unități administrativ-teritoriale de nivelul I. Din punctul de vedere al principiilor de determinare a unei regiuni de dezvoltare, RDN corespunde criteriilor europene de clasificare regională, clasându-se în categoria NUTS II – populația între 800 000 - 3 000 000 locuitori. Având în vedere rezultatele analizei socio-economice, RDN are premise optime de dezvoltare, dat fiind potențialul și oportunitățile de dezvoltare.

Cadrul instituțional de coordonare al procesului de dezvoltare este format din Consiliul Regional pentru Dezvoltare, asistat de Agenția de Dezvoltare Regională, consiliile raionale, consiliile locale și primăriile,

și sectorul neguvernamental, reprezentat de organizații ale societății civile și reprezentanți ai sectorul privat.

În baza Legii cu privire la dezvoltare regională, Consiliul Regional pentru Dezvoltare reprezintă o structură fără personalitate juridică, constituită din președinții de raioane, primari, reprezentanți ai sectorului privat și ai societății civile. CRD funcționează potrivit unui regulament aprobat și are următoarele atribuții: a) aprobă strategia de dezvoltare regională și planul operațional, elaborat de ADR; b) aprobă și promovează proiectele de dezvoltare regională; c) reprezintă regiunea și interesele ei în Consiliul Național pentru Dezvoltarea Regională (CNDR); d) identifică zonele defavorizate; e) monitorizează utilizarea mijloacelor financiare alocate din FNDR pentru regiune; f) evaluează impactul implementării proiectelor și programelor regionale și al atingerii obiectivelor dezvoltării regionale; g) promovează cooperarea interregională și intraregională cu instituțiile publice și organizațiile private.

În activitatea sa, CRD este asistat de Agenția de Dezvoltare Regională, structură cu personalitate juridică, care activează în conformitate cu regulamentul aprobat de MCDR. ADR îndeplinește următoarele atribuții: a) efectuează analiza dezvoltării social-economice, elaborează strategii, planuri, programe și proiecte de dezvoltare regională; b) coordonează procesul de implementare a strategiilor, planurilor, programelor și proiectelor de dezvoltare regională; c) monitorizează și evaluează implementarea strategiilor, planurilor, programelor și proiectelor de dezvoltare regională; d) prezintă rapoarte anuale despre implementarea strategiilor de dezvoltare regională CRD, MCDR și CNDR; e) atrage mijloace nebugetare pentru implementarea strategiilor, programelor și proiectelor de dezvoltare regională; f) acordă suport informațional, metodologic și consultativ CRD și APL în vederea dezvoltării echilibrate și durabile a regiunii; g) asigură lucrările de secretariat ale CRD.

Administrația Publică Raională deliberativă reprezintă structuri ce cuprind consiliul raional, ca autoritate deliberativă, Aparatul Președintelui și serviciile funcționale. Principalele atribuții ale consiliilor raionale, ca foruri de administrare ale teritoriilor și comunităților asociate, sunt: (i) administrarea bugetelor raionale; (ii) administrarea patrimoniului public și privat raional; (iii) coordonarea consiliilor locale ale localităților componente; (iv) coordonarea serviciilor publice raionale; (v) stabilirea orientării generale privind organizarea și dezvoltarea urbană din raion; (vi) instituirea și stabilirea de taxe și impozite la nivel de raion; (vii) asigurarea construcției, administrării și modernizării infrastructurii fizice raionale.

Consiliile locale și primăriile sunt structurile administrative de bază care coordonează procesul de dezvoltare la nivel local. Principalele atribuții ale consiliilor locale și primăriilor în calitate de factori ai dezvoltării regionale sunt: (i) planificarea și administrarea bugetelor locale; (ii) administrarea patrimoniului public și privat local; (iii) planificarea dezvoltării și amenajării teritoriului; (iv) coordonarea serviciilor publice locale; (v) instituirea și stabilirea de taxe și impozite la nivel local; (vi) asigurarea construcției, administrării și modernizării infrastructurii fizice locale.

În vederea realizării competențelor și atribuțiilor cu care sunt abilitate, autoritățile publice locale de nivel unu și nivel doi pot dezvolta parteneriate cu alte instituții publice și/sau private autohtone și/sau străine. Printre cele mai importante probleme în procesul de dezvoltare regională, semnalate de APL, este insuficiența resurselor financiare pentru finanțarea investițiilor, precum și calificarea joasă a personalului din structurile lor. O oportunitate importantă în dezvoltarea regională este alocarea de către UE și alte organisme financiare internaționale a unor sume considerabile destinate încurajării investițiilor în regiuni și programelor de dezvoltare regională. Având în vedere capacitățile slabe ale autorităților publice locale de gestionare corectă, marea majoritate a finanțărilor sunt alocate diferitor proiecte de dezvoltare prin intermediul organizațiilor neguvernamentale.

III. Analiza SWOT

Analiza SWOT este o metodă de planificare strategică utilizată în SDR pentru a evalua punctele forte, punctele slabe, oportunitățile și amenințările specifice RDN. Principalul scop al analizei SWOT este de a dezvolta o înțelegere structurată atotcuprinzătoare a factorilor pozitivi și negativi ce determină dezvoltarea regiunii de Nord.

Tabelul 21. Analiza SWOT a RDN

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
- Infrastructura transportului diversificată și ramificată (rețea densă de drumuri, căi ferate, 2 aeroporturi). - Rețea dezvoltată a instituțiilor de învățământ cu potențial didactic de pregătire profesională și universitară. - Existența Apeductului Soroca – Bălți cu capacități de extindere în regiune. - Potențial industrial relativ diversificat. - Creșterea numărului de întreprinderi private și prezența unor investitori străini. - Existența a 3 Zone Economice Libere: Aeroportul Internațional Liber Mărculești, ZEL "Bălți", ZEL "Otaci-Business". - Resurse de materii prime (materiale de construcții, produse agroalimentare). - Spații de producție disponibile, inclusiv condiții pentru dezvoltarea antreprenoriatului (Parcurile Industriale din Bălți și Edineț, Incubatorul de Afaceri Soroca). - Rolul municipiului Bălți în calitate de pol regional de creștere și gradul relativ înalt de urbanizare. - Capacitatea și potențialul aeroporturilor de la Bălți și Mărculești. - Capacități de generare a energiei electrice și termice, posibilități de stocare a gazelor. - Condiții agroclimaterice favorabile. - Creșterea productivității muncii și costul relativ redus al forței de muncă. - Resurse naturale relativ bogate și diverse, inclusiv rezerve de minerale utile și resurse acvatice calitative - Apartenența la 3 Euroregiuni funcționale și eligibilitatea pentru programele UE de cooperare transfrontalieră (Moldova–Ucraina - România 2007-2013; Bazinul Marii Negre) - Sprijinul partenerilor de dezvoltare din țară și de peste hotare. - Existența potențialului turistic.	- Degradarea orașelor mici și a infrastructurii utilităților publice. - Calitatea joasă a drumurilor rutiere și feroviare. - Gradul redus de gazificare a localităților. - Calitatea scăzută a apei potabile. - Venituri proprii reduse ale autorităților publice locale și dependența de transferuri de la autoritățile naționale. - Conexiune limitată cu UE prin România. - Nivel tehnologic scăzut în întreprinderi, în anumite sectoare. - Capacitate redusă de accesare a surselor de finanțare. - Costul înalt al capitalului și accesul limitat la finanțe pentru agenți economici. - Gradul redus de localizare a agenților economici. - Neconcordanță între cerere și ofertă pe piața forței de muncă. - Migrația forței de muncă în afara Regiunii. - Tendințe demografice negative și îmbătrânirea populației - Lipsa resurselor energetice proprii și dependența tot mai mare de importurile resurselor energetice primare. - Degradarea calității mediului, contaminarea excesivă a solului și creșterea frecvenței eroziunilor și alunecărilor de teren.

OPORTUNITATI	PERICOLE
- Vecinătatea cu Uniunea Europeană. - Prezența Consulatului României. - Gradul înalt de prioritate acordat de Guvern reformelor de dezvoltare regională și descentralizare. - Crearea clusterelor,⁹ parcurilor industriale și incubatoarelor tehnologice. - Dezvoltarea policentrică a orașelor din RDN. - Managementul competitivității strategice a capitalului uman pe piața muncii. - Acorduri bilateral oportune investițiilor și schimburilor comerciale cu țările învecinate (România, Ucraina). - Îmbunătățirea politicilor investiționale la nivel central și local. - Experiență de cooperare interregională și internațională. - Promovarea valorilor locale și culturale. - Crearea centrelor de inovații. - Dezvoltarea tehnologiilor pentru energii regenerabile.	- Aprofundarea efectelor negative ale crizei financiare mondiale și prelungirea recesiunii economice. - Instabilitatea politică la nivel național, exprimată prin incoerenta politicilor în domeniul dezvoltării regionale și/sau modificări frecvente ale cadrului normativ. - Dependenta de resursele energetice și fluctuația preturilor la energie. - Schimbările climatice care afectează culturile agricole. - Migrația continuă a populației economic active. - Creșterea frecvenței calamităților naturale și stărilor de vreme extreme ca rezultat al proceselor de schimbare a climei. - Menținerea regimului de vize cu țara vecină România și UE. - Instabilitate fiscală sau nestimulativă la nivelul politicilor fiscale. - Viteză redusă de implementare a noilor tehnologii. - Disparitățile de dezvoltare tehnologică urban – rural. - Creșterea concurenței neloiale, a muncii „la negru” și a economiei subterane.

3.1 Puncte tari

Infrastructura transportului diversificată și ramificată. Regiunea dispune de potențial de transport pentru toate modurile de deplasare. Rețeaua de drumuri regionale are cea mai mare (dintre regiuni) densitate a drumurilor modernizate și o pondere înaltă (94%) din drumuri cu îmbrăcăminte rigidă. Prezența în regiune a unei magistrale internaționale, a 2 noduri feroviare și 2 aeroporturi integrează regiunea în fluxurile internaționale.

Rețea dezvoltată a instituțiilor de învățământ cu potențial didactic de pregătire profesională și universitară. În anul 2011 în regiune au activat 972 instituții de învățământ dintre care: 3 universități, 15 colegii, 28 de instituții de învățământ secundar profesional, 482 de instituții de învățământ

⁹ **Clusterelor** sunt concentrări geografice de instituții și companii interconectate, dintr-un anumit domeniu. Clusterelor cuprind un grup de industrii înrudite și alte entități importante din punct de vedere al concurenței. Acestea includ, spre exemplu, furnizori de input-uri specializate, cum ar fi componente, mașini și servicii, sau furnizori de infrastructură specializată. De multe ori, clusterelor se extind în aval către diverse canale de distribuție și clienți și lateral către producători de produse complementare și către industrii înrudite prin calificări, tehnologii sau input-uri comune (definiție de Porter M., 1998).

preuniversitar și 444 instituții preșcolare. Aceasta asigură o accesibilitate sporită la educație și un suport pentru dezvoltare.

Existența Apeductului Soroca – Bălți cu capacități de extindere în regiune. Capacitatea Apeductului este de 180 mii m³/24 ore, a fost semnat Memorandumul privind colaborarea în domeniul aprovizionării cu apă potabilă (26.09.2011), care prevede regionalizarea Apeductului Soroca - Bălți prin extinderea treptată în localitățile din 6 raioane: Soroca, Florești, Drochia, Rîșcani, Sîngerei, Telenești și municipiul Bălți, fapt ce va permite asigurarea populației cu apă de calitate și în cantități suficiente. De asemenea, va fi îmbunătățită situația financiară a prestatorilor de servicii de alimentare cu apă și canalizare, reduce pierderile de apă în rețeaua de distribuție și implementate standarde europene în domeniu.

Potențial industrial relativ diversificat. Regiunea dispune de resursele naturale/materie primă pentru dezvoltarea unei industrii diversificate - industria prelucrătoare, materiale de construcție, energetică, mașini și construcții, industria alimentară etc.

Creșterea numărului de întreprinderi private și prezența unor investitori străini cu renume. Prezența unor companii străine recunoscute, cum ar fi Knauf, Sudzucker, Metro, Furshet, Draexlmair, Petrom ș.a. sporesc atractivitatea regiunii și contribuie la atragerea capitalului străin.

Existența a 3 Zone Economice Libere: Aeroportul Internațional Liber Mărculești, ZEL "Bălți", ZEL "Otaci-Business" în regiunea de dezvoltare a creat premise și influențează atragerea capitalului și investițiilor străine, valorificarea mai bună a potențialului uman și a noilor tehnologii de producție, favorizând și accelerând dezvoltarea social-economică.

Regiunea dispune de **resurse de materii prime**, inclusiv minerale solide, utilizate în industria construcțiilor, cum ar fi calcarul, argila, cretă tehnică, nisip, tripoli, etc. De asemenea, bonitatea relativ înaltă a solului și condițiile geoclimaterice favorizează industria agroalimentară.

Spații de producție disponibile, inclusiv condiții pentru dezvoltarea antreprenoriatului. Prezența în regiune a structurilor destinate susținerii și dezvoltării mediului de afaceri, cum ar fi Parcurile Industriale din Bălți și Edineț, Incubatorul de Afaceri Soroca reprezintă exemple perfecte de cooperare excelentă între investitorii străini, administrațiile locale și agenții economici pentru încurajarea dezvoltării întreprinderilor mici și mijlocii din regiune.

Rolul municipiului Bălți în calitate de pol regional de creștere și gradul relativ înalt de urbanizare. Regiunea dispune de cele mai multe centre urbane și are cel mai înalt procent de urbanizare după regiunea Chișinău, populația urbană constituind **35,5%**. Avantajele urbanizării oferă populației acces sporit la serviciile sociale și oferă posibilități mai mari de angajare sau de înființare a unei afaceri.

Capacitatea și potențialul aeroporturilor de la Bălți și Mărculești. Atât aeroportul din Bălți, cât și cel din Mărculești, au statut de aeroporturi internaționale. Ambele dispun de capacitatea de a deservi curse interne și internaționale. Aeroportul din Bălți este certificat și deschis pentru transporturile de călători și mărfuri, iar aeroportul din Mărculești a primit de curând statut de zonă economică liberă, ce ar putea încuraja utilizarea aeroportului în calitate de centru de tranzit și logistică.

Capacități de generare a energiei electrice și termice, posibilități de stocare a gazelor. Spre deosebire de alte regiuni, în RDN sunt amplasate capacități importante de generare a energiei electrice (în mun. Bălți, Costești-Stîncă, Naslavcea), care, fiind dezvoltate, pot asigura securitatea energetică regională. Conducta de gaze magistrală cu presiune înaltă prin nodul Șoldănești-Rezina, conectarea la traseul Bogorodoceni – Mogiliov - Podolisk (Ucraina), precum și Bălți – Fălești – Iasi, pot contribui la siguranța aprovizionării cu gaze, pe când minele regionale (Criva) pot fi adaptate pentru înmagazinarea gazelor naturale.

Creșterea productivității muncii și costul relativ redus al forței de muncă. Salariul mediu pe RDN în 2011 a fost de **2734,6 lei, care constituia 82,7% din salariul mediu pe țară**. Aceasta sporește competitivitatea și stimulează atragerea investițiilor străine și autohtone.

Condiții agroclimaterice favorabile. RDN se caracterizează prin condiții optime de umezeală, cu cea mai scurtă perioadă de vegetație activă. Condițiile agroclimaterice sunt favorabile pentru creșterea cerealelor, sfeclei de zahăr, floarea-soarelui, tutunului și pomilor fructiferi și, în consecință, pentru dezvoltarea sectorului de prelucrare a acestor culturi.

Resurse naturale relativ bogate și diverse, inclusiv rezerve de minerale utile și resurse acvatice calitative. Regiunea dispune de surse de ape minerale, care sunt îmbuteliate pentru consum curent, dar și exploatate în scopuri de tratament pentru anumite tipuri de boli.

Apartenența la 3 Euroregiuni funcționale și eligibilitatea pentru programele UE de cooperare transfrontalieră (Moldova – Ucraina - România 2007-2013; Bazinul Marii Negre) oferă posibilitatea de cooperare transfrontalieră și accesare a fondurilor structurale europene pentru investiții, prin participarea la anumite proiecte comune și atragerea investițiilor în diferite domenii – social, economic, mediu și infrastructură. Oportunități de finanțare a unor proiecte, inclusiv de infrastructură, sunt oferite de două programe mari: Programul Operațional Comun România-Ucraina-Moldova 2007-2013 (cu un buget de 126 mln Euro – contribuția UE) și Programul Bazinul Mării Negre (17 mil. Euro).

Sprijinul partenerilor de dezvoltare din țară și de peste hotare. În Regiunea de Dezvoltare Nord, în temeiul acordurilor bilaterale, sunt stabilite relații de colaborare eficientă la diferite nivele cu parteneri de dezvoltare în atragerea și implementarea proiectelor investiționale și de asistență tehnică în domeniul dezvoltării regionale.

Existența potențialului turistic natural și cultural-istoric autentic. Principalele atracții turistice în Regiunea de Dezvoltare Nord sunt peisajele naturale și o importantă moștenire culturală, care servesc drept o bună bază pentru dezvoltarea diferitor tipuri de turism, cum ar fi ecoturismul, turismul rural. Patrimoniul turistic al regiunii cuprinde 178 edificii eclesiastice de importanță națională și locală. Capacitățile de cazare ale regiunii sunt localizate în municipiul Bălți, și orașele din RDN, iar industria hotelieră regională include 18 hoteluri și unități de cazare, cu o capacitate totală de 2 500 locuri. Întrucât dezvoltarea sectorului de turism prezintă un important potențial pentru scăderea procentului migrației prin crearea de noi locuri de muncă și a veniturilor, este foarte importantă satisfacerea așteptărilor turiștilor și atragerea unui număr mai mare de vizitatori în zonă.

3.2 Puncte slabe

Degradarea orașelor mici și a infrastructurii utilităților publice. Orașele mici se depopulează, forța de muncă emigrează, economia urbană este în declin. Complexul comunal-locativ se află într-o degradare continuă. În 70% din localități este utilizată apa din fântinile arteziene, iar 80% din resursele de apă nu corespund standardelor de calitate a apei potabile. Sistemele de canalizare și instalațiile de epurare funcționează doar în localitățile urbane. Sistemele de termoficare sunt depășite.

Calitatea joasă a drumurilor rutiere și feroviare. Deși densitatea drumurilor publice, cu o valoare de 33,6km/100km³, este cea mai înaltă, în comparație cu RDC și RDS, starea tehnică a drumurilor este nesatisfăcătoare, multe din ele necesitând reabilitare considerabilă. Mai mult ca atât, există localități care nu au acces la drumurile cu îmbrăcăminte rigidă.

Gradul redus de gazificare a localităților. În prezent, ponderea localităților din regiune, conectate la gazoduct, constituie circa 30 %. Procesul de gazificare în RDN este încetinit din cauza creșterii continuie a prețului la gazele naturale, fapt ce determină populația să renunțe la acest gen de serviciu.

Calitatea scăzută a apei potabile. Gradul de poluare a fântinilor și izvoarelor din regiune este foarte înalt. Tradițiile nesustenabile în aspect ecologic – multe sisteme rurale de apeduct sunt incomplete, nu dispun de sisteme de canalizare și stații de epurare. Rețelele de aprovizionare cu apă potabilă, instalațiile de tratare și rețelele de canalizare pentru apa uzată sunt vechi, incomplete, bazate pe tehnologii depășite, neprietenoase mediului. Deși regiunea dispune de resurse suficiente de apă potabilă calitativă (atât din sursele de suprafață - râurile Prut și Nistru, cât și din cele subterane), circa 50% din localitățile rurale nu posedă sisteme centralizate de aprovizionare cu apă.

Veniturile proprii reduse ale autorităților publice locale și dependența de transferuri de la autoritățile naționale sunt datorate activității economice în general depresate în raioane, faptului că un număr mare de întreprinderi care activează în regiune, dar sunt înregistrate și plătesc impozite în Chișinău, precum și sistemului deficient de distribuire a venitului din impozite între guvernul central și regiuni. Restul cheltuielilor necesare ale autorităților publice din regiune sunt finanțate din transferuri de la bugetul de stat. Aceasta limitează flexibilitatea autorităților locale și regionale de a orienta resurse spre priorități locale și de a finanța proiecte costisitoare de infrastructură.

Conexiune limitată cu UE prin România. Din 3 puncte de trecere în România, numai unul este funcțional. Lipsește conexiunea feroviară directă cu UE. Starea tehnică a rețelei feroviare este învechită, nu există cale ferată electrificată, viteza de circulație este redusă.

Utilizarea tehnologiilor și echipamentului învechit în procesul de producere. Tehnologiile utilizate în producere, în special în producerea și realizarea producției agricole, sunt depășite și nu mai sunt eficiente. Costul înalt al capitalului face investițiile în tehnologii noi dificile, iar utilizarea tehnologiilor vechi limitează productivitatea companiilor.

Capacitatea redusă de accesare a surselor de finanțare, inclusiv nerambursabile, a operatorilor economici în căutare de mijloace pentru finanțarea ideilor lor de afaceri. Accesul IMM la capital este scăzut și, implicit, scăzut este și accesul la tehnologii noi, potențialul de introducere a produselor inovative, fiind la fel scăzut. Dezvoltarea serviciilor de suport pentru afaceri sunt în stare incipientă, IMM având acces destul de limitat la consultanță de specialitate și consolidarea capacităților de dezvoltare a afacerilor.

Costul înalt al capitalului și accesul limitat la finanțe pentru agenți economici. Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei, în august 2012, rata medie ponderată a dobânzilor pentru credite agenților economici a fost de 15% pentru credite în lei moldovenești și 9% în valută străină. Ratele înalte ale dobânzilor limitează accesul întreprinderilor, în special IMM, la resurse financiare și, astfel, împiedică dezvoltarea sectorului privat.

Gradul redus de localizare a agenților economici. Cu toate că numărul întreprinderilor înregistrate este în permanentă creștere, distribuția spațială a producerii și vânzărilor întreprinderilor este neuniformă, diferențele între raioane fiind de zeci de ori. Gradul de localizare a întreprinderilor este destul de redus și în 2010 a constituit 50 de întreprinderi la 10,000 locuitori, ceea ce este de 2,5 ori mai mic decât nivelul mediu național și numărul lor este în continuă descreștere.

Neconcordanță între cerere și ofertă pe piața forței de muncă. O disfuncționalitate a pieții muncii, specifică nu doar regiunii, ci și la nivel național, este neconcordanța între ceea ce oferă sistemul de învățământ și necesitățile și cerințele pieții muncii. Aceasta este explicația, pe de o parte, pentru surplusul de specialiști (drept, economie, limbi străine) și, pe de altă parte, pentru insuficiența altora (medici, specialiști IT, cusătorese, electricieni etc.). În aceste condiții se manifestă migrația în masă a celor care nu se pot angaja, fiindcă sunt prea mulți specialiști în domeniul lor, dar și a celor a căror lipsă se simte prin „deficitul” de pe piață.

Emigrarea forței de muncă afectează negativ piața regională. Persoanele emigrate, deseori se angajează peste hotare ca muncitori necalificați, pe parcurs își pierd calificarea și, de regulă, nu se mai întorc la profesia lor. Iar profesiile, ce sunt solicitate pe piața muncii, nu au o acoperire adecvată, sau necesită recalificare.

Tendențe demografice negative și îmbătrânirea populației. Regiunea are cel mai jos nivel al sporului natural (-2,7), tendință care se menține pe parcursul, a cel puțin, ultimilor 5 ani. Menținerea tendințelor de diminuare a numărului populației, cauzate atât de pierderile naturale, cât și de cota ridicată a pierderilor prin migrație, poate cauza o criză a forței de muncă și o îmbătrânire semnificativă a populației regiunii pe viitor.

Lipsa resurselor energetice proprii și dependența tot mai mare de importurile resurselor energetice primare se răsfrâng tot mai pronunțat asupra securității energetice, energia fiind factorul dominant, ce determină bunăstarea și influențează asupra nivelului de dezvoltare a tuturor segmentelor de activitate ale societății. Totodată, prețurile în continuă creștere la resursele energetice influențează negativ competitivitatea economică a regiunii.

Degradarea calității mediului, contaminarea excesivă a solului și creșterea frecvenței eroziunilor și alunecărilor de teren. Deși gradul de împădurire în RDN este mai înalt, comparativ cu alte regiuni, în ultimii ani predomină tendința de defrișare și reducere a fâșiilor forestiere, plantațiilor multianuale și zonelor umede, fapt ce contribuie la sporirea frecvenței eroziunilor și alunecărilor de teren și diminuează potențialul turistic și balneologic al regiunii. Infrastructura și managementul deșeurilor managerate solide sunt foarte slab dezvoltate, atât cantitativ, cât și calitativ. În RDN se atestă un nivel înalt de poluare a solurilor, apelor și altor componente de mediu, cauzat preponderent de infrastructura slab dezvoltată de colectare și gestionare a deșeurilor solide și lichide, inclusiv celor toxice, cota foarte redusă a deșeurilor reciclate. Degradarea și contaminarea excesivă

a solului, stimulate de predominarea practicilor agricole neprietenoase mediului, precum și stocarea neadecvată a chimicalelor agricole cu termen expirat, reduce potențialul agro-industrial al regiunii și prejudiciază mediul înconjurător.

3.3 Oportunități

Vecinătatea cu Uniunea Europeană. Așezarea geografică în vecinătatea României, țară-membră a UE, și deschiderea Consulatului General al României în mun. Bălți, pot aduce importante beneficii comerciale, economice, și sociale. Mai mult ca atât, în ultimii câțiva ani au fost identificate oportunități noi de cooperare transfrontalieră. În RDN exista 3 puncte de frontieră cu România, însă pînă la moment activ este doar unul - Costești-Stîncă.

Gradul înalt de prioritate acordat de Guvern reformelor de dezvoltare regională și descentralizare. Actualul Guvern al Republicii Moldova, confirmat de Parlament la data de 14 ianuarie 2011, acordă un grad înalt de prioritate reformelor de dezvoltare regională și descentralizare; aceste teme sunt proeminente în programul de guvernare. Mai mult ca atât, Guvernul reformează cadrul instituțional responsabil de descentralizare, transferînd atribuțiile în domeniul descentralizării în cadrul Cancelariei de Stat. Corect implementată, descentralizarea, în special, descentralizarea finanțelor publice, poate consolida în mod semnificativ capacitatea regiunilor de a aloca resurse pentru prioritățile locale de dezvoltare.

Crearea clusterelor, parcurilor industriale și incubatoarelor tehnologice. Capacitatea de inovare a IMM-urilor este una dintre caracteristicile principale ale acestui sector, alături de flexibilitatea și orientarea către nevoile pieței. Succesul activităților inovative, derulate de către IMM, se concretizează, atât în dezvoltarea piețelor prin introducerea de produse noi sau îmbunătățite, cît și prin îmbunătățirea și inovarea în domeniul proceselor organizatorice și tehnologice specifice fiecărei firme, inclusiv a proceselor de distribuție. Din această perspectivă, crearea unor parcuri și incubatoare tehnologice va contribui semnificativ la creșterea capacității IMM de a crea și introduce produse și tehnologii noi pe piață, etc.

Dezvoltarea policentrică a orașelor din RDN va conferi competitivitate regională și coeziune teritorială. Dezvoltarea policentrică a teritoriului se încadrează în obiectivele de dezvoltare strategică pentru a exploata mai bine resursele disponibile în zonele spațiale ale RDN. Prin concentrarea investițiilor publice într-un număr limitat de poli, impactul asupra dezvoltării economiilor regionale va fi mult mai puternic. Pentru găsirea echilibrului necesar dezvoltării urbane trebuie să se identifice poli de creștere în concordanță cu strategia cadrului național strategic, finanțarea din Instrumente Structurale atât a polilor de creștere, cît și a polilor de dezvoltare, crearea cadrului instituțional necesar implementării proiectelor, care contribuie la dezvoltarea polilor de creștere. Actualmente cel mai important pol de dezvoltare îl reprezintă municipiul Bălți, oportunități pentru creștere constituind orașele cu cea mai dezvoltată infrastructură industrială din regiune – Soroca, Edineț, Drochia.

Managementul competitivității strategice a capitalului uman pe piața muncii. În colaborare cu Universitatea de Stat „A. Russo” se va elabora **Strategia de dezvoltare a capitalului uman în RDN a Republicii Moldova, care va evidenția** competitivitatea curentă și strategică a capitalului uman în RDN pe piața forței de muncă din RM, după aprobarea căreia se vor elabora programe de instruire orientate spre piața cererilor și ofertelor locurilor de muncă în scopul creșterii calificării profesionale și competitivității întreprinderilor.

Acordurile bilaterale oportune investițiilor și schimburilor comerciale cu țările învecinate (România, Ucraina) asigură un climat mai favorabil investițiilor straine și reprezintă un catalizator major pentru creșterea economică a regiunii. Competitivitatea din piața internă va determina creșterea competitivității în plan extern. O mai mare deschidere către economiile altor țări și deschiderea către Europa sunt factori reciproc avantajoși în stimularea competitivității europene. Regulile pieței comune și a politicii comerciale vor spori dinamica și competitivitatea, determinînd companiile să evolueze continuu, să inoveze, să se restructureze și să se adapteze schimbărilor tehnologice.

Îmbunătățirea politicilor investiționale la nivel central și local. Odată cu aprobarea de către Guvernul RM a Strategiei de atragere a investițiilor și promovare a exporturilor pentru anii 2006-2015 (Hotărîrea Nr.1288 din 09.11.2006), cît și altor documente de politici de domeniu, au fost create condiții mai favorabile de atragere a investițiilor în economia Moldovei și asigurării promovării

eficiente a exporturilor de mărfuri și servicii autohton. Atât autoritățile administrative centrale, cât și autoritățile administrației publice locale, depun eforturi pentru a asigura implementarea prevederilor Strategiei de atragere a investițiilor la toate nivelele. Îmbinarea politicii de atragere a investițiilor cu cea de promovare a exporturilor creează o premisă puternică pentru asigurarea în continuare a generării creșterii economice și ridicarea bunăstării poporului. Astfel, o atenție deosebită se acordă atragerii investițiilor în sectoarele economiei naționale cu orientare la export, care sînt capabile să asigure inovații și transfer de know-how, valoare adăugată înaltă și crearea unei infrastructuri tehnice și economice eficiente.

Experiență de cooperare interregională și internațională, acumulată de structurile publice și non-guvernamentale din RDN favorizează schimburile reciproce pentru o dezvoltare economică durabilă, însoțită și de o mai mare coeziune socială. La momentul actual se consolidează bazele unei cooperări de succes prin intermediul programelor și proiectelor transfrontaliere cu România și Ucraina, atât la nivel regional, cât și local.

Promovarea valorilor locale și culturale. Regiunea de Dezvoltare Nord oferă un tezaur de cultură populară, tradiții, obiceiuri, folclor, meșteșuguri, obiective turistice naturale și istorice. Conservarea și valorificarea eficientă a potențialului cultural din regiune ar cataliza procesele de dezvoltare, armonizare a valorilor locale și naționale, ar impulsiona crearea de zone turistice cu stațiuni de importanță națională și locală, care ar diversifica destinațiile turistice din RDN. Grație proiectelor de cooperare transfrontalieră, finanțate de Uniunea Europeană, instituțiile de cultură din regiune au posibilitatea de a efectua schimb și transfer de experiență cu instituțiile similare din județele din România și din alte țări europene.

Crearea centrelor de inovații în RDN pe lângă universitățile și întreprinderile, care dispun de departamente de cercetare, ar contribui la dezvoltarea unei economii bazate pe inovații și transfer de tehnologii noi, ce ar conduce la aplicarea noilor tehnologii în producere, minimalizarea costurilor și creșterea concurenței pe piața exporturilor.

Această axă prioritară se concentrează pe mai multe aspecte pentru a contribui la următoarele obiective: creșterea capacității de cercetare prin investirea în dezvoltarea infrastructurii de cercetare și dezvoltare (C&D) și atragerea de noi tineri cercetători și de specialiști la nivel înalt, atât în institutele de cercetare și dezvoltare (universități și institute de cercetare), precum și în întreprinderi; consolidarea furnizării de cunoștințe din partea universităților și a institutelor de cercetare; stimularea transferului de tehnologie bazat pe cooperarea dintre institutele de cercetare și dezvoltare și întreprinderi; stimularea cererii pentru inovații a întreprinderilor; crearea și consolidarea societăților de înaltă tehnologie și dezvoltarea unor centre de excelență și de competitivitate.

Dezvoltarea tehnologiilor pentru energii regenerabile, în special, producerea energiei din biomasă (prevăzut și de proiectul UNDP cu privire la producerea energiei din biomasă în Moldova), ar contribui la producerea mai sigură, competitivă și durabilă a energiei în RDN, orientată spre cea mai viabilă și disponibilă sursă locală de energie regenerabilă, în special biomasa din deșeurile agricole, cu impact minimal asupra mediului ambiant.

3.4 Pericole

Aprofundarea efectelor negative ale crizei financiare mondiale și prelungirea recesiunii economice. Reducerea lichidităților financiare poate afecta serios sectoarele productive din economie (industrie, agricultură, construcții), generînd un declin continuu și, implicit, venituri mai mici pentru populație și bugetele publice locale.

Instabilitatea politică la nivel național, exprimată prin incoerenta politicilor în domeniul dezvoltării regionale și/sau modificări frecvente ale cadrului normativ. Criza financiară și economică poate agrava semnificativ și situația social-economică din regiune datorită reducerii investițiilor, reducerii exporturilor, creșterii șomajului etc. Instabilitatea social-politică din țară, inclusiv instabilitatea legislativă, poate servi un obstacol serios pentru atragerea investițiilor și competitivitatea regiunii. Reținerea în implementarea Legii cu privire la Dezvoltarea Regională (din 28.12.2006), întârzierea în crearea cadrului instituțional și punerea în funcțiune a mecanismului de finanțare duc la neîncrederea actorilor regionali, donatorilor externi, și ca urmare, la pierderea unor finanțări importante pentru dezvoltare.

Dependența de resursele energetice și fluctuația prețurilor la energie. Importul de resurse energetice în mărime de aproximativ 98% duce la dependența totală de sursele energetice externe. Variația acestora constituie o parte importantă a costurilor de producție și influențează competitivitatea produselor autohtone.

Riscul afectării de hazarde naturale (secete, grindină, inundații, etc.) Schimbările climaterice din ultimii ani afectează grav culturile agricole, ceea ce duce la scăderea volumului producției agricole. O soluție de diminuare a influenței factorilor climaterici ar fi elaborarea unui sistem complex de protecție (sisteme de: meliorație, irigare, antigrindină etc.)

Migrația continuă a populației economic active. Migrația rămîne încă o problema majora care afectează dezvoltarea regiunii. Lipsa locurilor de muncă și reducerea celor existente din ultima perioadă reduce considerabil posibilitatea de angajare a persoanelor apte de muncă. Lipsa experienței de muncă a tinerilor reduce șansa de a fi angajați în regiune și respectiv provoacă plecarea lor peste hotare sau în alte regiuni ale țării în căutarea unui loc de muncă mai bine plătit.

Creșterea frecvenței calamităților naturale și stărilor de vreme extreme ca rezultat al proceselor de schimbare a climei. Condițiile force-major sunt factorii ce pot periclita nivelul de trai al populației, sectorul agricol și parțial sectorul industrial al regiunii.

Menținerea regimului de vize cu țara vecină România și UE ar putea considerabil limita schimburile economice, comerciale și culturale ale RDN cu regiunile altor țări.

Instabilitatea fiscală sau nestimulativă la nivelul politicilor fiscale poate provoca eșecuri în atragerea investițiilor și crea obstacole pentru dezvoltarea antreprenoriatului în regiune.

Viteza redusă de implementare a noilor tehnologii în producție ar putea diminua atractivitatea investițională și interesul investitorilor străini și autohtoni în dezvoltarea economiei regiunii.

Disparitățile de dezvoltare tehnologică urban – rural reprezintă un impediment în dezvoltarea echilibrată a localităților din regiune. Creșterea disparităților de dezvoltare poate conduce la declinul socio-economic al orașelor mici și localităților rurale.

Creșterea concurenței neloiale, a muncii „la negru” și a economiei subterane sporește riscul apariției unor efecte negative sociale și economice pe termen scurt, dar, mai ales, pe termen lung, cele mai „nocive” fiind răspîndirea fenomenului de corupție, apariția unei poveri fiscale excesive pentru economia legală, creșterea evaziunii fiscale, care, la rîndul său conduce la diminuarea plăților în buget, cauzînd eșecul politicilor sociale, în domeniul educației, sănătății, mediului înconjurător.

3.5 Concluzii

Analiza socio-economică și analiza SWOT a RDN relevă existența unor factori fundamentali interni și externi, care afectează dezvoltarea regiunii. A doua cea mai mare regiune de dezvoltare după suprafață din cele șase (după regiunea de dezvoltare Centru), RDN se situează pe al doilea loc și în termeni de PIB și PIB pe cap de locuitor, fiind devansată doar de regiunea Chișinău. Această performanță se datorează exploatării capacităților industriale și agro-industriale existente ale regiunii, atît de un număr crescînd de agenți economici locali, cît și de investitori străini cu renume.

Municipiul Bălți, al doilea oraș după mărime și importanță din țară, servește drept un adevărat pol de creștere pentru localitățile din regiune, atît din punct de vedere economic, cît și din punct de vedere educațional și cultural. Gradul relativ înalt de urbanizare și accesul la o rețea educațională relativ puternică favorizează creșterea productivității muncii și determină un nivel mai înalt de dezvoltare umană în RDN.

Istoric, RDN a moștenit din timpurile sovietice o rețea diversificată de transport, inclusiv aeroporturi cu capacități comerciale semnificative, fapt ce facilitează mișcarea mărfurilor, serviciilor și resurselor umane și poate servi drept un fundament solid pentru dezvoltarea comercială pe viitor. Mai mult ca atît, RDN dispune și de capacități de producere a energiei, un element crucial în dezvoltarea continuă a industriei.

În condițiile absenței resurselor energetice proprii și dependenței crescînde de importurile resurselor energetice, o soluție pentru sectorul energetic, precum și pentru îmbunătățirea factorilor de mediu, ar

fi implementarea pe larg a tehnologiilor inovaționale și utilizarea surselor de energie regenerabilă (eoliană, solară, biomasă), asigurând astfel fiabil economia RDN și populația cu energie și combustibil în cantități necesare și la prețuri rezonabile, pentru minimalizarea costurilor de producere, de întreținere a instituțiilor publice/locuințelor și protejarea mediului înconjurător.

Cu toate acestea, performanța economică a regiunii indică asupra faptului, că avantajele descrise mai sus nu sunt pe deplin valorificate. Uzura înaintată a fondurilor fixe, utilizarea tehnologiilor învechite nu pot asigura o dinamică pozitivă a economiei, productivitate înaltă și o calitate competitivă a produselor. În același timp, costul înalt al capitalului și accesul limitat la finanțe, însoțit de constrângeri și riscuri de ordin regulator, nu favorizează investirea în utilaje și tehnologii moderne și limitează expansiunea afacerii și crearea locurilor noi de muncă. **Modernizarea structurală a economiei, dezvoltarea performanțelor și a capacității de competitivitate nu pot fi implementate fără o majorare considerabilă a nivelului de calificare a populației și dezvoltarea abilităților antreprenoriale și a abilității de adaptare la economia de piață.**

În RDN calitatea și infrastructura drumurilor locale, naționale și internaționale este deplorabilă, aceasta constituind o barieră esențială, care împiedică investițiile în sectoarele de activitate economică. Totodată, prioritate trebuie să fie acordată drumurilor care asigură interconexiunea orașelor regiunii, precum și celor care conectează regiunea la țările vecine.

Gradul de investiții publice reduse duce la degradarea semnificativă a rețelei de drumuri și infrastructurii utilităților publice. Această situație determină creșterea costurilor de transport, restrânge mișcarea bunurilor, serviciilor și resurselor umane și nu doar reduce activitatea economică, dar și limitează dezvoltarea umană. Doar circa 1/3 din populația regiunii are acces la rețele de alimentare cu apă potabilă, iar calitatea apei consumate din fântinile arteziene nu corespunde standardelor de calitate. Discrepanțele între nivelul de viață în regiune și în Chișinău, precum și în dezvoltarea teritorială a regiunii, în special între zone urbane și rurale, sunt aprofundate de aceste circumstanțe. Drept rezultat, s-au intensificat fluxurile migraționiste, care, însoțite de spor demografic negativ și îmbătrânirea populației, conduc la creșterea deficitului forței de muncă calificate.

În ansamblu, RDN are un potențial de dezvoltare considerabil, totodată fiind poziționată ca și performanță investițională semnificativă. Prin urmare, RDN se caracterizează prin existența multor oportunități de dezvoltare economică, activitatea antreprenorială reprezentând baza dezvoltării potențialului economic al regiunii.

Dezvoltarea RDN, ca și a celorlalte regiuni de dezvoltare, este puternic influențată de factori externi. Politicile implementate la nivel național sunt îndeosebi de importante. Ele afectează atât performanța economică, mulți agenți economici din regiune chiar fiind înregistrați la Chișinău, cât și calitatea serviciilor publice, oferite la nivel local. Influența politicilor naționale este în special importantă în condițiile în care veniturile proprii ale autorităților locale din regiune nu sunt suficiente pentru acoperirea cheltuielilor necesare, iar gestionarea eficientă a politicilor la nivel local depinde de transferurile din bugetul de stat. Astfel, instabilitatea politică și declinul economic la nivel național pune în pericol dezvoltarea RDN.

În același timp, în ultimii ani s-au intensificat și stările extreme de vreme, care dăunează activității economice, în special, în sectorul agricol și agro-industrial, iar uneori chiar paralizează activitatea unor localități pe o perioadă de timp. În lipsa unor mecanisme de adaptare, asemenea evenimente pot încetini creșterea regiunii.

În același timp, promovarea politicii de dezvoltare regionale și accentul reînnoit al Guvernului pe descentralizare pot crea condițiile necesare pentru implementarea unor proiecte la nivel regional ce ar elimina punctele slabe ale RDN. Mai mult ca atât, vecinătatea cu Uniunea Europeană și **apartenența la 3 Euroregiuni funcționale și eligibilitatea pentru programele UE de cooperare transfrontalieră** deschide noi oportunități, atât pentru agenții economici din regiune, cât și pentru autoritățile publice. Utilizarea fondurilor naționale și externe pentru reabilitarea infrastructurii regionale, implementarea unor programe de susținere a afacerilor și îmbunătățirea condițiilor de mediu vor elimina constrângerile de creștere economică și vor accelera dezvoltarea multilaterală a RDN.

IV. Viziune Strategică

4.1 Viziunea

Viziunea strategică a Regiunii de Dezvoltare Nord reprezintă perspectiva realistă, credibilă și atractivă a regiunii. Viziunea strategică descrie setul de idealuri, priorități, principii și valori fundamentale, pe care se bazează dezvoltarea regiunii, precum și elementele care diferențiază regiunea ca entitate aparte.

Viziunea strategică a RDN reiese din viziunea strategică a întregii țări, stabilită în Constituție și în Strategia Națională de Dezvoltare a Republicii Moldova 2012-2020, precum și din Strategia Națională de Dezvoltare Regională, care constă în: *Susținerea unei dezvoltări socio-economice echilibrate și durabile pe întreg teritoriul țării, prin concentrarea eforturilor în cadrul localităților cu potențial de creștere din regiuni. Îmbunătățirea condițiilor infrastructurale și ale mediului de afaceri, întru crearea oportunităților mai atractive pentru trai, investiții și turism.*

Viziunea strategică a RDN reflectă consensul și aspirațiile formulate de diferite părți interesate în dezvoltarea regiunii – reprezentanți ai autorităților publice, sectorului privat și ai societății civile.

Regiunea de Dezvoltare Nord va fi o regiune dinamică și unită, unde generațiile prezente și viitoare vor avea o calitate înaltă a vieții, provenind din diversificarea activităților economice, deschiderea spre inovațiile tehnologice, un mediu înconjurător sănătos și o cultură regională distinctă. Fiecare va avea oportunitatea să-și realizeze pe deplin potențialul propriu.

În acest context, următoarele obiective strategice au fost formulate în susținerea realizării viziunii:

Obiectivul general: Dezvoltarea echilibrată a Regiunii de Dezvoltare Nord, prin diversificarea activităților economice cu un capital uman competitiv pe piața muncii și prin deschiderea spre inovațiile tehnologice prietenoase mediului înconjurător.

Obiective specifice:

- Dezvoltarea infrastructurii de utilități publice și căi de acces pentru ridicarea atractivității investiționale și nivelului de trai al locuitorilor regiunii.
- Îmbunătățirea mediului de afaceri prin susținerea dezvoltării antreprenoriatului și inovațiilor tehnologice în regiune.
- Ridicarea gradului de ocupare prin creșterea competitivității capitalului uman pe piața muncii și crearea noilor locuri de muncă.
- Fortificarea teritoriilor cu potențial de creștere și reducerea disparităților din regiune.
- Îmbunătățirea factorilor de mediu și a atractivității turistice
- Eficientizarea energetică a clădirilor și promovarea utilizării surselor regenerabile de energii.

Toate obiectivele propuse vor fi realizate de autoritățile locale, în strânsă cooperare cu societatea civilă, sectorul privat și cu cetățenii de rînd.

4.2 Identificarea priorităților

Analiza economică a regiunii, precum și analiza SWOT, relevă anumiți factori care influențează modul de dezvoltare a regiunii – fie că servesc drept constrângeri care încetinesc creșterea, fie că prezintă anumite avantaje pe care le are regiunea în comparație cu alte regiuni de dezvoltare, atât din interiorul țării, cât și din vecinătatea imediată. Viziunea strategică, pe de altă parte, oferă o perspectivă de termen lung cu privire la nivelul de dezvoltare pe care regiunea tinde să-l atingă. Combinînd analiza situației în prezent și viziunea pe viitor, putem identifica anumite linii directoare pe care regiunea dorește să le urmeze în dezvoltarea sa ulterioară.

Însă identificarea priorităților trebuie nu doar să răspundă multitudinii necesităților regiunii. Trebuie de recunoscut faptul că resursele publice sunt limitate în comparație cu proiectele care ar putea fi implementate. De aceea, eforturile regionale trebuie să fie puternic concentrate asupra acelor activități, care vor elimina cele mai fundamentale constrângeri și vor aduce cele mai mari beneficii cu efecte multiplicatoare pentru mai multe sectoare.

Analiza relevă în mod clar, că disparitățile între Chișinău și regiuni, dar și între localitățile urbane și rurale în interiorul regiunii, sunt semnificative. Un factor fundamental care cauzează și agravează aceste disparități este starea proastă a infrastructurii fizice, care majorează costurile de transport și limitează mișcarea bunurilor și persoanelor. În același timp, eficiența economică a populației din regiunile rurale este limitată nu doar de costurile înalte de transport, dar și de oportunitățile limitate de angajare în activități economice, atât în regiunile rurale, cât și în cele urbane. Astfel, este imperativă sporirea eficienței în sectorul agricol și agro-industrial, combinată cu încurajarea diversificării activităților ce ar aduce venituri alternative. **Utilizarea principiilor de eficientizare energetică, atât a clădirilor publice, locative, cât și a blocurilor întreprinderilor, precum și utilizarea surselor regenerabile de energii, va minimaliza costurile de întreținere, producere și va proteja mediul înconjurător.**

Dezvoltarea economică, însă, nu trebuie să fie realizată în detrimentul calității mediului înconjurător. Condițiile de mediu pot afecta în mod semnificativ nivelul calității vieții și atractivitatea regiunii, atât pentru populația locală, cât și pentru vizitatori.

În consecință, au fost identificate 3 priorități de activitate pentru implementarea obiectivelor Strategiei:

- 1. Reabilitarea infrastructurii fizice.**
- 2. Susținerea dezvoltării sectorului privat și a pieței forței de muncă.**
- 3. Îmbunătățirea factorilor de mediu și a atractivității turistice.**

În scopul implementării politicilor naționale de dezvoltare stipulate în Strategia Națională de Dezvoltare a Republicii Moldova 2012-2020, prioritățile menționate mai sus sunt completate cu măsuri privind eficiența energetică a clădirilor, precum și promovarea utilizării surselor regenerabile de energie.

Aceste priorități sunt corelate între ele, iar implementarea lor consecventă este de natură să accelereze dezvoltarea regiunii.

4.3 Parteneriate regionale

Atingerea viziunii **și obiectivelor** strategice ale Regiunii de Dezvoltare Nord și implementarea priorităților de acțiune nu poate fi realizată fără participarea activă a întregii societăți în procesul de implementare a Strategiei de Dezvoltare Regională. Elaborarea Strategiei în mod participativ, cu contribuția substanțială a persoanelor reprezentând întreprinderi private, organizații neguvernamentale, autorități publice de diverse nivele și chiar persoane interesate cu spirit civic, trebuie să fie urmată de implementarea programelor și proiectelor ce derivă din ele într-un mod transparent, echitabil și eficace.

Cultura de colaborare dintre diverși actori regionali trebuie să fie promovată la toate nivelele. Consiliul regiunii de dezvoltare este compus din aleși locali din diferite partide, funcționari publici, oameni de afaceri, lucrători sociali, și experți în diferite domenii. Asemenea parteneriate regionale urmează să fie create și în cadrul implementării diverselor componente ale proiectelor de dezvoltare regională. Doar combinând eforturile în cadrul parteneriatelor regionale, vor fi atinse obiectivele majore ale Strategiei.

V. Priorități

Grupurile de lucru regionale au discutat diverse programe și măsuri necesare pentru dezvoltarea dinamică a regiunii. Luând însă în considerație posibilitățile de finanțare și termenul de implementare a strategiei, câteva domenii au fost determinate drept prioritare. Raționamentul, măsurile și rezultatele scontate pentru fiecare prioritate sunt descrise mai jos.

5.1 Prioritatea 1. Reabilitarea infrastructurii fizice

Scop. Scopul priorității 1 este de îmbunătăți accesul la infrastructură de calitate atât pentru gospodăriile casnice, cât și pentru agenți economici.

Raționament. Deficiențele de investiții în infrastructura publică din ultimele decenii au condus la deteriorarea semnificativă a drumurilor, sistemelor de apă și canalizare, sistemelor de aprovizionare cu gaze etc., fapt ce afectează în mod fundamental competitivitatea atât la nivel național, cât și la nivelul regiunii. În regiune, doar localitățile urbane sunt dotate cu stații de epurare a apelor uzate, dar și în aceste localități ele funcționează în mod necorespunzător. Problema este deosebit de gravă în orașul Soroca, unde lipsește o stație de epurare. Zilnic, în râul Nistru ajung 2040 de tone de deșeuri, care nu trec prin instalațiile de epurare. Asemenea probleme grave vor fi abordate în primul rând în realizarea priorității. Reabilitarea infrastructurii fizice va impulsiona și atractivitatea regiunii pentru activitatea economică.

Aprovizionarea cu apă de calitate este un imperativ în regiune, unde 80% din resursele de apă nu corespund standardelor de calitate. Aceasta afectează sănătatea populației, dar și sectorul agro-industrial. Sistemele de apă și canalizare urmează să fie construite în primul rând în raioanele care au cele mai subdezvoltate rețele și în localitățile care pot fi conectate la apeductul Soroca – Bălți, Prut - Fălești, Prut-Gloden, Prut-Edițet, Prut-Briceni etc.

Reabilitarea, construcția sistemelor de canalizare și stațiilor de ieșire va spori calitatea vieții populației, va contribui la dezvoltarea economică a RDN și va îmbunătăți factorii de mediu.

Modernizarea drumurilor regionale va urma scopul de a spori accesul la arterele naționale și internaționale și, în consecință, sporirea fluxurilor comerciale.

Dezvoltarea infrastructurii aeroporturilor și crearea punctelor de acces va contribui la atragerea investitorilor străini, dar și la sporirea atractivității regiunii pentru turiști.

MĂSURI. Măsurile cu impact maxim pentru reabilitarea și dezvoltarea infrastructurii fizice din RDN sunt:

- 1.1 Extinderea și reabilitarea sistemelor de aprovizionare cu apă și canalizare.
- 1.2 Reconstrucția, reabilitarea și amenajarea drumurilor regionale, în special, a drumurilor care se conectează la artere naționale și la alte porțiuni de drumuri renovate.
- 1.3 Dezvoltarea infrastructurii și serviciilor aeroportuare ale aeroporturilor de la Bălți și Mărculești
- 1.4 Stimularea activităților transfrontaliere prin sporirea investițiilor în crearea punctelor de trecere dintre Moldova și România, aflate pe teritoriul RDN.
- 1.5 Eficientizarea energetică a clădirilor publice din RDN.

Indicatori de rezultat. Implementarea proiectelor pentru realizarea priorității 1 va fi monitorizată în baza următorilor indicatori de rezultat:

- Lungimea sistemelor de AAC construite/reabilitate.
- Numărul populației cu acces la servicii de apă și canalizare.
- Numărul de stații de epurare a apelor uzate reabilitate/construite.
- Numărul serviciilor de AAC regionale create.
- Lungimea drumurilor reparate/modernizate/construite.
- Volumul mărfurilor și pasagerilor transportați pe cale terestră/ aeriană.
- Numărul clădirilor publice eficientizate energetic.
- Rata reducerii cheltuielilor de energie.

5.2 Prioritatea 2. Susținerea dezvoltării sectorului privat și a pieței forței de muncă

Scop. Scopul priorității 2 este de a susține IMM, contribuind la integrarea producerii mărfurilor și serviciilor din regiune în sisteme clusterizate, crearea locurilor de muncă și sporirea ratei de ocupare.

Raționament. Deși RDN este relativ mai industrializată decât alte regiuni, performanța economică și dezvoltarea umană în regiune este sub nivelul potențial sugerat de analiza punctelor forte. Principala provocare în acest sens este activitatea economică în mediul rural. Peste 60% din populația regiunii este amplasată în localități rurale, și este preocupată, în primul rând, de asigurarea consumului gospodăriei, și doar apoi de generarea unor venituri adiționale. **Pentru aceasta este nevoie de a fortifica localitățile/teritoriile cu potențial de creștere din RDN și infrastructura de afaceri.**

Deși reabilitarea infrastructurii va încuraja deplasarea spre spații urbane în căutarea locurilor de muncă, în termen scurt și mediu aceasta nu va reprezenta un flux migrator semnificativ. În acest context, este necesară sporirea performanței în agricultură și diversificarea activității economice. Astfel, dezvoltarea sectorului privat este imperativă pentru creșterea dinamică a regiunii și crearea locurilor de muncă.

Măsur. Măsurile cu impact maxim pentru dezvoltarea sectorului privat sunt:

2.1 Dezvoltarea formării continue. Sprijin pentru calificarea și recalificarea profesională a populației ocupate din regiune.

2.2 Stimularea IMM prin dezvoltarea serviciilor de informare și consultare pentru IMM (industrie, servicii, turism etc.) și susținerea creării incubatoarelor tehnologice, **centrelor de inovații tehnologice** și aplicării tehnologiilor inovative (frigidere, sere, industria de prelucrare etc.)

2.3 Creșterea atractivității regionale ca locație pentru investiții prin crearea infrastructurii de afaceri, conectarea la utilități publice și căi de acces a Parcurilor industriale din regiune

2.4 Sprijinirea întreprinderilor cu potențial de export, care implementează standardele internaționale de calitate.

2.5 Stimularea asocierii și cooperării tuturor actorilor din sectorul agroindustrial, în scopul asigurării echității în relația dintre producătorii de materie primă, procesatori și comercianți.

2.6 Promovarea principiilor de eficiență energetică în sectoarele economice în scopul optimizării cheltuielilor de producere.

Indicatori de rezultat Implementarea proiectelor pentru realizarea priorității 2 va fi monitorizată în baza următorilor indicatori de rezultat:

- Numărul de programe modernizate de recalificare profesională, în colaborare cu sectorul privat și centrele academice.
- Numărul de IMM care au beneficiat de servicii de consultanță.
- **Numărul de Parcuri Industriale create/conectate la utilități publice.**
- Numărul de locuri de muncă create în cadrul IMM-urilor asistate.
- **Numărul de IMM-uri care sau organizat în clustere.**
- **Numărul de centre de consultanță a IMM-urilor create sau modernizate.**
- Numărul de evenimente organizate cu participarea tuturor actorilor din sector.
- **Rata reducerii cheltuielilor de producere.**

5.3 Prioritatea 3. Îmbunătățirea factorilor de mediu și a atractivității turistice

Scop. Scopul priorității 3 este de a genera inițiative în domeniul protecției mediului și **pentru dezvoltarea unui sistem integrat de colectare și transportare a deșeurilor.** Sporirea atractivității RDN pentru populație și vizitatori, prin **dezvoltarea turistică durabilă, creșterea competitivității și atractivității**

turistice, prin valorificarea patrimoniului natural și antropic și creșterea calității produselor și serviciilor turistice.

Raționament. Starea de mediu afectează în mod direct confortul, sănătatea populației și atractivitatea regiunii. La moment, deșeurile solide și lichide sunt gestionate în mod nesustenabil, ducând la degradarea resurselor și înrăutățirea sănătății populației.

Sporirea frecvenței stărilor extreme de vreme impune elaborarea unor programe ce ar permite adaptarea oamenilor și organizațiilor la schimbările de climă. În special, este importantă anticiparea și reacționarea promptă la asemenea evenimente.

Măsuri. Măsurile cu impact maxim pentru îmbunătățirea factorilor de mediu sunt:

- 3.1 Sporirea accesului la informația de mediu și promovarea educației ecologice.
- 3.2 Dezvoltarea sistemelor de management integrat al deșeurilor solide, inclusiv colectarea separată, reciclarea și crearea poligoanelor moderne de stocare a deșeurilor nereciclabile, **construcția unei uzine de prelucrare a deșeurilor în regiune.**
- 3.3 Sporirea securității ecologice în regiune, prin promovarea activităților de stopare a degradării solurilor și elaborarea unor programe de anticipare și răspuns la stările extreme de vreme.
- 3.4 Reabilitarea edificiilor turistice și promovarea integrării lor în circuitele turistice internaționale.
- 3.5 **Reducerea impactului negativ asupra mediului, generat de tehnologii învechite prin promovarea și stimularea utilizării surselor de energii regenerabile.**

Indicatori de rezultat. Implementarea proiectelor pentru realizarea priorității 3 va fi monitorizată în baza următorilor indicatori de rezultat:

- Numărul inițiativelor sociale și acțiunilor de conștientizare, mediatizare și educație ecologică realizate.
- Numărul de poligoane/depozite noi de stocare a deșeurilor **construite/** amenajate.
- **Numărul serviciilor regionale de management al deșeurilor create.**
- **Capacitate crescută de intervenție rapidă în cazul accidentelor de mediu.**
- **Număr de sisteme de intervenție rapidă.**
- Elaborarea unui sistem de anticipare și răspuns la stările extreme de vreme.
- Numărul obiectivelor turistice reabilite **și incluse în circuitul turistic.**
- **Număr de unități noi/modernizate de producere a energiei (electrice și termice) neconvenționale.**
- **Rata de reducere a costurilor la energia electrică/termică.**

VI. Monitorizare, raportare și evaluare

Monitorizarea și evaluarea va avea loc la nivelul acestei strategii și la nivelul proiectelor individuale.

Agenția de Dezvoltare Regională Nord va raporta despre proiectele finanțate din FNDR **și din alte surse** către Consiliile Regionale și Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor. Rapoartele Trimestriale vor conține informații despre implementarea proiectelor. Rapoartele bi-anuale prezentate Consiliului Regional de asemenea vor indica progresul în vederea implementării strategiei regionale. Un raport anual cu privire la implementarea Planului Operațional Regional va fi pregătit de către Agenția de Dezvoltare Regională la sfârșitul fiecărui an fiscal. În cazuri excepționale de bifurcații regresive a evoluției proiectelor SDRN, echipa ADR Nord ad-hoc va raporta organelor abilitate prognozarea anticipativă a evenimentelor.

Fiecare proiect, finanțat din sursele FNDR și inclus în Documentul Unic de Program, va conține în documentul de proiect:

- a. Obiectivele generale ale proiectului, cu referite la obiectivele naționale pentru dezvoltarea regională după cum sunt incluse în SND;
- b. Contribuția proiectului cu privire la obiectivele SNDR și prioritățile SDR Nord;
- c. Rezultatele imediate ale proiectului;
- d. Activitățile care trebuie întreprinse pentru a obține acele rezultate imediate;
- e. Contribuțiile necesare.

Aceasta va forma baza pentru identificarea indicatorilor relevanți pentru monitorizare și evaluare.

Agenția pentru Dezvoltare Regională Nord va înregistra lunar progresul proiectelor. Un raport trimestrial cu privire la implementarea generală, rezultatele și indicatorii referitor la fiecare proiect va fi prezentat MDRC. Colectarea acestor rapoarte va forma o bază pentru rapoartele semestrial și anual pentru Consiliile Regionale și pentru Minister.

Agenția de Dezvoltare Regională Nord este responsabilă pentru raportarea compartimentului Planului Operațional Regional al acestei Strategii. Planul Operațional Regional conține indicatori de produs și rezultat. Indicatorii de produs, care în mare măsură sunt indicatori de proces (i.e. indică dacă o acțiune a fost sau nu realizată) vor fi monitorizați de către ADR. Indicatorii de rezultat care înregistrează progresul în implementarea POR vor fi elaborați pe baza informației despre proiecte, colectate de către Agenția de Dezvoltare Regională. Ministerul va raporta informația în ceea ce privește tendințele în condițiile economice din regiune, în baza datelor furnizate de Biroul Național de Statistică. Această informație va fi transmisă de ADR către MDRC pentru a fi inclusă în rapoartele bi-anuale întocmite de către MDRC.

Adițional la raportarea obișnuită referitor la progres, fiecare proiect va prezenta un raport detaliat cu privire la finalizarea proiectului, care va estima succesul general al proiectului, rapoarte referitor la rezultate specifice și indicatori de impact, și va identifica impactul proiectului pe termen lung odată cu finalizarea implementării. Studiile de evaluare se vor efectua pentru proiectele mai mari, care pot include o serie de metodologii corespunzătoare, inclusiv sondaje participative ale beneficiarilor în baza valorii rezultatelor proiectului. Pentru un număr de proiecte mari, în special, unde beneficiile sunt așteptate să fie de durată lungă și pe scară largă, Agenția de Dezvoltare Regională va trebui să organizeze evaluări la perioade necesare după completarea proiectului. Fonduri pentru efectuarea acestor evaluări trebuie să fie incluse în bugetul proiectului.

Agenția pentru Dezvoltare Regională Nord, de asemenea, va efectua sondaje de percepție periodice pentru Consiliul Regional, pentru a estima cum activitățile Consiliului și progresul din Strategia de Dezvoltare Regională Nord este perceput de către populația locală. Rezultatele acestora vor trebui raportate ca parte a rapoartelor trimestriale, dar și ca rapoarte separate, prezentate Consiliului Regional.

Raportarea referitor la Strategia de Dezvoltare Regională Nord este parte a sistemului general de monitorizare și evaluare.

Planul Operațional Regional cuprinde perioada de 3 ani. Odată cu evoluarea Planului Operațional, sistemul de monitorizare și evaluare va fi reînnoit în concordanță cu Planul Operațional.

VII. Cadrul de resurse și finanțare

7.1 Angajamente de finanțare existente

Necesitățile de finanțare

Recunoscînd faptul că necesitățile de finanțare a proiectelor de dezvoltare sînt enorme, iar resursele publice disponibile pentru implementarea unor astfel de proiecte sînt limitate, Strategia de Dezvoltare a Regiunii Nord prevede un număr restrîns de priorități cu impact maxim asupra dezvoltării social-economice a regiunii. Totuși, măsurile incluse în Strategie pot fi implementate pe o scară mai mică sau mai largă, în dependență de volumul de resurse care poate fi orientat spre implementarea proiectelor regionale și de capacitatea de valorificare a fondurilor disponibile. În acest context, necesitățile de finanțare pe priorități și sursele de finanțare preconizate vor fi calculate odată cu identificarea proiectelor specifice și vor fi incluse în Planul Operațional al Regiunii. Cererea anuală de finanțare și necesitățile de finanțare pe priorități vor fi prezentate în Planul Operațional.

Sursele de finanțare

Fondul Național pentru Dezvoltare Regională (FNDR)

Conform Legii nr. 438 privind dezvoltarea regională în Republica Moldova din 28.12.2006, principala sursă de finanțare a programelor și a proiectelor orientate spre atingerea obiectivelor de dezvoltare regională este FNDR. Fondul se formează din alocațiile anuale de la bugetul de stat, ca poziție distinctă pentru politica de dezvoltare regională, precum și din alte surse, în special din resurse oferite de către partenerii externi. Quantumul FNDR este de **1%** din veniturile bugetului de stat, aprobat prin Legea Bugetului de Stat pentru anul respectiv. În Fond pot fi atrase și alte mijloace financiare din sectorul public și cel privat la nivel local, regional, național și internațional, precum și mijloacele oferite prin programele de asistență ale Uniunii Europene.

FNDR prevede mijloace pentru toate regiunile de dezvoltare. Conform Legii, repartizarea mijloacelor fondurilor pe regiuni se va baza pe principiul alocării prioritare zonelor defavorizate din regiunile de dezvoltare. În același timp, alocarea resurselor va depinde de conformitatea și calitatea proiectelor prezentate.

Începînd cu anul 2008, în bugetul de stat au fost prevăzute alocații anuale pentru dezvoltarea regională. Quantumul FNDR planificat în bugetele anilor **2008-2012** sînt prezentate în **Tabelul 21**. Însă fondurile disponibile nu au putut fi deocamdată valorificate datorită tergiversărilor în crearea cadrului instituțional și strategic de dezvoltare regională. Odată cu crearea ADR Nord și aprobarea Strategiei de Dezvoltare Regională Nord, au fost create și posibilitățile de prezentare a proiectelor pentru finanțare și, respectiv, valorificarea surselor alocate.

Alte surse publice

Pentru finanțarea priorităților prevăzute de Strategia de Dezvoltare Regională pot fi orientate și alte surse publice disponibile. Luînd în considerație faptul că sursele proprii ale raioanelor acoperă doar pînă la 50% din necesitățile de bază, autoritățile locale depinzînd de transferurile de la Bugetul de Stat, bugetele UAT nu pot servi drept o sursă semnificativă de finanțare a proiectelor de dezvoltare regională.

Cu toate acestea, transferurile cu destinație specială de la Bugetul de Stat, care reprezintă aproximativ 15% din totalul transferurilor și sînt, de obicei, orientate spre realizarea unor proiecte de construcții/investiții capitale, ar putea fi orientate spre complementarea finanțării pentru proiecte de dezvoltare regională. În condițiile în care alocările acestor transferuri în anii precedenți au fost mai puțin transparente, iar prioritățile locale au fost deseori precedate de proiecte identificate la nivel central, realizarea coordonării eficace și orientarea resurselor spre proiectele de dezvoltare regională presupune acceptarea unui anumit grad de descentralizare de către autoritățile centrale.

Adițional, autoritățile locale ar putea orienta surse din bugetele UAT spre cofinanțarea unor proiecte, în special în cadrul programelor de asistență externă, unde o asemenea cofinanțare este obligatorie sau spre susținerea pregătirii unor proiecte prioritare (efectuarea studiilor inițiale, angajarea unor consultanți etc.)

Asistența externă

O sursă importantă de finanțare a proiectelor de dezvoltare regională poate fi asistența acordată de donatori externi, atât prin programele de cooperare cu Guvernul Republicii Moldova, cât și prin programe disponibile autorităților regionale și locale. Odată cu crearea cadrului instituțional și strategic de dezvoltare regională și implementarea în practică a politicii de dezvoltare regională, donatorii externi ar putea contribui prin alocarea asistenței în formă de suport direct bugetului în FNDR. Mobilizarea resurselor adiționale direct în FNDR va depinde de eficacitatea și eficiența implementării politicii de dezvoltare și calitatea proiectelor de dezvoltare regională identificate.

Adițional, multe din programele și proiectele de asistență externă, implementate în colaborare cu Guvernul Republicii Moldova și autoritățile centrale, au o dimensiune spațială regională sau locală. Proiecte orientate spre reabilitarea infrastructurii sociale, sistemelor de apă și canalizare, drumurilor etc. sînt implementate în multe localități și raioane.

Autoritățile regionale pot, de asemenea, accesa în mod direct fonduri din programele de cooperare transfrontalieră. Două programe majore pot fi accesate de autoritățile și organizațiile din Republica Moldova la momentul actual:

- Programul Operațional Comun România-Ucraina-Moldova 2007-2013 (cu un buget de 126 mln de euro – contribuția UE);
- Programul Bazinului Mării Negre (17 mln de euro).

Programele de cooperare transfrontalieră presupun stabilirea unui parteneriat cu actori din România, membră a UE, precum și cofinanțarea proiectelor selectate în volum de 10% din bugetul proiectelor.

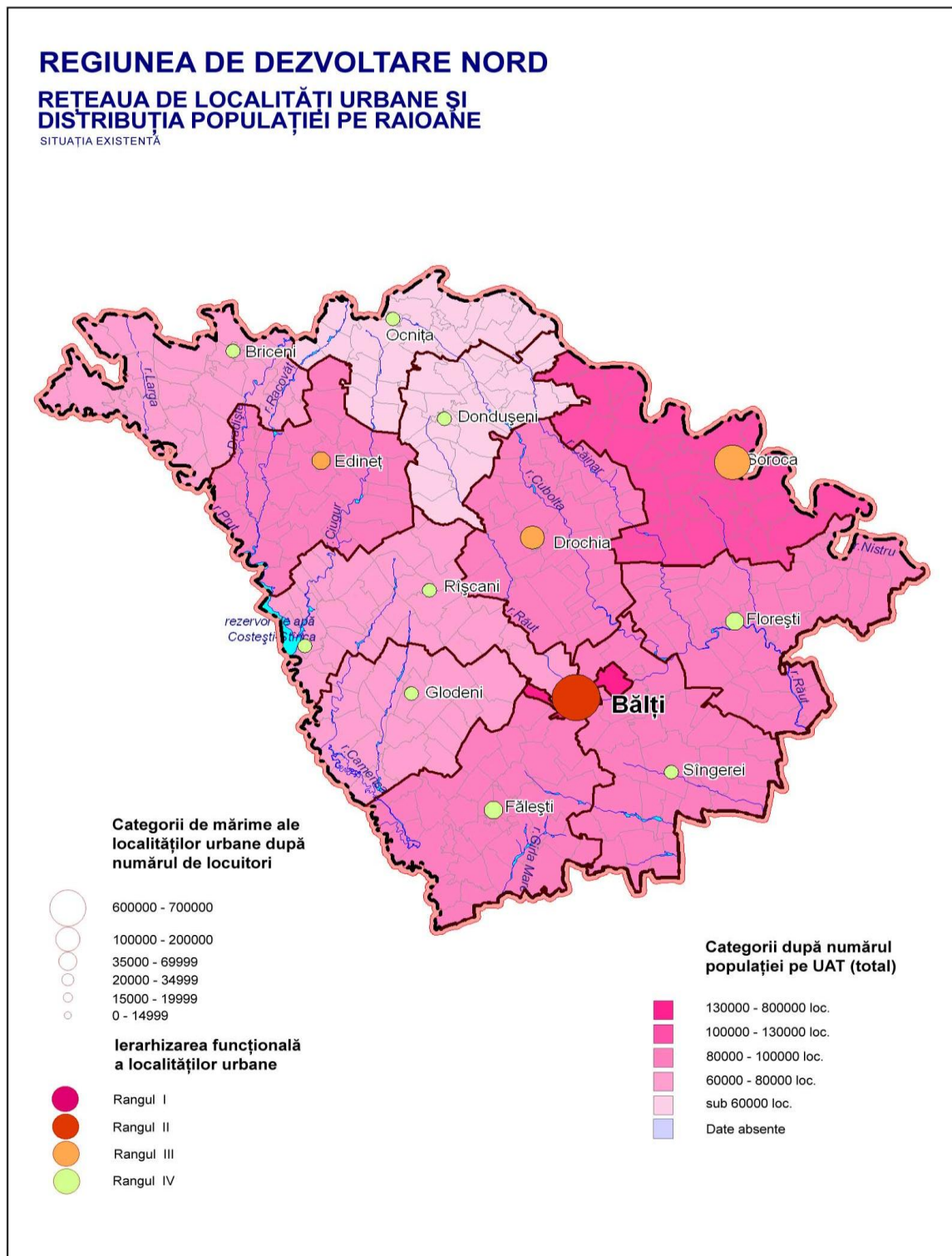
Alte surse

Autoritățile regionale și locale vor întreprinde eforturi pentru mobilizarea altor surse, inclusiv private, pentru finanțarea priorităților de dezvoltare regională.

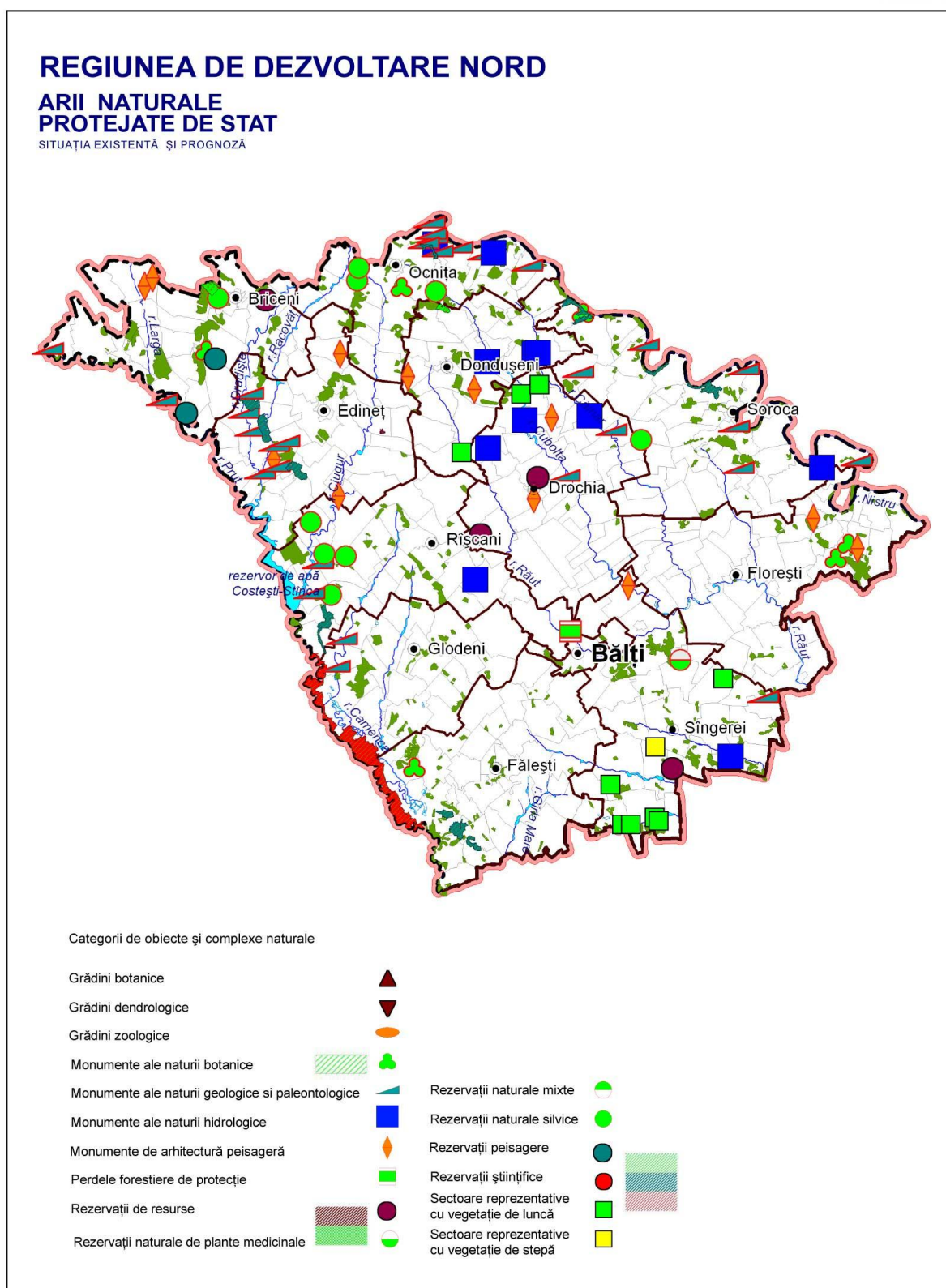
O soluție pentru atragerea investițiilor în infrastructură și protecția mediului ar fi aplicarea proiectelor la Fondurile sectoriale naționale: Fondul Rutier, Fondul Ecologic, Fondul pentru Eficiență Energetică, Fondul de atragere a investițiilor și promovare a exporturilor etc., precum și fondurile internaționale: FISM, UNDP, BERD etc.

Anexe: Grafice și Tabele.

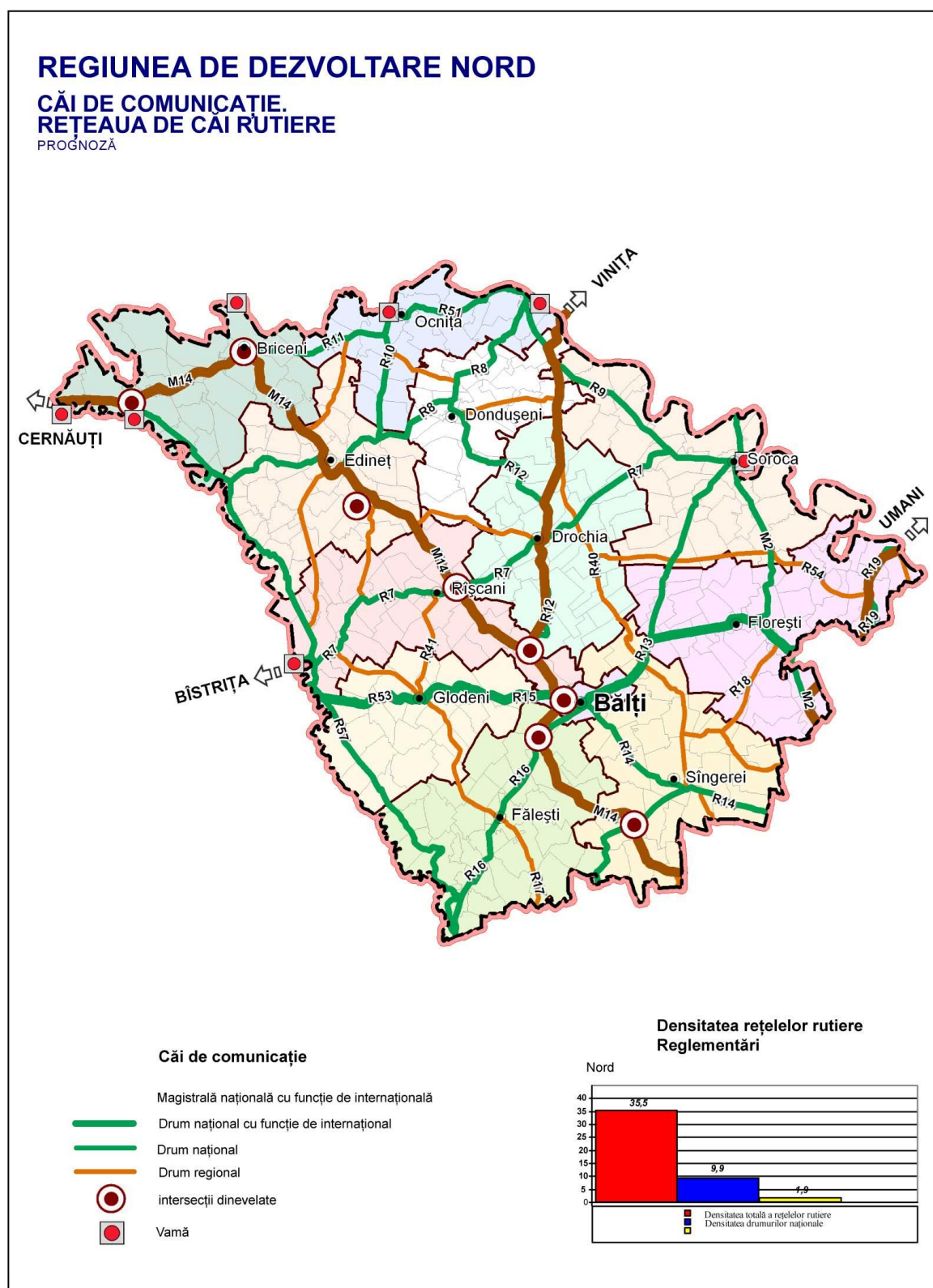
Rețeaua de localități și distribuția populației pe raioane

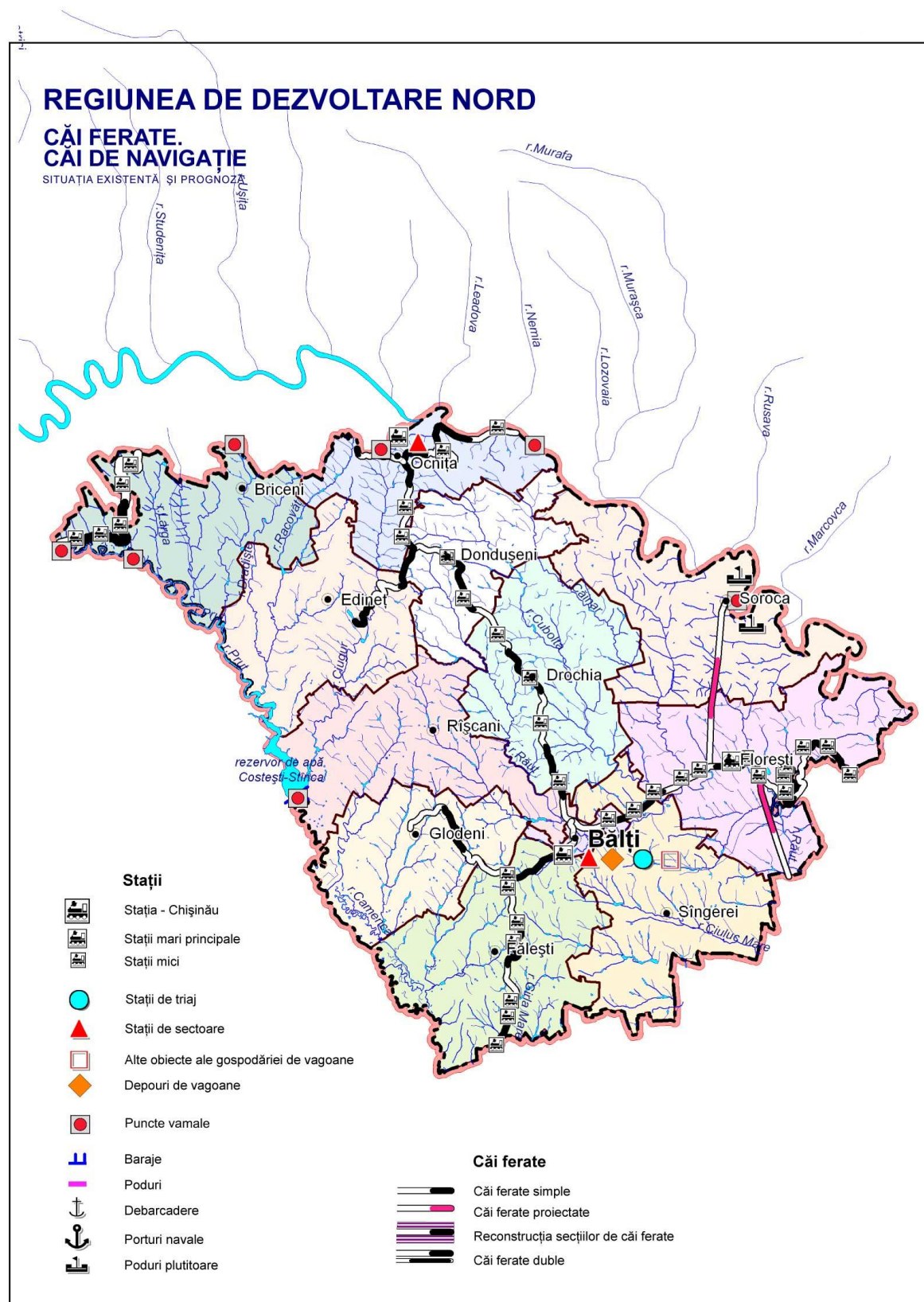
Ariile naturale protejate de stat

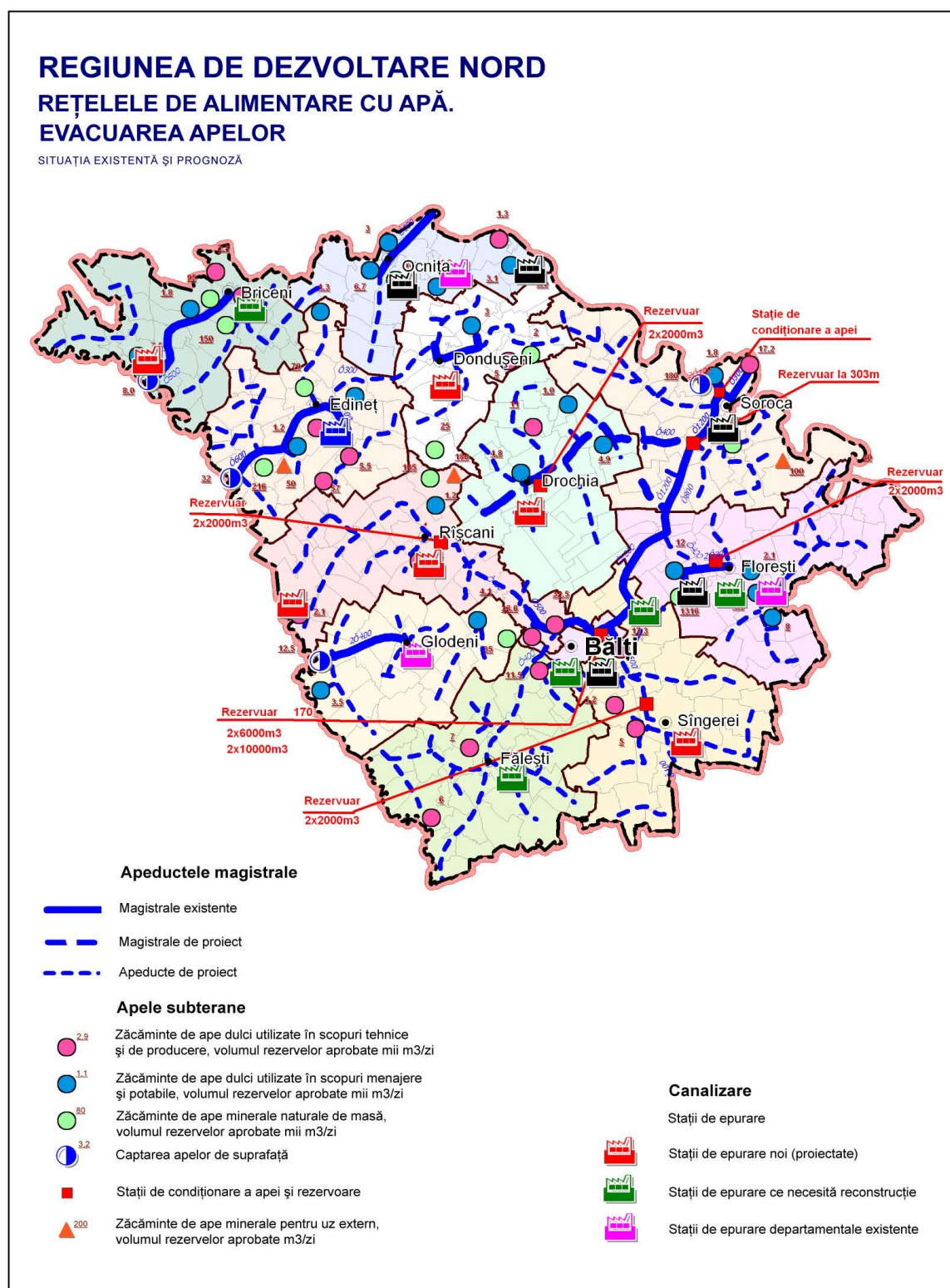
Rețeaua de căi de comunicații rutiere

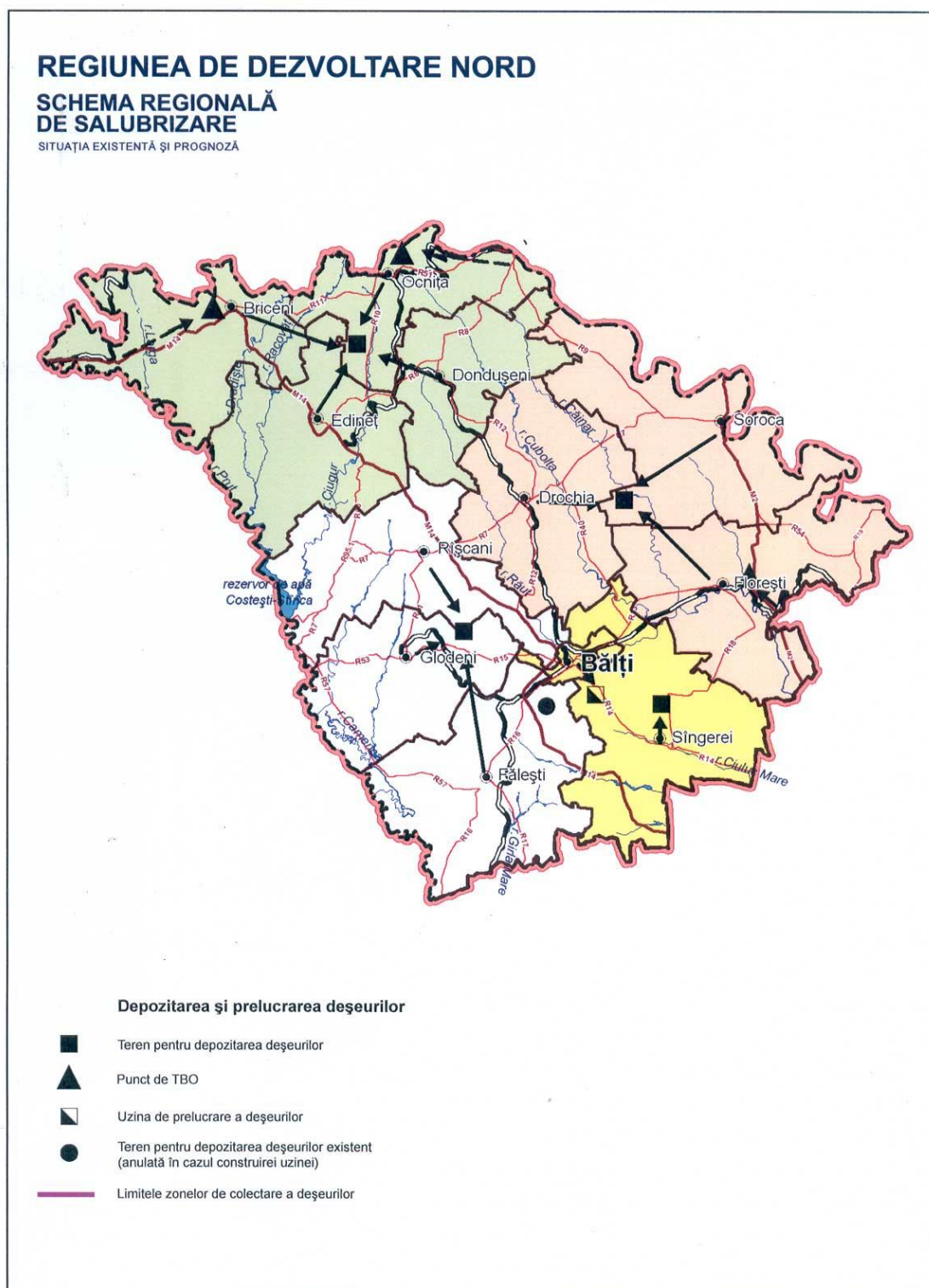
Căi ferate și de navigație

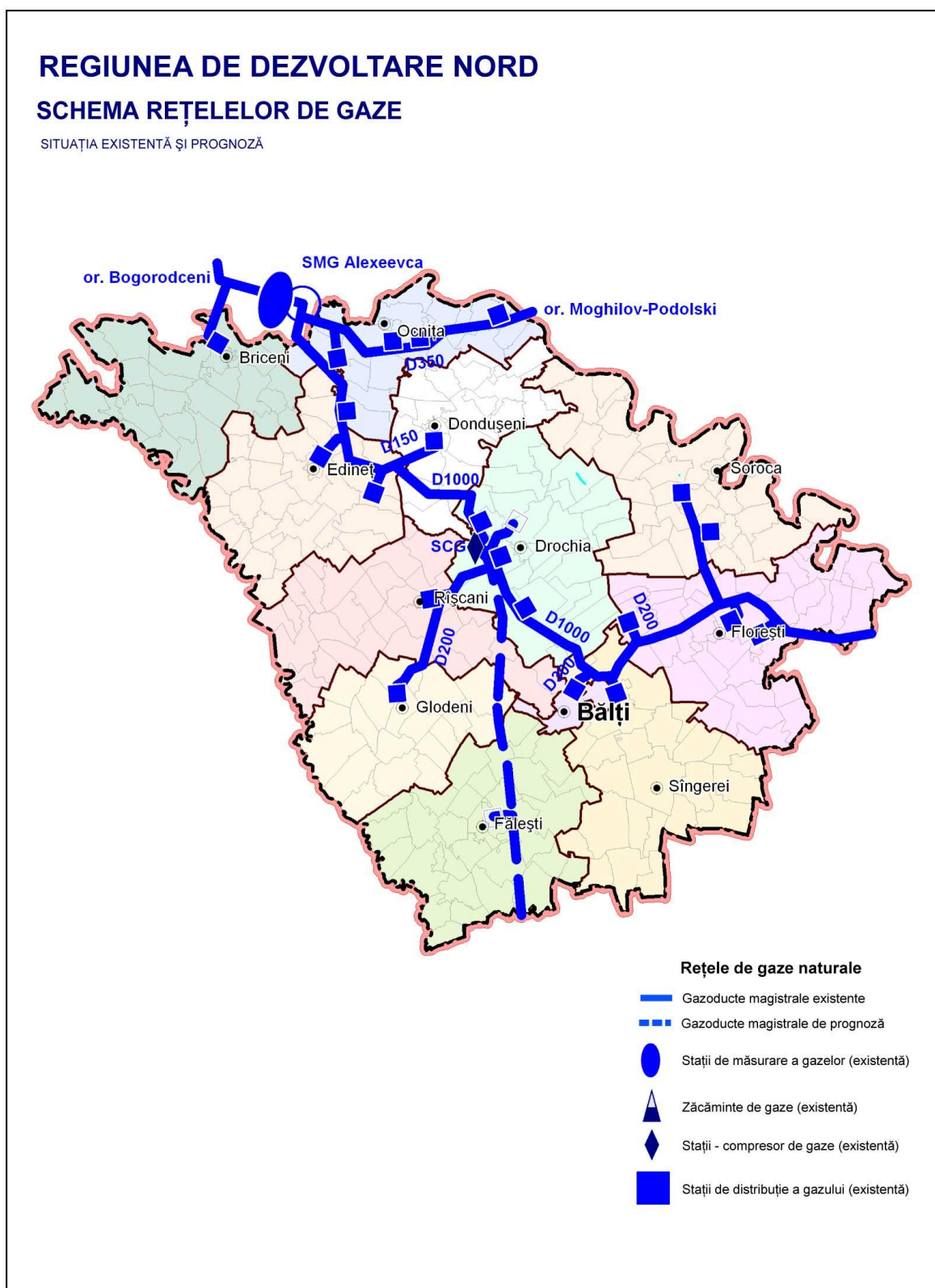
Rețelele de alimentare cu apă, canalizare și stații de epurare

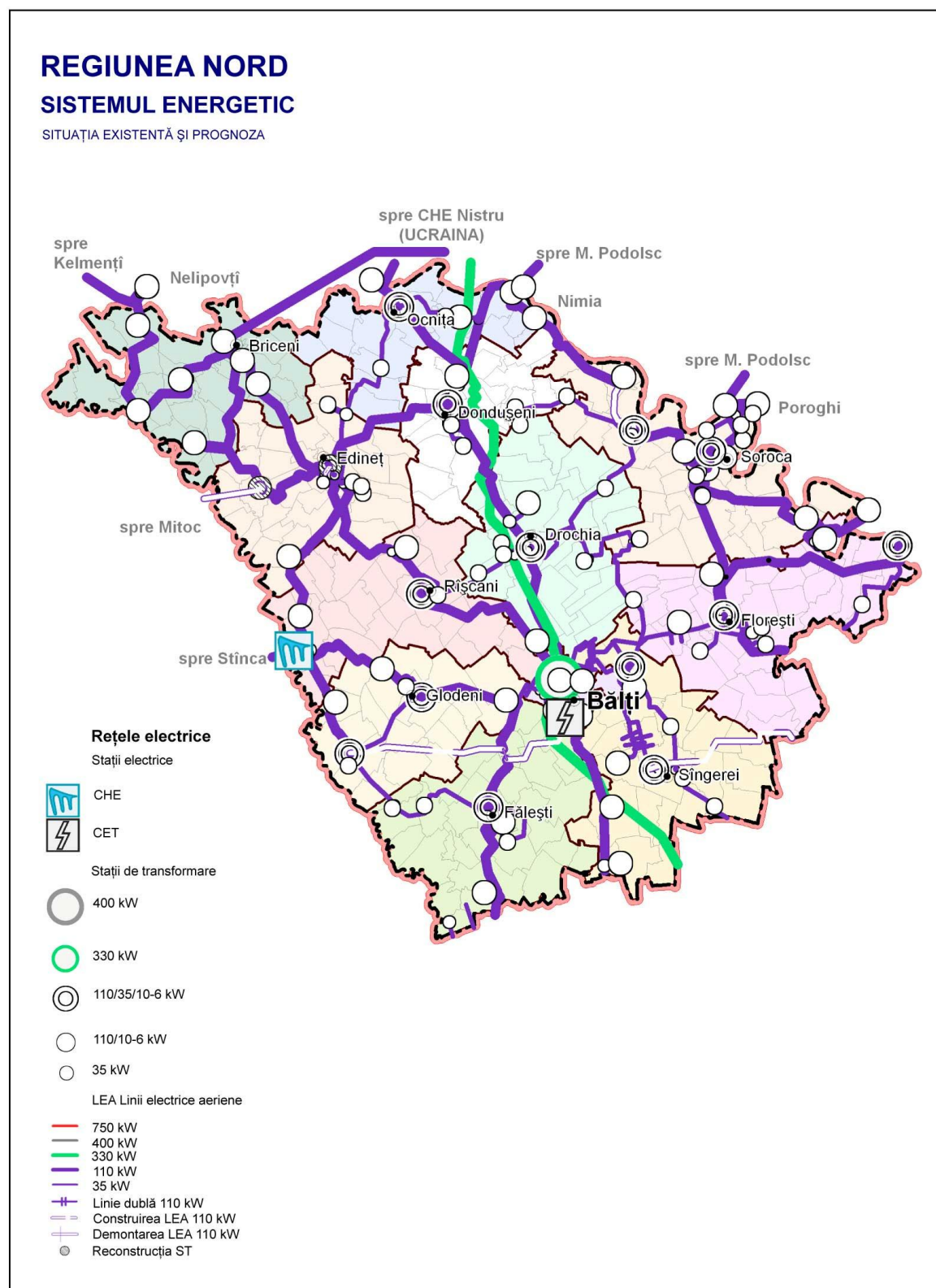
Schema regională de salubritate

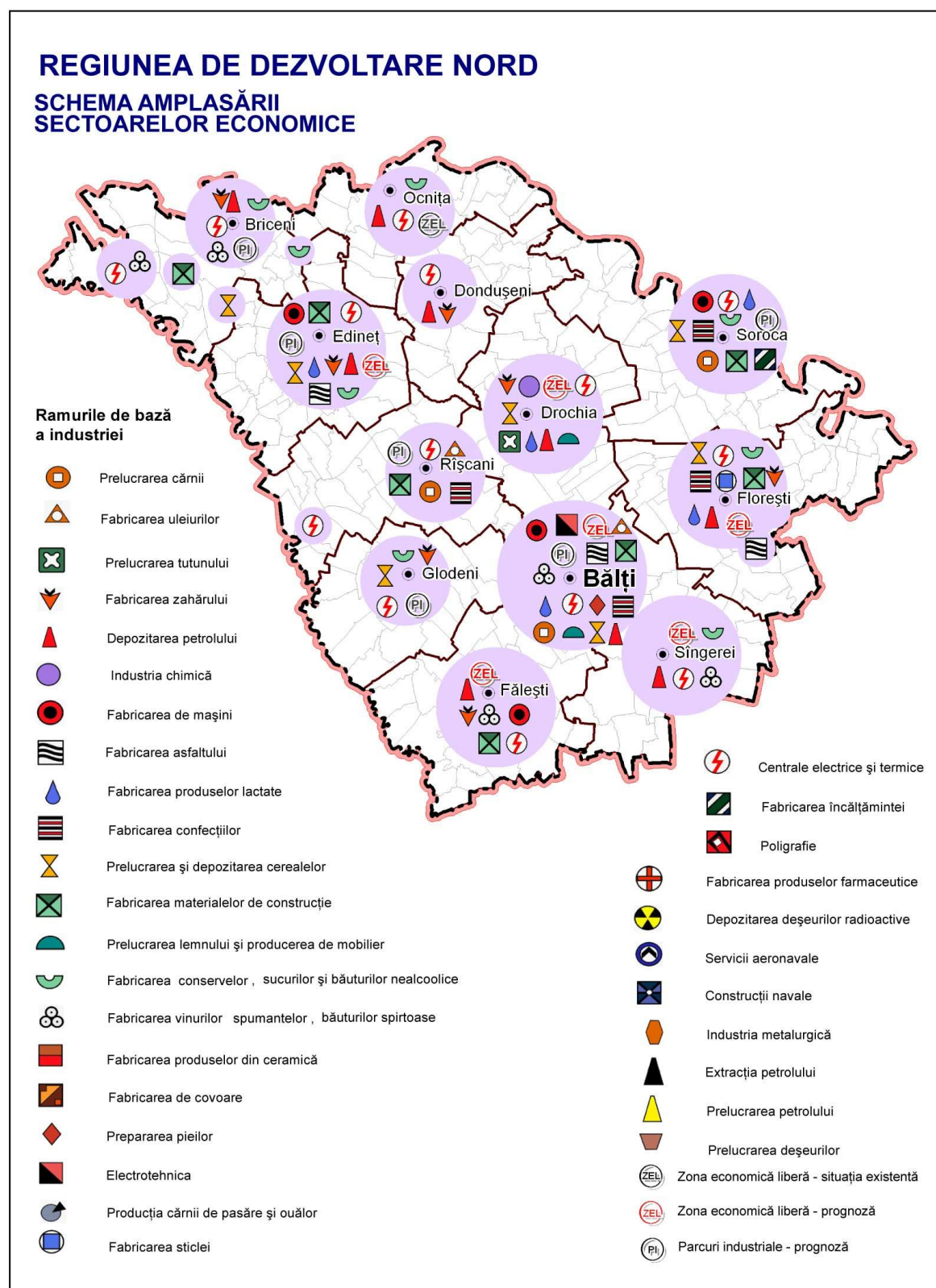
Schema rețelelor de gaze

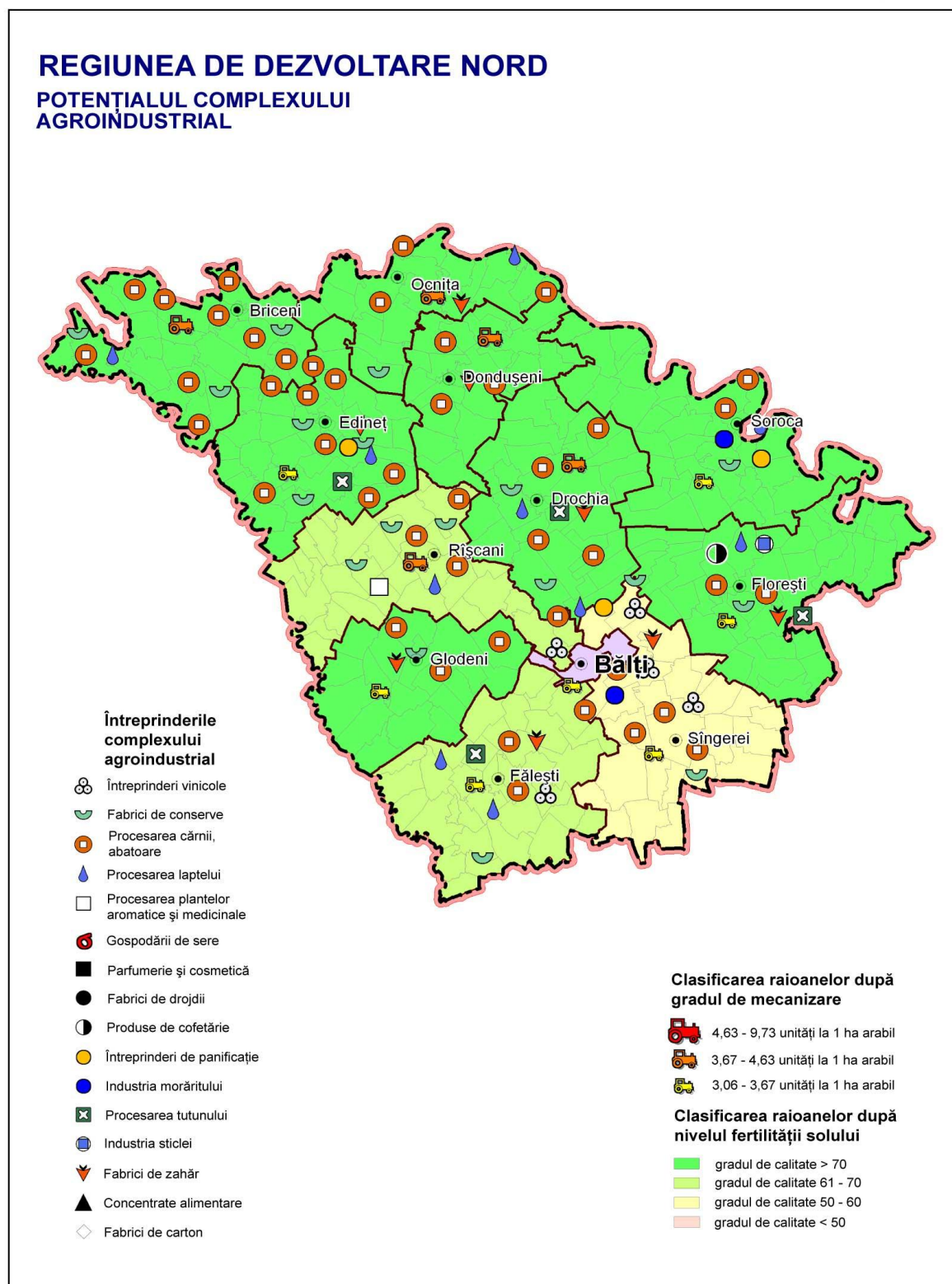
Sistemul energetic

Schema amplasării sectoarelor economice

Potențialul complexului agroindustrial

TABELE:

Tabelul 3. Distribuirea populației pe localități în RDN

Populația stabilă, la începutul anului după Raioane și orașe, la 01.01.2012		Populația stabilă, la începutul anului după Raioane și orașe, la 01.01.2012	
Municipiul Bălți	149,2	..or. Mărculești	2
..or. Bălți	144,3	..Florești - sate (comune)	70,2
...mun. Bălți - sate (comune)	4,9	Glodeni	61,4
Briceni	74,7	..or. Glodeni	11,6
..or. Briceni	9,9	..Glodeni - sate (comune)	49,8
..or. Lipcani	5,5	Ocnița	55,8
..Briceni - sate (comune)	59,3	..or. Ocnița	9,3
Dondușeni	44,8	..or. Otaci	8,5
..or. Dondușeni	10,7	..or. Frunză	1,7
..Dondușeni - sate (comune)	34,1	..Ocnița - sate (comune)	36,3
Drochia	89,5	Rîșcani	69,5
..or. Drochia	20,4	.. or .Rîșcani	13,3
..Drochia - sate (comune)	69,1	.. or. Costești	2,5
Edineț	82,5	..Rîșcani - sate (comune)	53,7
..or. Edineț	18,4	Sîngerei	93,2
..or. Cupcini	7,6	.. or. Sîngerei	14,6
..Edineț - sate (comune)	56,5	.. or. Biruința	4,1
Fălești	92,4	..Sîngerei - sate (comune)	74,5
..or.Fălești	16,8	Soroca	100,1
..Fălești - sate (comune)	75,6	.. or. Soroca	37,5
Florești	89,5	..Soroca - sate (comune)	62,6
..or. Florești	15,4	Unitatea de masura: mii persoane Sursa: BNS, 2012	
..or. Ghindești	1,9		

Tabelul 4. Rețeaua drumurilor publice din RDN

	Drumuri publice – total în km	Din care:			
		drumuri naționale în km	din acestea, cu îmbrăcăminte rigidă în km	drumuri locale în km	din acestea, cu îmbrăcăminte rigidă în km
TOTAL Regiunea Nord	3382.7	1060.6	1060.6	2322.1	2199.9
Municipiul Bălți	24.1	24.1	24.1	-	-
Briceni	320.7	72.5	72.5	248.2	233.2
Dondușeni	210.4	58.2	58.2	152.2	138.5
Drochia	270.7	106.9	106.9	163.8	163.8
Edineț	326.7	62.3	62.3	264.4	256.5
Fălești	361.0	114.3	114.3	246.7	242.3
Florești	363.5	130.4	130.4	233.1	207.1
Glodeni	235.5	72.6	72.6	162.9	144.9
Ocnița	211.3	90.2	90.2	121.1	120.5
Rîșcani	322.8	134.4	134.4	188.4	188.4
Sîngerei	346.1	99.2	99.2	246.9	212.3
Soroca	389.9	95.5	95.5	294.4	292.4

Sursa: BNS, 2010

Tabelul 5 Captarea apei din obiectivele acvatice naturale în RDN (mln. m³)

	2007	2008	2009	2010
RDN	46	37	40	37

Sursa BNS, 2011

Tabel 6 Managementul deșeurilor

Formarea și reciclarea deșeurilor de producție și consum în RDN (tone)			
RDN	2009	2010	
Formarea	677064,9	822283,9	
Reciclarea	186415,3	121642,9	
Nimicite	449148,4	414071,7	
Deșeuri menajere transportate în RDN (tone)			
	2008	2009	2010/
Deșeuri solide menajere	332,4	382,2	381,5
Deșeuri lichide	21,6	23,1	22,5

Sursa BNS, 2011

Tabel 7. Numărul total al populației pe regiune

	2008	2009	2010	2011	2012	Dinamica	%
Total RDN	1 018,00	1 013,70	1 010,30	1 006,70	1 002,60	-15,40	-1,5

Sursa: BNS, la 01.10.2012

Tabel 8. Ponderea populației urbane/rurale RDN

Raioane	total (mii)	urbană	rurală	Ponderea %		Ponderea în Regiune, %
				urban	rural	
Total pe Regiune	1002,6	356,0	646,6	35,5	64,5	100.0
Mun. Bălți	149,2	144,3	4,9	96,7	3,3	14,9
Briceni	74,7	15,4	59,3	20,6	79,4	7,5
Dondușeni	44,8	10,7	34,1	23,9	76,1	4,5
Drochia	89,5	20,4	69,1	22,8	77,2	8,9
Edineț	82,5	26,0	56,5	31,5	68,5	8,2
Fălești	92,4	16,8	75,6	18,2	81,8	9,2
Florești	89,5	19,3	70,2	21,6	78,4	8,9
Glodeni	61,4	11,6	49,8	18,9	81,2	6,1
Ocnița	55,8	19,5	36,3	34,9	65,1	5,6
Rîșcani	69,5	15,8	53,7	22,7	77,3	6,9
Sîngerei	93,2	18,7	74,5	20,1	79,9	9,3
Soroca	100,1	37,5	62,6	37,5	62,5	10,0

Sursa: BNS, la 01.10.2012

Tabelul 9. Mișcarea naturală a populației la 1000 locuitori

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
natalitatea	9,7	9,6	10,0	9,8	10,0	11,1	10,8	10,4
mortalitatea	14,8	14,9	14,2	14,1	14,2	14,0	14,0	13,1
sporul natural	-5,1	-5,3	-4,2	-4,3	-4,2	-2,9	-3,2	-2,7

Sursa: BNS, 2012

Tabelul 10. Populația prezentă, la începutul anului după Orașe și Ani

Localități RDN	2010	2011	2012	Stare
..or. Balți	122,2	122,9	123,2	Creștere
..or. Briceni	8,6	8,7	8,6	Stabila
..or. Lipcani	5,4	5,7	5,4	Stabila
..or. Dondușeni	9,5	9,5	9,5	Stabila
..or. Drochia	17,4	17,5	17,5	Creștere
..or. Edineț	18,2	18,2	18,2	Stabila
..or. Cupcini	7,3	7,3	7,3	Stabila
..or. Fălești	14,1	14,3	14,3	Creștere
..or. Florești	13,1	13,2	13,2	Creștere
..or. Ghindești	1,8	1,8	1,8	Stabila
..or. Mărculești	2,1	2,0	2,1	Stabila
..or. Glodeni	10,3	10,0	10,0	Descreștere
..or. Ocnița	9,2	9,2	9,2	Stabila
..or. Otaci	8,4	8,4	8,3	Descreștere

..or. Frunză	1,5	1,5	1,5	Stabila
.. or .Rîșcani	11,1	11,1	11,0	Descresștere
.. or. Costești	2,2	2,2	2,2	Stabila
.. or. Soroca	35,0	35,2	35,3	Creștere
.. or. Sîngerei	12,6	12,6	12,6	Stabila
.. or. Biruința	3,1	3,1	3,1	Stabila

Sursa: BNS, 2012

Tabel 11. Rata de ocupare %

	2008		2009		2010		2011	
Total RDN	Femei	Bărbați	Femei	Bărbați	Femei	Bărbați	Femei	Bărbați
	40,0%	42,4%	35,5%	37,9%	34,6%	36,9%	35,7%	38,4%

Sursa BNS, 2012

Tabel 12. Rata șomajului %

2008		2009		2010		2011	
Femei	Bărbați	Femei	Bărbați	Femei	Bărbați	Femei	Bărbați
2,9	3,4	3,8	6,8	4,5	7,0	5,0	5,5

Sursa BNS, 2012

Tabelul 13. Principalii indicatori economici ai Regiunii de Dezvoltare NORD

	Nr. UA T	Nr. pop ulati ei (mii)	Intrep.in dustriale Valoarea producției fabricate , in preturi curente (mii lei)	Industr. prelucratoare			Agricultura			Ponder ea in industr ia regiuni i (%)	Specializare	
				Carne si produ se din carne (tone)	Prod use lactat e (tone)	Sucuri si conserve din fructe si legume (tone)	Recolta globala la principal ele culturi agricole (tone)	Strug uri, fructe, pomu soare (tone)	Sector zootehni c (efectivul de animale, capete)		Industria prelucratoa re	Agricultu ra
mun. Bălți	3	149,2	3106,4	4266,6	44079,3	204,2	1557	187	7913	52,93	Produse lactate, Prod. din carne	
Briceni	28	74,7	40,5	-	-	1994,5	42790	23801	36340	0,69	sucuri si conserve din fructe si legume	Fructe
Dondușeni	22	44,8	117,5	-	-	-	124212	7770	24334	2,00		Culturi agricole principale
Drochia	28	89,5	777,0	-	254,9	-	250409	6272	36087	13,24	Prod. lactate	Cul. agr. principale
Edineț	32	82,5	113,4	-	2306,8	168,0	61264	7851	38911	1,93	Produse lactate	Cult.agric. , fructe
Fălești	33	92,4	80,7	-	-	30,6	134869	3518	63031	1,38		Cult. agr. principale, zootehnie
Florești	40	89,5	443,1	75,1	7635,5	-	145899	7646	45851	7,55	Produse lactate	Cult. agr. principale, zootehn.
Glodeni	19	61,4	36,1	200,1	-	-	94721	3996	36237	0,62	Prod. din carne	Prod. agricole

Ocnita	21	55,8	81,6	-	-	-	62105	10883	19909	1,39		Fructe
Riscani	28	69,5	115,9	-	6455,3	-	125510	6236	41074	1,97	Produse lactate	Cult. agr. principale
Singerei	26	93,2	82,1	-	-	-	79048	7183	48232	1,40		Zootehn., prod. agr.
Soroca	35	100,1	874,7	920,2	8321,0	10999,9	97173	24580	33480	14,90	Produse lactate, sucuri si conserve din fructe si legume, prod. din carne	Fructe

Sursa: BNS 2011

Tabel 14. Numărul de IMM, salariați, cifra de afaceri

Tip întreprindere	Întreprinderi				Angajați				Cifra de afaceri, mil. lei			
	2008		2010		2008		2010		2008		2010	
	Nr.	%	Nr.	%	Nr.	%	Nr.	%	Mmdl	%	Mmdl	%
Micro	3 668	68%	3 867	64%	11 019	10%	10 570	10%	1143	5%	1 181	5%
Mici	1 252	23%	1 365	24%	21 642	20%	21 966	22%	4481	19%	4 677	21%
Mijlocii	327	6%	306	6%	29 257	27%	26 002	26%	3352	14%	3 509	16%
Total IMM	5 247	97%	5 538	97%	61 918	57%	58 538	59%	8976	39%	9 367	43%
Mari	138	3%	137	4%	46 243	43%	40 994	42%	14 265	61%	12 662	57%
Total	5 385	100%	5 675	100%	108 161	100%	99 532	100%	23 241	100%	22 029	100%

Sursa: BNS 2011

Tabel 15. Numărul IMM pe raioane în RDN (2009)

	Total		Mari		Mijlocii		Mici		Micro	
	Numarul de intreprinderi / ponderea	Numarul mediu de salariați	Numarul de intreprinderi / ponderea	Numarul mediu de salariați	Numarul de intreprinderi / ponderea	Numarul mediu de salariați	Numarul de intreprinderi / ponderea	Numarul mediu de salariați	Numarul de intreprinderi / ponderea	Numarul mediu de salariați
Total pe republica	46 704	526 182	1 073	216 748	1 587	108 771	9 132	120 969	34 912	79 694
Regiunea Nord	5 675 100%	99 532	137	40 994	306	26 002	1 365	21 966	3 867	10 570
Mun. Balti	2 069	33 721	47	18 349	70	5 277	436	6 113	1 516	3 982
	36,45%		34,3%		22,87%		31,94%		39,2%	
Briceni	335	4 639	5	1 078	17	1 238	94	1 644	219	679
	5,9%		3,64%		5,55%		6,88%		5,66%	
Donduseni	244	3 575	5	1 398	11	1 085	43	700	185	392
	4,2%		3,64%		3,59%		3,15%		4,78%	
Drochia	418	8 612	14	4 121	24	2 429	103	1 365	277	697
	7,3%		10,21%		7,84%		7,54%		7,16%	
Edinet	301		10		24		117		150	

	5,3%	6 203	7,29%	2 279	7,84%	1 628	3,57%	1 758	3,87%	538
Falesti	282	5 906	9	1 753	25	2 030	84	1 619	164	504
	4,96%		6,56%		8,16%		6,15%		4,24%	
Floresti	225	7 208	13	3 778	22	1 992	71	1 020	119	418
	3,96%		9,48%		7,18%		5,2%		3,07%	
Glodeni	255	4 741	6	1 120	20	1 818	61	1 339	168	464
	4,49%		4,37%		6,53%		4,46%		4,34%	
Ocnita	262	3 707	5	811	12	1 266	68	1 104	177	526
	4,61%		3,64%		3,92%		4,98%		4,57%	
Riscani	400	5 603	6	1 102	23	2 219	72	1 514	299	768
	7,04%		4,37%		7,51%		5,27%		7,73%	
Singerei	331	6 058	4	1 452	31	2 222	99	1 798	197	586
	5,83%		2,91%		10,13%		7,25%		5,09%	
Soroca	553	9 559	13	3 753	27	2 798	117	1 992	396	1 016
	9,74%		9,48%		8,82%		8,57%		10,24%	

Sursa: BNS, 2010

Tabel 16 Investiții în capital fix, în profil teritorial

INVESTIȚII ÎN CAPITAL FIX, ÎN PROFIL TERITORIAL									
	Milioane lei; prețuri curente			din care, finanțate din contul:					
				bugetului de stat			bugetelor unităților administrative -teritoriale		
	2008	2009	2010	2008	2009	2010	2008	2009	2010
Total RM	18224,8	11123,6	13098,7	1778,6	734,2	667,4	534,3	356,0	491,9
Nord	2835,5	1948,2	2111,5	211,0	107,9	61,6	143,4	98,7	112,9
Municipiul Bălți	938,9	545,2	564,0	84,4	4,7	6,0	10,1	8,8	10,4
Briceni	172,0	126,2	101,0	10,5	14,6	5,1	10,4	8,6	6,0
Dondușeni	101,0	93,4	118,7	6,0	5,7	1,3	5,0	4,7	3,3
Drochia	183,7	176,2	244,9	10,2	11,4	5,1	13,0	11,2	13,7
Edineț	200,0	123,0	103,6	11,2	8,3	2,7	3,0	0,8	2,4
Fălești	118,0	104,6	134,7	5,5	6,8	8,6	7,1	10,8	8,9
Florești	205,0	173,3	201,9	9,9	4,6	10,8	17,9	14,1	12,8
Glodeni	92,8	81,6	80,4	12,1	10,0	2,6	7,4	2,6	4,4
Ocnîța	112,6	100,9	122,3	11,6	13,6	4,1	7,8	3,7	6,2
Rîșcani	141,3	110,6	106,3	26,7	3,7	3,9	7,4	7,2	10,5
Sîngerei	164,3	135,9	141,9	5,3	7,6	2,7	18,3	13,8	27,4
Soroca	405,9	177,4	191,9	17,2 6	6,6	8,8	36,6	12,4	7,0

BNS, 2011

Tabelul 17. Numărul instituțiilor de învățământ din RDN

RDN	2008/2009	2009/2010	2010/2011
Numărul de instituții preșcolare	430	439	444
Numărul de instituții școlare (școli de zi, gimnazii, licee)	493	491	482
Numărul de instituții de învățământ secundar profesional	28	28	28
Numărul de colegii	15	15	15
Numărul de instituții de învățământ superior	3	3	3
Numărul de instituții (total)	969	976	972

Sursa BNS, 2012

Tabelul 18. Evoluția populației școlarizate (studii superioare, postliceale, liceale)

Anul scolar	Nr. instituțiilor școlare	Reducere față de anul precedent	Nr. elevilor	Reducere față de anul precedent
2008/09	493		117571	
2009/10	491	-2	111946	-5625
2010/11	482	-9	106929	-5017
2011/12	476	-6	102797	-4132
Total în 4 ani:		-17		-14474

Sursa: BNS, 2012

Tabelul 19. Rețeaua de instituțiilor medico-sanitare la 01.01.2012

n/o	Regiunea/raionul	Total instituții		Spitale municipale/raionale		Instituții AMP(AMT.CMF,CS)		Spitale private	Policlinici independente
		2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011
	RDN Total	36	41	12	12	23	28	2	1
1.	Mun. Bălți	3	3	1	1	1	1	1	1
2.	Briceni	3	4	1	1	2	3	1	-
3.	Dondușeni	2	2	1	1	1	1	-	-
4.	Drochia	3	3	1	1	2	2	-	-
5.	Edineț	2	2	1	1	1	1	-	-
6.	Fălești	2	2	1	1	1	1	-	-
7.	Florești	3	4	1	1	2	3	-	-
8.	Glodeni	6	8	1	1	5	7	-	-
9.	Ocnîța	3	3	1	1	2	2	-	-
10.	Rîșcani	3	3	1	1	2	2	-	-
11.	Sîngerei	3	3	1	1	2	2	-	-
12.	Soroca	3	4	1	1	2	3	-	-

Sursa: Anuarul statistic al Ministerului Sănătății, a.2011

Tabelul 20. Număr de spitale, număr de paturi/locuitori la 01.01.2012

Regiunea/ raionul	Număr de paturi				Număr de paturi/10,0 mii locuitori			
	2008	2009	2010	2011	2008	2009	2010	2011
RDN Total	4129	4109	4109	4 115	40,7	40,7	40,8	40,9
Mun. Bălți	1105	1135	1135	1135	74,6	76,6	76,2	76,2
Briceni	210	210	210	210	27,6	27,7	27,9	27,9
Dondușeni	135	135	135	141	29,4	29,6	29,9	30,0
Drochia	350	350	350	350	38,5	38,6	38,8	38,8
Edineț	435	435	435	435	52,0	52,2	52,5	52,5
Fălești	280	280	280	280	30,1	30,1	30,2	30,2
Florești	354	354	354	354	38,9	39,1	39,3	39,3
Glodeni	190	190	190	190	30,4	30,5	30,7	30,7
Ocnița	205	205	205	205	36,3	36,4	36,5	36,5
Rîșcani	225	220	220	220	31,7	31,2	31,4	31,4
Sîngerei	280	235	235	235	29,8	25,1	25,2	25,2
Soroca	360	360	360	360	35,6	35,8	35,9	35,9

Sursa: BNS, 2012

Tabelul 21. Cuantumul Fondului național pentru dezvoltare regională în a. 2008-2012 (în mii lei)

	2008	2009	2010	2011	2012
Planificat	130,000.00	156,000.00	135,400.00	134,257,6	174,700
Executat	0	0	0	122,883,78	-

Sursa: MF,2012

Tabelul 22. Analiza situațională privind domeniul energetic în RDN

Nr.	Localitatea Subiecte	mun. Bălți	Briceni	Dond ușeni	Drochia	Edineți	Fălești	Flore ști	Gloden i	Ocniț a	Rîșca ni	Sînger ei	Soroca
1	Numărul de localități din raioane dotate cu lumină stradală	2 din 3 67%	17din 28 61%	6din 22 27%	5din 28 18%	9din 32 28%	4din 33 12%	8din 40 20%	5din 20 25%	17din 21 81%	9din 28 32%	7 din 26 27%	5din 36 14%
2	Bugetul anual de întreținere a serviciului iluminare stradală												
	<u>2010</u> (mii lei)	5300,0	220,7	334,4	320,7	108,7	132,4	255,8	130,7	286,0	84,7	306,0	394,9
	<u>2011</u> (mii lei)	5300,0	250,0	418,5	366,0	239,3	95,5	343,4	84,0	486,0	37,3	527,4	444,4
	<u>2012</u> (mii lei)	6280,0	270,0	630,0	374,0	280,0	152,3	293,4	104,0	756,5	0	728,0	468,0
3	Utilizarea surselor alternative de energie regenerabile												
	<u>Eoliană</u>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	<u>Geotermală</u>	-	-	-	1(cazangerie)	-	-	-	-	-	-	-	-
	<u>Biomasă</u>	-	-	-	1(cazangerie)	1(generator de căldură pe baza de paie)	-	-	-	-	-	1	-
	<u>Energie solară</u>	-	-	-	3 instituții 6 (colectoare)	-	-	-	-	-	-	-	2 instituții

Sursa: calcule ADR Nord